Obalka_str_1 19.8.2008 11:02 Stránka 1

AD NOTAM

Notářský časopis

Vydává Notářská komora ČR v nakladatelství C. H. Beck

4/2008 strany 113–152

14. ročník 22. srpna 2008

Z obsahu:

Hojdnová, I.
Dědické podíly a jejich výpočty

Šešina, M.
O vzdělávání notářských koncipientů

Novotný, F.
Nejvyšší soud vs. jediný akcionář?

Woschnak, K.
Vyhlídky rakouského notářství

Lokayová, M.
Evropská notářská síť

Nejvyšší soud ČR
Důsledky konkursu a exekuce pro společný nájem bytu

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY

C. H. BECK

Obsah_str_2_04_2008 19.8.2008 7:38 Stránka 2

AD NOTAM
Číslo 4/2008

OBSAH

Články
Hojdnová, I. Dědické podíly a jejich výpočty 113
Pěcha, F. Zamyšlení nad privilegovaným postavením užívacího práva k zemědělské půdě před rokem 1990 121

Diskuse
Šešina, M. O vzdělávání notářských koncipientů . . 123
Kouba, V. Vysvětlení čtenářům 125
Novotný, F. Nejvyšší soud vs. jediný akcionář? 126

Ze života zahraničních komor
Woschnak, K. Vyhlídky rakouského notářství 128
Duriš, M. Notářská komora Slovenské republiky se představuje 130
Vyjadrenie štátnej tajomníčky MS SR Anny Vittekovej 135

Ze zahraničí
Svoboda, J. Zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Komisí Mezinárodní notářské Unie v Bukurešti 136
Lokayová, M. Evropská notářská síť 137

Soudní rozhodnutí
Nejvyšší soud ČR Důsledky konkursu a exekuce pro společný nájem bytu. 138

Stojí za pozornost 142

Recenze
Jurčík, R., Ostřížek, J. Veřejné zakázky a veřejně-soukromá partnerství 143
Chovancová, K. Medzinárodná obchodná arbitráž vo vybraných štátoch Európy 144

Informace
Kovářová, D. Justiční akademie se představuje . . . 145
Vaňková, L., Müllerová, V. Sdružení Nemoforum . 146

Zprávy z Notářské komory
Konkurz 149

Kultura
V mracích 150

Fejeton
Noční výlet 151

Vedoucí redaktor:
JUDr. Martin Foukal

Výkonná redaktorka:
Mgr. Ladislava Janková

Adresa redakce:
Řeznická 17, 110 00 Praha 1,
tel. 225 993 959, 225 993 969, 225 993 955
fax 225 993 950
e-mail: ladislava-jankova@beck.cz

Redakční rada:
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.
JUDr. Roman Fiala
JUDr. Jiřík Fleischer
JUDr. Martin Foukal
JUDr. Václav Kouba
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.
Mgr. Erik Mrzena
JUDr. Martin Šešina
JUDr. Karel Wawerka

Vydává:
Notářská komora ČR se sídlem Apolinářská 12, 128 00 Praha 2,
tel. 224 921 258, 224 921 126, tel./fax 224 919 192, 224 919 266,
e-mail: nkcr@nkcr.cz, http://www.nkcr.cz,
v nakladatelství C. H. Beck

Časopis vychází šestkrát ročně. Předplatné na rok 2008 Kč 1090,–, jednotlivá čísla Kč 190,–.

Objednávky přijímá, administraci a distribuci předplatného a prodej jednotlivých čísel zajišťuje nakladatelství C. H. Beck, Řeznická 17, 110 00 Praha 1.

Přetisk a jakékoliv jiné šíření časopisu nebo jeho jednotlivých součástí lze pouze se souhlasem vydavatele.

Distribuci a předplatné pro Slovenskou republiku zabezpečuje Magnet-Press Slovakia s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava, korespondence: P. O. Box 169, 830 00 Bratislava 3,
tel. (časopisy) 00421 267 201 921, (předplatné) 00421 267 201 931,
fax 00421 267 201 910
e-mail: predplatne@press.sk
www.press.sk

ISSN 1211-0558 **MK ČR E 7049**

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 113

AD NOTAM

Vydávaný Notářskou komorou ČR

Notářský časopis

22. srpna 2008

ČLÁNKY

Dědické podíly a jejich výpočty

*Mgr. Irena Hojdnová**

Dědické podíly jsou základním pojmem dědického práva, určují rozsah, jakým ten který dědic bude participovat na dědictví. Správné stanovení dědických podílů je velmi důležité pro správný výsledek dědického řízení. Úkolem tohoto příspěvku je osvětlit složitou problematiku dědických podílů a jejich výpočtů. Budu se snažit vysvětlit pomocí vzorových příkladů vliv relativní neplatnosti závěti a započtení daru na dědické podíly, jakož i kombinaci obou případů.

Zaměřím se především na praktickou stránku věci a na nejrůznější možné kombinace a složité případy, které se v praxi mohou při dědickém řízení vyskytnout, které ani v právních předpisech ani v literatuře, soustředěné spíše na základní postupy, příliš osvětleny nejsou. Budu tak vycházet především z ustanovení občanského zákoníku věnujících se dědickým podílům.

Zároveň bych chtěla upozornit na některé chyby, které se mohou při náročných výpočtech dědických podílů vyskytnout a nepříznivě tak ovlivnit výsledek dědického řízení. Dá se říci, že čím složitější případ a výpočet, tím více se vyskytuje možných postupů a pojetí výpočtů. Tento článek je založen na proporcionalitě a proporcionálním rozdělení podílů v rámci zákonné úpravy, což je podle mého názoru nejspravedlivější možný postup, při kterém se nejvíce chrání práva všech dědiců a zejména projevu vůle zůstavitele v případech dědění ze závěti.

I. Vliv relativní neplatnosti závěti na dědické podíly

Podle § 479 ObčZ se nezletilým potomkům musí dostat aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, a zletilým potomkům aspoň tolik, kolik činí jedna polovina jejich dědického podílu ze zákona. Pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná, nedošlo-li k vydědění uvedených potomků.

Důvodem relativní neplatnosti závěti tak je poskytnutí ochrany potomkům zůstavitele, tzv. neopominutelným dědicům. K relativní neplatnosti závěti se přihlíží pouze k námitce toho, kdo je neplatným ustanovením závěti dotčen, tedy potomka zůstavitele (§ 40a ObčZ). Na rozdíl od absolutní neplatnosti, ke které se přihlíží z úřední povinnosti.

Relativní neplatnost nepostihuje závěť jako celek, ale jen v rozsahu povinného podílu. Pokud však povinný podíl zahrnuje celou hodnotu dědictví, jak je tomu zanechal-li zůstavitel jako dědice ze zákona pouze nezletilé potomky, je následkem úplná neplatnost a závěť se vůbec neuplatní.

Co se týče určení podílu neopominutelného dědice je třeba jej podle ustálené soudní judikatury, vypočíst z celé hodnoty dědictví, i když se závěť vztahuje jen na část dědictví.

Neopominutelný dědic může být závětí opominut zcela, nebo jen zčásti. Zůstavitel na něj může pamatovat buď přiznáním konkrétní věci, nebo podílu na konkrétní věci z dědictví, nebo podílu na celém dědictví. Závěť je pak neplatná jen v té části, která chybí neopominutelnému dědici do jeho celkového podílu náležejícímu mu ze zákona a samozřejmě jen pokud se dědic relativní neplatnosti dovolá.

1. Výpočet podílu zcela opominutého neopominutelného dědice

1.1 Závěť je pořízena k celému dědictví

Příklad 1: Zůstavitel zanechal dvě nezletilé děti A a B, byl rozvedený a v závěti ustanovil dědicem celého svého majetku svou partnerku C. Obě nezletilé děti (respektive jejich zákonný zástupce) namítly relativní neplatnost závěti. Podle ustanovení § 479 ObčZ se musí nezletilým dětem dostat aspoň tolik, kolik činí jejich dědický podíl ze zákona, to znamená, že oba potomci dědí stejným dílem, každý jednu polovinu celého dědictví. Závěť je neplatná v celém rozsahu, dědic C byl tímto z dědění vyloučen a A i B se dostane každému jedna polovina z celé hodnoty dědictví.

Příklad 2: Zůstavitel měl jednoho syna A, byl rozvedený a pořídil závěť, kde ustanovil dědicem celého svého majetku partnerku B. Dědic A *nedědí*, ale má dva nezletilé potomky (zůstavitelovy vnuky) A1 a A2, kteří jsou dalšími povolanými v dědickém řízení. Tito vnuci zůstavitele jsou sice nezletilí, ale jejich předek, který byl v dědictví první povolaný, již zletilý byl, jelikož vstupují do práv zůstavitele přes tohoto svého předka, který pokud by dědil a namítl relativní neplatnost závěti, dostal by, jako jediný zákonný dědic, polovinu svého zákonného podílu, tedy polovinu z celého dědictví. Jeho potomci si tak rozdělí rovným dílem takto spočítaný podíl, každý jednu polovinu z jedné poloviny, která by náležela prvně povolanému dědici A, tedy jednu čtvrtinu. Závětní dědičce B se její podíl zkrátí na jednu polovinu.

* Autorka je studentkou FPr ZČU v Plzni.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 114

Následující příklad je citací z časopisu Ad Notam a jeho autorem je JUDr. Ladislav Muzikář, který zde rozšiřuje zákonný pojem *„nedědí“* a rozlišuje podle toho, z jakého důvodu potomek nedědí, tedy odlišuje zda zemřel nebo byl vyděděn od odmítnutí dědictví (o dědické nezpůsobilosti se nezmiňuje).

„Příklad 17:

Zůstavitel měl manželku Lucii, 1 zletilou dceru Blanku a po zemřelém synovi Petrovi jeho děti – nezletilé vnuky Filipa a Aleše. Závětí ustanovil jediným dědicem veškerého majetku svoji sestru Barboru. Všichni potomci namítli relativní neplatnost závěti.

Řešení:

Při dědění ze zákona by manželka Lucie dědila 1/3 dědictví, dcera Blanka 1/3 dědictví a potomci zemřelého Petra (vnuk Filip a vnuk Aleš) dohromady 1/3 dědictví, tj. každý z nich 1/6 dědictví. Zletilá dcera Blanka musí obdržet polovinu z 1/3, tj. 1/6 dědictví. Nezletilí vnuci Filip a Aleš musí každý obdržet celý svůj podíl, tj. každý 1/6. Závěť je tedy neplatná v rozsahu 3/6, tj. 1/2 dědictví, která se bude dědit ze zákona (Blanka, Filip a Aleš po 1/6). Druhá polovina dědictví je předmětem dědění ze závěti a dědí ji jako závětní dědička sestra zůstavitele Barbora. K manželce se nepřihlíží, neboť není neopomenutelnou dědičkou.“[1]

Autor evidentně částečně vychází z právní úpravy platné do roku 1950 (Obecný občanský zákoník z roku 1811), kde se dědicové rozdělovali do tzv. parentel a platilo, že každý žijící příbuzný vylučuje svoje potomky z dědického práva. Podle ABGB tedy pouze smrt předka v okamžiku delace způsobila, že se deferovalo jeho potomkům. Jestliže však delát nabýti dědictví nechtěl, nedeferovalo se již jeho potomkům. *„Vnuci dosud žijících dětí a pravnuci z dosud žijících vnuků nemají práva na dědickou posloupnost.“– § 732 ABGB.* Na rozdíl od ABGB si autor článku ještě successio graduum rozšířil o vydědění potomka. Nelze však současnou platnou právní úpravu ani částečně rozšiřovat zrušeným zákonem, pokud to zákon neumožňuje.

Jestliže si pojem „nedědí“ vyhledáme v některém z komentářů, vždy najdeme jediné, a to, že není rozdílu v tom, z jakého důvodu se nedědí, následky jsou pak vždy stejné.

„Pokud zůstavitelovo dítě, popřípadě některé z jeho dětí, z jakýchkoli důvodů nedědí (zemřelo před zůstavitelem, je nezpůsobilé dědit, dědictví odmítne), připadne jím uvolněný podíl jeho žijícím dětem, které se o něj podělí stejným dílem.“[2]

„Pokud nedědí dítě zůstavitele, jsou k dědění povolány jeho děti v rozsahu jeho podílu: nedědí-li ani tyto děti (tj. vnuci zůstavitele), jsou k dědění jejich podílu povoláni další potomci. Pojem ‘nedědí’ v sobě zahrnuje případy, kdy

a) dítě zemřelo dříve než zůstavitel
b) dítě odmítlo dědictví
c) dítě je neznámého pobytu
d) dítě nemá dědickou způsobilost
e) dítě bylo vyděděno“[3]

Svým pojetím autor popírá současný princip dědického práva, kdy potomci vstupují do práv svého předka. Podle něj by však potomci (v tomto případě vnuci) nevstupovali do práv předka, ale byli by samostatnými dědici zůstavitele a měli by více práv než jeho předek. Nikdo přece nemůže nabýt více práv než jeho předek. Zároveň také ještě více zužuje testamentární svobodu zůstavitele, úplně vylučuje z dědění závětního dědice a to nad rámec zákonné úpravy.

Pokud bychom se řídili tímto příkladem, a na místo zemřelého syna bychom dosadili vyděděného (mezi tím autor nečiní rozdíl), nastala by právní nejistota, kdy vyděděný dědic by mohl nezákonně ovlivňovat dědické podíly a krátit závětního dědice. Pokud by vyděděný namítl neplatnost důvodu vydědění a uspěl, zdědil by polovinu z jedné třetiny (jednu šestinu), ale pokud by souhlasil s vyděděním, případně s námitkou neuspěl, jeho nezletilým dětem by se dostalo více než jemu, pokud by uplatnil svoje práva, tedy dostaly by celou jednu třetinu. Vyděděný potomek by mohl uznat i zcela zjevně neopodstatněný důvod vydědění a mohl by tak dopředu kalkulovat s tím, že jeho nezletilým potomkům by se dostalo celého podílu, zatímco pokud by uspěl s námitkou neplatnosti, dostalo by se jim jen poloviny. Takový postup je podle mého názoru nespravedlivý a dokonce i odporuje zákonu.

1.2 Závěť se vztahuje jen na část dědictví a neopominutelnému dědici se dostává jeho zákonného podílu

Příklad 3: Zůstavitel zanechal jediného syna A a majetek v hodnotě 1 500 000 Kč. Zároveň učinil pozitivní závěť ke konkrétnímu majetku v hodnotě 500 000 Kč, jehož dědicem ustanovil svou sestru B, o zbylém majetku (1 000 000 Kč) se nezmínil. Ze zákona by měl být jeho jediným dědicem zletilý syn A, který také namítl relativní neplatnost. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu se podíl neopominutelného dědice musí počítat z celé hodnoty majetku tedy 1 500 000 Kč a ne, jak by se někdo nesprávně mohl domnívat pouze z části uvedené v závěti tedy 500 000 Kč. Pokud se tedy dědici A má dostat aspoň polovina jeho zákonného podílu z 1 500 000 Kč, má se mu dostat 750 000 Kč, z toho vyplývá, že závěť není relativně neplatná, protože zůstavitel ustanovil B dědicem jen 500 000 Kč a na A „zbylo“ dokonce víc, než činí jeho neopominutelný zákonný podíl.

1.3 Závěť se vztahuje jen na část dědictví a neopominutelnému dědici se dostává méně, než je jeho zákonný podíl

Příklad 4: Zůstavitel měl jednoho zletilého syna A a zanechal dědictví v hodnotě 600 000 Kč. V závěti ustanovil dědicem nemovitosti v hodnotě 400 000 Kč svoji partnerku B a o zbylých 200 000 Kč závěť nepořídil, budou se tedy dědit ze zákona. Syn namítl relativní neplatnost závěti. Synovi, který je jediným zákonným dědicem zůstavitele, a který byl v době smrti zůstavitele zletilý se má dostat polovina jeho zákonného podílu, která činí polovinu z celkové hodnoty dědictví, 300 000 Kč, z toho se mu dostává již dvou třetin (200 000 Kč), zbývající část 100 000 Kč se odečte ze závětního podílu. A tedy zdědí ze zákona majetek v hodnotě 200 000 Kč a vzhledem k relativní neplatnosti závěti také podíl na nemovitosti v hodnotě 100 000 Kč, tedy jednu čtvrtinu nemovitosti. B pak bude dědit tři čtvrtiny nemovitosti ze závěti.

---

[1] *Muzikář, L.* Dědické podíly a jejich výpočet. Ad Notam, 1997, č. 2, s. 49.
[2] *Jehlička, O. a kol.* Občanský zákoník. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2002, s. 565.
[3] *Bičovský, J., Holub, M.* Nové znění občanského zákoníku. Praha : Linde, 1994, s. 309.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 115

Příklad 5: Zůstavitel měl dvě zletilé dcery a zanechal dědictví v hodnotě 428 500 Kč, jednu nemovitost v hodnotě 275 000 Kč, druhou nemovitost v hodnotě 132 900 Kč a další aktiva v hodnotách 9 815 Kč a 10 785 Kč. O části svého majetku pořídil pozitivní závěť, ve které dědicem obou nemovitostí ustanovil svou vnučku C. Obě dcery namítly relativní neplatnost závěti, každé se tedy má dostat poloviny jejího zákonného podílu, tedy jedné čtvrtiny s celkové hodnoty dědictví. Jedna čtvrtina ze 428 500 Kč je 107 125 Kč. Ze zbývajícího majetku, o kterém zůstavitel nepořídil závěť (celkem 20 600 Kč) se každé již dostává 10 300 Kč, tedy polovina z majetku neuvedeného v závěti. Tuto částku tedy musíme odečíst z podílu, kterého by se jim mělo dostat: 107 125 – 10 300 = 96 825. Výsledná částka je část, kterou každá z dcer bude participovat na majetku uvedeném v závěti. Vnučce pak po odečtení podílů obou dcer zbude podíl na nemovitostech v hodnotě 214 250 Kč, její celkový podíl na nemovitostech tak bude činit 214 250/407 900. Konečný podíl, kterým bude každá z dcer zůstavitele participovat na podílu vnučky, pak určíme zlomkem, kde v čitateli bude částka, kterou má každá dcera dostat ze závětního majetku a ve jmenovateli celkový majetek, který měla vnučka C dostat ze závěti: 96 825/407 900.

2. Výpočet podílu zčásti opominutého neopominutelného dědice

Příklad 6: Zůstavitel měl dvě zletilé děti A a B a zanechal majetek v celkové hodnotě 1 800 266 Kč, jednu nemovitost v hodnotě 178 760 Kč, druhou nemovitost v hodnotě 1 597 115 Kč a další aktiva v hodnotě 3 965 Kč a 20 426 Kč. V závěti zanechal první nemovitost A a druhou B, a zbylý majetek si mají rozdělit rovným dílem. Dědic A namítl relativní neplatnost. V tomto případě je situace zajímavá tím, že zůstavitel sice pamatoval v závěti na své neopominutelné dědice, ale tím, jak rozdělil majetek se jednomu již nedostává jeho neopominutelného podílu. Nárok dědice A činí jednu čtvrtinu z celého majetku: 1 800 266 : 4 = 450 066,50 Kč, z toho se mu již dostává 178 760 Kč (nemovitost ze závěti) a 12 195,50 Kč (polovina z ostatního majetku: 3 965 + 20 426 / 2), celkem tedy A již má 190 955,50 Kč. Nyní musíme dopočítat, kolik A chybí do jeho zákonného podílu, rozdílem jedné čtvrtiny majetku a majetku, kterého se mu již dostává: 450 066,50 – 190 955,50 = 259 111 Kč. Touto částkou se dědic A bude podílet na majetku, který nabývá dědic B, podíl vyjádříme zlomkem, kde v čitateli bude částka chybějící A do jeho zákonného podílu a ve jmenovateli majetek, který má nabýt dědic B ze závěti: 259 111/1 609 310,50. Zlomek vynásobíme deseti, aby ve jmenovateli nebyla desetinná čárka 259 111/1 609 310, 50 x 10 = 259 1110/1 609 3105, dále ještě můžeme krátit pěti, takže výsledný podíl A na závětním podílu B je 518 222/3 218 621. B pak zbude 2 700 399/3 218 621 (do čitatele dosadíme celkovou částku, kterou má B dědit po odečtení části, která ještě náleží A, ve jmenovateli částka, která náleží B podle závěti). Ostatní majetek si rozdělí v poměru A 1/2 (ze závěti) + 518 222 /3 218 261 (poměrná část, kterou se A podílí na jedné polovině B) = 3 736 843/6 437 242, B 1/2 – 518 222/3 218 621 = 2 700 399/6 437 242.

Kontrola správnosti: A dostane první nemovitost v hodnotě 178 760 Kč + 518 222/ 3 218 621 z hodnoty druhé nemovitosti + 3 736 843/6 437 242 z hodnoty ostatního majetku = 178 760 Kč + 257 147, 43349 Kč + 14 159, 06651 Kč = 450 066, 50 Kč, to odpovídá jeho zákonnému podílu, jedné čtvrtině dědictví.

K tomuto příkladu bych ještě chtěla dodat, že závěť je neplatná celá, ne jen ta část, ve které se dědicům nedostává stejným dílem. Zákon, totiž sice zní: „. pokud závěť tomu odporuje, je v této části neplatná.“ , zde ale nelze použít doslovný výklad, nýbrž závěť je nutno vždy posuzovat jako celek a nelze část vytrhnout z kontextu. Zůstavitel sice rozdělil ostatní majetek mezi oba dědice stejným dílem, ale nelze dopočítávat neopominutelný podíl A jen v té části, kde se mu zrovna nedostává. Pokud bychom v tomto případě postupovali nesprávně a dopočítali chybějící část jen z druhé nemovitosti, omezili bychom tím dědice B v možnostech, jak se s dědicem A vypořádat. Neopominutelný podíl dědice A bychom totiž nedopočítali z celého majetku náležejícímu ze závěti B, ale jen z nemovitosti náležející ze závěti B a zároveň bychom si ztížili postup i v případech, kdy by zůstavitel náhodou nerozdělil majetek na stejné díly (zákonné v případě více různých neopominutelných dědiců).

Ráda bych to ukázala na stejném případu: Zůstavitel zanechal A nemovitost v hodnotě 178 760 Kč, B nemovitost v hodnotě 1 597 155 Kč a zbylý majetek (3 965 Kč a 20 426 Kč) si mají rozdělit v poměru A čtyři pětiny, B jednu pětinu. Pokud bychom postupovali nesprávně a rozdělili závěť na dvě neplatné části: nemovitosti a ostatní majetek, museli bychom složitě rozpočítávat podíly A a B, protože v první části se A dostává méně, než je jeho zákonný podíl a v druhé naopak více, než je jeho zákonný podíl.

Správný výpočet v tomto případě bude vypadat následujícím způsobem: Nárok A je jedna čtvrtina z celkové hodnoty dědictví, závětí se mu dostává 178 760 Kč a 19 512,80 Kč (tj. čtyři pětiny z ostatního majetku, 24 391 Kč), celkem se mu již dostává 198 272,80 Kč, do 450 066 Kč mu chybí 251 793,20 Kč. Tuto částku dopočítáme z celkového závětního podílu B, který činí 1 601 993,20 Kč (4 878,20 + 1 597 115 = součet jedné pětiny z ostatního majetku a hodnoty nemovitosti). Podíl A, kterým bude participovat na každé položce, kterou nabývá B, pak vyjádříme jako zlomek, kde v čitateli bude částka, které se A nedostává v závěti a ve jmenovateli celková částka, kterou nabývá B: 2 517 932/ 16 019 932 (zlomek je vynásoben deseti, pro odstranění desetinné čárky.

Dále můžeme při výpočtu postupovat stejně jako v předchozím případě, tak že ke čtyřem pětinám A přičteme částku, kterou bude participovat na podílu B a od podílu B stejnou částku naopak odečteme, ale ráda bych zde ukázala ještě jiný způsob výpočtu, při kterém podíl A na ostatním majetku vypočítáme jako součet čtyř pětin, kterých se mu již dostává ze závěti a 2 517 932/16 019 932 z jedné pětiny, kterou nabývá ze závěti B: 4/5 + 2 517 932/16 019 932 x 1/5 (to je podíl na jedné pětině z ostatního majetku, který nabývá B, činí 766,73 Kč) = 4/5 + 2 517 932/80 099 660 (toto je podíl A z celého ostatního majetku 24 391 Kč).

B zůstane 13 502 000/16 019 932 z nemovitosti a 13 502 000/16 019 932 z jedné pětiny, tedy v korunách: 1 597 115 + 4 111,47 = 1 601 226,47 Kč.

Kontrola správnosti: A získá 178 760 Kč + 2 517 932/16 019 932 z 1 597 115 Kč nemovitosti B + 2 517 932/80 099 660 z 24 391 Kč + 4/5 z 24 391 Kč =

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 116

178 760 + 251 026,47 + 766,73 + 19 512,80 = 450 066 Kč. Výpočet byl správný a vyšla nám přesně jedna čtvrtina dědictví, tedy celkový podíl A.

3. Výpočet podílů v kombinaci 1 a 2

Příklad 7: Zůstavitel měl tři děti A, B a C, pokud by dědily ze zákona, každý by dostal jednu třetinu, zůstavitel však zanechal závěť, ve které ustanovil dědicem bytu A, ostatní majetek rozdělil v poměru A jednu pětinu, B dvě pětiny, matka jednu pětinu, neteř jednu pětinu, Dědice C zůstavitel vydědil, ten však namítl neplatnost důvodu vydědění a uspěl, z dědictví se mu tak musí dostat podílu jedné šestiny. Podíl dědice B určený závětí, dvě pětiny z ostatního majetku, také nedosahuje jedné šestiny neopominutelného podílu z celkové hodnoty majetku, dědic B však relativní neplatnost nenamítá, jelikož však se jeho podíl bude snižovat o zákonný podíl C, může se ještě po výsledném výpočtu jeho podílu znovu vyjádřit k relativní neplatnosti. *Uznání závěti za platnou či neplatnou není neodvolatelným právním úkonem a dokud nebylo pravomocně rozhodnuto o osobě dědice, může ten, kdo by při neplatnosti závěti přicházel v úvahu jako dědic, změnit své původní stanovisko a pravost a platnost závěti zpochybnit. (Usnesení Městského soudu v Praze z 28. 6. 1996, č. j. 24 Co 160/96-47)*

Pro snadnější vypočítání podílu C si celé dědictví bez bytu vyjádříme jako třicet třicetin, z toho náleží pět třicetin C (jedna šestina = pět třicetin), po odečtení jeho podílu zbývá dvacet pět třicetin, z toho dvě pětiny má dostat B, dvě pětiny z dvaceti pěti třicetin je jedna třetina (25/30 x 2/5 = 50/150 = 1/3), B zůstane jedna třetina z ostatního majetku. Po jedné pětině mají podle závěti dostat A, matka a neteř, jedna pětina z dvaceti pěti třicetin je jedna šestina (25/30 x 1/5 = 25/150 = 1/6), tito tři dědicové se tedy budou podílet na ostatním majetku každý jednou šestinou. Co se týče bytu, ten tvoří šest šestin, ze kterých má C nárok na jednu šestinu a A tak zbude pět šestin z hodnoty bytu.

V tomto případě nám postačí pouze abstraktní zlomky, jiná situace by nastala, pokud by následně i dědic B namítl relativní neplatnost v takovém případě by výpočet vypadal následovně:

B se má dostat jedna šestina z celku, stejně jako C, B se již dostávají dvě pětiny z ostatního majetku, takže otázkou je, kolik mu schází do jedné šestiny, na tento výpočet již zlomky nepostačí, musíme tak počítat s absolutními čísly: celková hodnota majetku zůstavitele činí 456 524 Kč, z toho byt má hodnotu 390 000 Kč a ostatní majetek 66 524 Kč. Jedna šestina z celku činí 76 087,30 Kč, to se má dostat B a C. B již ze závěti dědí 26 609,60 Kč (= dvě pětiny z ostatního majetku), tzn. že do jedné šestiny mu chybí 49 477,70 Kč. Od celku odečteme podíl C, ten je konstantní a nelze z něj již dopočítávat podíly ostatních dědiců: 456 524 – 76 087,30 = 380 436,70 Kč, toto je částka, která zbývá, a z které musíme ještě odečíst závětní podíl B: 380 436,70 – 26 609,60 = 353 827,10; z této částky dopočítáme podíl B, který vyjádříme zlomkem, kde v čitateli bude chybějící část podíl B a ve jmenovateli celková zbývající část dědictví: 494 777/3 538 271 (zlomek je již vynásoben deseti pro odstranění desetinné čárky). Po odečtení podílu C zbývá každému závětnímu dědici: A z bytu po odečtení jedné šestiny 325 000 (390 000 – 1/6) a z ostatního majetku mu z původní jedné pětiny zbývá třináct devadesátin, stejně jako matce a neteři (13/90 jsme vypočítali z původních 30/30, od kterých jsme odečetli jednu šestinu C a dvě pětiny B: 30/30 – 5/30 – 12/30 = 13/30, máme tři dědice, takže je vydělíme třemi, 30/30/3 = 13/90). Třináct devadesátin z ostatního majetku je 9 609 Kč. Z těchto podílů ještě odečteme, co chybí B do jeho zákonného podílu jedné šestiny, takže dědici B každý závětní dědic vyplatí ze svého podílu 494 777/3 538 271, tj. od A dostane 45 446,60 Kč z bytu a 1 343,70 Kč z ostatního majetku, matka a dcera každá vyplatí 1 343,70 Kč ze svého podílu.

Kontrola správnosti: B dostane 45 446,60 + 3 x 1 343,70 = 49 477,70 Kč (to odpovídá částce, která mu chybí do jeho neopominutelného podílu).

Při výpočtu tohoto příkladu bychom mohli postupovat nejspíše ještě přesněji, a to tak, že i kdyby dědic B nenamítl relativní neplatnost, jeho závětní podíl bychom už jako neopominutelnému dědici nezkracovali. Zákonný podíl dědice C bychom tak vypočítali jen z podílů neteře a matky zůstavitele. V tomto případě by asi nejvíce záleželo na rozhodnutí dědice B.

Ve svých výpočtech ve většině případů nepoužívám procenta. Vyjádření podílů v procentech je sice v podstatě nejjednodušším postupem a v praxi patří k nejrozšířenějším. Podle mého názoru je však procentuální vyjádření nepřesné a dochází při něm někdy i ke značným odchylkám, zlomky jsou sice trochu složitější, oproti procentům jsou však maximálně přesné. Podle judikatury a výkladu je sice možné zaokrouhlování zlomků a to i tak, že výsledný rozdíl v ceně může činit i 15 Kč, pokud je tato částka zanedbatelná v poměru k ceně dědictví, ale tento výklad je dnes již překonán zákonem č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, § 8 tohoto zákona určuje velikost podílů na společných částech domu jako poměr velikosti podlahové plochy jednotky k celkové ploše všech jednotek v domě.

Tímto ustanovením vznikají obdobné zlomky, jako při výpočtech dědických podílů, takže nevidím jediný důvod k jejich zaokrouhlování nebo zjednodušování.

Existuje ještě jeden důvod, proč nepoužívat procenta, a to v případech, kdy by relativní neplatnost vůči jednomu z neopominutelných dědiců krátila podíl jinému z neopominutelných dědiců pod jeho zákonný podíl. Neopominutelnému dědici totiž nemůžeme jeho závětní podíl zkrátit více, než je jeho zákonný podíl, jak je tomu u opominutelného dědice, jehož závětní podíl se může zkrátit až na nulu. V takovém případě bychom se totiž výpočtem pomocí procent nikdy nedostali ke správnému výsledku.

Příklad 8: Zůstavitel zanechal majetek v hodnotě 120 000 Kč a v závěti ustanovil dědice takto: A 65 000 Kč, B 24 000 Kč, C 21 000 Kč a D 10 000 Kč, C a D jsou neopominutelnými dědici, jsou zletilí, takže se jim má dostat jedné poloviny zákonného podílu, zůstavitel měl ještě manželku, kterou v závěti neuvedl. Ze zákona by se tak dědicům C a D mělo dostat každému jedné šestiny dědictví, která ze 120 000 Kč činí 20 000 Kč. Této částky se nedostává dědici D, chybí mu 10 000 Kč, to je jedna jedenáctina, neboli v procentech 9,0909 %, takže každý ze závětních dědiců by D měl ze svého podílu dát 9,0909 %. Když si ale spočítáme, že C by měl D dát 9,0909 % dojdeme k částce 1 909 Kč, to ale již není možné, protože pokud C odečteme 1 909 Kč, dostane se mu méně, než je jeho zákonný podíl a mohl by namítat

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 117

relativní neplatnost. Pokud bychom dále postupovali stejně a opět daným způsobem dopočítali podíl C, pohybovali bychom se v začarovaném kruhu, kdy bychom jednomu neopominutelnému dědici trošku přidali a druhému zase ubrali pod zákonný podíl a docílili bychom tak relativní neplatnosti závěti my a nikoli pořizovatel závěti. Při výpočtu musíme tedy vycházet z toho, že dědici C nemůžeme z jeho podílu odečíst více, než je jeho zákonný podíl, což je v tomto případě 1 000 Kč, C se bude podílet jednou jedenadvacetinou. Zbývá tedy 9 000 Kč, které musíme odečíst z podílů A a B. Jakým poměrem jim budou odečteny si vyjádříme pomocí zlomku, kde v čitateli bude částka, která chybí D do jeho zákonného podílu a ve jmenovateli součet závětních podílů A a B: 9 000 /89 000 = 9/89. A se odečte z jeho podílu 9/89 x 65 000 = 6 573,03 Kč a B 9/89 x 24 000 = 2 426,96 Kč, celkem tedy 6573,03 + 2 426,97 = 9 000 Kč. Výsledné vyjádření všech podílů na dědictví bude vypadat takto: A 5 842 697/12 000 000, B 2 157 303/12 000 000 = 719 101/4 000 000, C 1/6, D 1/6.

Kontrola správnosti: 5 842 697/12 000 000 + 2 157 303/12 000 000 + 1/6 + 1/6 = 3/3 = 1/1

II. Dědění se započtením daru

1. Ze zákona

Při dědění ze zákona se dědici na jeho podíl započte to, co za života zůstavitele od něho bezplatně obdržel. K započtení může dojít pouze pokud jsou k dědění povoláni alespoň dva dědicové. Jde o to, že se podíl některého z dědiců má snížit o to, co od zůstavitele on, případně jeho předek, bezplatně obdržel, pokud nejde o obvyklá darování.

Při dědění ze zákona dochází k zápočtu z úřední povinnosti a nevztahuje se jen k zůstavitelovým potomkům, jako je tomu při zápočtu při dědění ze závěti, ale ke všem dědicům, vyjma případů, kdy by zápočet směřoval vůči závětnímu dědici.

Pro určení hodnoty daru se vychází z doby, kdy bylo darováno.

Započtení daru a níže uvedené příklady lze použít pouze v případě autoritativního vypořádání dědictví, v případě dohody dědiců se jedná o jejich projev vůle, do kterého již takto zasahovat nelze. Musí se také vždy jednat jen o darování a ne o jiná plnění zůstavitele vůči dědici.

1.1 Hodnota daru nedosahuje výše dědického podílu

Příklad 9: Zůstavitel měl čtyři děti A, B, C a D. C a D nedědí, C má dva potomky C1 a C2, D má tři potomky D1, D2 a D3. Celková hodnota dědictví činí 240 000 Kč, ze zákona si je dědicové mají rozdělit v poměru: A jednu čtvrtinu = 60 000 Kč, B jednu čtvrtinu = 60 000 Kč, C1 jednu osminu = 30 000 Kč, C2 jednu osminu = 30 000 Kč, D1, D2, D3 každý jednu dvanáctinu, tedy po 20 000 Kč. A obdržel od zůstavitele dar v hodnotě 60 000 Kč, včetně daru činí dědictví 300 000 Kč, takže z kolační podstaty se dědicové rozdělí následujícím způsobem: A i B každý 75 000 Kč, C1 a C2 37 500 Kč, D1, D2 a D3 se má každému dostat 25 000 Kč. A již 60 000 Kč obdržel, takže se mu odečtou z jeho podílu, zůstává mu tak 15 000 Kč. Vyjádřeno zlomky A bude dědit jednou šestnáctinou, B pěti šestnáctinami, C1 a C2 každý pět dvaatřicetin, D1, D2 a D3 každý pět osmačtyřicetin.

Kontrola správnosti: Součet podílů všech 5/16 + 1/16 + 5/32 + 5/32 + 5/48 + 5/48 + 5/48 = 96/96 = 1/1, v absolutních číslech jde o součet: 75 000 + 15 000 + 37 500 + 37 500 + 25 000 + 25 000 + 25 000 = 240 000 Kč = celková cena dědictví.

1.2 Hodnota daru převyšuje hodnotu podílu obdarovaného dědice a obdarovaným je prvně povolaný dědic

Příklad 10: Zůstavitel zanechal čtyři děti A, B , C, D a dědictví v hodnotě 240 000 Kč. A dostal od zůstavitele dar v hodnotě 120 000 Kč, celkem včetně daru je hodnota dědictví 360 000 Kč. Každý z dědiců by měl dostat jednu čtvrtinu, tedy 90 000. Dědic A, ale už dostal 120 000 Kč, je tak 30 000 Kč v „mínusu“ a nároky B, C a D by po odečtení podílu A činily 270 000 Kč, a to už žádný z nich nemůže dostat, v tomto případě se tedy neuplatní postup užitý v předchozích případech, podíly dědiců vypočteme tak, že poměrem jim zkrátíme podíly o to, co převýšil dar.

Tento postup je možný pouze v tom případě, kdy obdarovaným je dítě zůstavitele nebo jiný dědic prvně povolaný v dané skupině, ne některý z následujících dědiců (vnuci, neteře, tety, strýci).

Výpočet tedy bude vypadat jako podíl jedné čtvrtiny (zákonného podílu každého z dědiců) a třech čtvrtin (tedy součtu dědických podílů dědiců B, C, D) a vyjde nám jedna třetina, tj. podíl každého jednoho ze zbývajících dědiců na chybějících 30 000 Kč. Jedna třetina ze 30 000 Kč je 10 000 Kč, které každému z dědiců odečteme z jeho potenciálního podílu, každému se tak dostane 80 000 Kč.

1.3 Hodnota daru převyšuje hodnotu podílu a obdarovaným není prvně povolaný dědic

Příklad 11: Zůstavitel zanechal dvě děti A, B, obě již zemřely, A zanechal tři potomky (A1, A2, A3) a B dva potomky (B1 a B2). Celková cena dědictví je 120 000 Kč. Ze zákona by A a B měly zdědit každý jednu polovinu, a následně tedy podle principu successio graduum si jejich potomci rovným dílem rozdělí jejich podíly: A1, A2, A3 každý jednu šestinu z celkové hodnoty dědictví a potomci B1 a B2 každý jednu čtvrtinu. Zůstavitel však za života daroval vnukovi B1 dar v hodnotě 400 000 Kč, po součtu tedy činí celková hodnota dědictví 520 000 Kč. Nárok vnuka B2, jedna čtvrtina z 520 000 Kč, by činil 130 000 Kč, ale od zůstavitele již obdržel 400 000 Kč, nedostane tedy nic.

Pokud bychom teď postupovali podle modelu uvedeného v příkladu č. 9, nastala by situace, kdy A1, A2 a A3, kteří mají dostat každý jednu šestinu, by měli obdržet každý 86 666, 70 Kč (520 000 : 6; částka je zaokrouhlena). Vnuk B2 má obdržet jednu čtvrtinu tedy 130 000 Kč (520 000 : 4). Když teď ale sečteme výsledné částky dojdeme k částce 390 000, 10 Kč, zůstavitel však zanechal pouze 120 000. Je tedy jasné, že uvedený postup je nesprávný, zůstavitel už chybějících 270 000 Kč nedoplatí a nemůžeme po B1 chtít, aby vrátil část daru.

Abychom se dostali k výsledným podílům, musíme podíl B1 proporcionálně rozdělit mezi ostatní dědice. Součtem zbylých podílů (bez podílu B1) dojdeme k výsledku tři čtvrtiny. Jejich původní podíly nyní vydělíme tímto výsledkem, abychom zjistili jejich podíly z této zbývající části bez podílu B1. Takže podíl B2 bude činit 1/4 : 3/4

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 118

= 4/12 = 1/3. Podíl A1, A2 a A3 vypočítáme pro každého jako 1/6 : 3/4 = 4/18 = 2/9. Pro zjištění jakým poměrem participují na „uvolněné" jedné čtvrtině vydělíme uvolněnou 1/4 novým podílem každého z nich pro větev A (tedy pro A1, A2, A3) jako 1/4 : 2/9 = 1/18 a pro B2 1/4 : 1/3 = 1/12. Vypočtené podíly, kterými participují na 1/4 po B1 pak přičteme k jejich původním podílům. Dědic B2 tak získá 1/4 + 1/12 = 1/3 z hodnoty dědictví zanechané zůstavitelem (120 000), dědicové A1, A2 a A3 každý 1/6 + 1/18 = 2/9 z hodnoty dědictví.

V tomto případě nelze postupovat tak, jako by dědice B1 nebylo, protože tím by se ještě více zvýhodnila větev po dědici B, nejen, že by se jim dostalo daru, ale ještě by dědic B2 získal celou polovinu dědictví, takový postup by byl zcela nespravedlivý a naprosto by odporoval principu započtení daru, který směřuje proti tomu, aby neobdarovaní dědicové nebyli neodůvodněně znevýhodněni.

Nelze ani postupovat tak, že by se „uvolněný podíl" po obdarovaném dědici B1 přičetl jen větvi dědice A, v tomto případě jeho potomkům, tím by se nespravedlivě znevýhodnil neobdarovaný dědic B2, kterému by se dostalo jen jeho zákonného podílu a na započtení daru by se už nijak nepodílel, i když jemu zůstavitel nic nedaroval a s darem, kterého se dostalo B1, neměl nic společného.

Velmi rozšířený v praxi je i postup započítávání dle větví, kdy se „uvolněný podíl" rozdělí rovným dílem mezi děti zůstavitele a případně se následně rozdělí jejich potomkům, ale ani tento postup dle mého názoru není spravedlivý, jak ukážu na dalším příkladě.

Ve prospěch proporcionálního rozpočítávaní „uvolněného podílu" po obdarovaném dědici také hovoří usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 11 Co 448/86, kde je jasně řečeno, že započíst dar se musí ve vztahu k ostatním dědicům vždy stejně, tedy poměrně.

Příklad 12: Zůstavitel měl čtyři děti A, B, C a D, C a D nedědí a C má dva potomky C1, C2, D tři potomky D1, D2 a D3. Celková hodnota dědictví činí 240 000 Kč, ze zákona si je dědicové mají rozdělit v poměru: A jednu čtvrtinu = 60 000 Kč, B jednu čtvrtinu = 60 000 Kč, C1 jednu osminu = 30 000 Kč, C2 jednu osminu = 30 000 Kč, D1, D2, D3 každý jednu dvanáctinu, tedy po 20 000 Kč. C2 a C1 od zůstavitele obdrželi dary, C1 v hodnotě 50 000 Kč a C2 v hodnotě 10 000 Kč. Celkem i s oběma dary činí dědictví 300 000 Kč. Pokud bychom tuto částku rozpočítali podle zákonných podílů, byl by výsledek takovýto: A i B by obdrželi 75 000 Kč, C1 a C2 37 500 Kč, a po odečtení hodnoty daru C1 je 12 500 Kč v mínusu, C2 se po odečtení daru dostává ještě 27 500 Kč, D1, D2 a D3 se má každému dostat 25 000 Kč, po sečtení všech podílů dojdeme k částce 252 500 Kč, reálně je v dědictví pouze 240 000 Kč. Nyní můžeme postupovat dvěma způsoby:

a) Větvově tak, že podíl obdarovaného C1 rozdělíme podle větví A, B, C a D.

Takže máme čtyři větve, uvolněnou jednu šestinu dědice C1 tedy rozdělíme na čtvrtiny A, B, C a D se tak k jejich zákonným podílům dostane ještě jedna čtvrtina z jedné osminy (podílu C1), tedy jedna dvaatřicetina. Výsledný podíl A a B bude pro každého jedna čtvrtina plus jedna dvaatřicetina: 1/4 + 1/32 = 9/32 (27/96). C2 jedna osmina plus jedna dvaatřicetina: 1/8 + 1/32 = 5/32 (15/96). D1, D2, D3 si jednu dvaatřicetinu z podílu C1 rozdělí rovným dílem každý jednu dvanáctinu plus jednu devadesáti šestinu (tj. jedna třetina z jedné dvaatřicetiny): 1/12 + 1/96 = 9/96 = 3/32. Pro kontrolu podíly sečteme: 27/96 + 27/96 + 15/96 + 9/96 +9/96 + 9/96 = 96/96 = 1/1.

b) Proporcionálně tak, že každému z uvolněného podílu C1 připočteme takovou část, která odpovídá jeho zákonnému podílu.

Napřed si vyjádříme podíl C2 zlomkem tak, že částku, kterou má dostat z celkové hodnoty dědictví po přičtení darů, vydělíme celkovou částkou, která se v dědictví reálně nachází: 27 500/240 000 = 11/96, toto je podíl, kterým bude participovat na dědictví. Teď takto vzniklý zlomek odečteme od podílu, kterého se mu ze zákona mělo dostat, kdyby se mu nezapočítával dar, tedy od jedné osminy: 1/8 – 11/96 = 1/96. Výsledná jedna devadesáti šestina je podíl, který se z jeho podílu uvolňuje díky započtení daru, a který rozdělíme mezi ostatní dědice spolu s jednou osminou, uvolněným podílem C1: 1/8 + 1/96 = 13/96 (tj. celkový uvolněný podíl C1 a C2). Těchto třináct devadesáti šestin si neobdarovaní dědicové rozdělí proporcionelně mezi sebou.

C2 již na uvolněné jedné osmině C1 participovat nebude, protože jemu se dostane 27 500 Kč, které jsme vypočítali z celkové ceny dědictví 300 000 Kč, tedy z ceny, která již obsahuje započtené dary. C2 tak již na uvolněném podílu participuje a nemůžeme mu již přičítat nic z uvolněného podílu C1, tím by se obohatil víc, než je jeho zákonný nárok. Neobdarovaní dědicové si uvolněných třináct devadesáti šestin rozdělí podle poměrů, kterými mají nabýt dědictví, které vypočteme jako podíl jejich zákonných podílů a součtu podílů všech neobdarovaných dědiců. Výpočet pro dědice A i B bude následující: 1/4 (podíl A, B)/ 3/4 (součet podílů neobdarovaných dědiců) = 4/12 = 1/3. A i B se tak budou na 13/96 podílet každý jednou třetinou. D1, D2, D3, každý jednou devítinou: 1/12 / 3/4 = 4/36 = 1/9.

Celkové podíly, kterými budou dědicové participovat na dědictví budou takovéto:

A: 1/4 + 1/3 z 13/96 = 1/4 + 13/288 = 85/288
B: 1/4+ 1/3 z 13/96 = 1/4 + 13/288 = 85/288
C1: nic
C2: 11/96
D1: 1/12 + 1/9 z 13/96 = 1/12 + 13/864 = 85/864
D2: 1/12 + 1/9 z 13/96 = 1/12 + 13/864 = 85/864
D3: 1/12 + 1/9 z 13/96 = 1/12 + 13/864 = 85/864

Kontrola správnosti: sečteme všechny podíly: 85/288 + 85/288 + 3x 85/864 + 11/96 = 288/288 = 1/1

Na závěr ještě matematický rozdíl větvového a proporcionálního systému:

Původně, bez započtení daru, si mají dědicové rozdělit dědictví: A i B 25 %, C1 i C2 12,5 %, D1, D2, D3 15,625 %. U větvového systému se každé větvi zvýší podíl o 3,125 % takže A i B dostanou každý 28,125 %, D1, D2, D3 si rozdělí 3,125 % rovným dílem, každý tak bude mít nárok na 8,333 % z dědictví. C2 dostane 15,625 %, jelikož C1 již nemá nárok na žádný podíl z dědictví zvýší se C2 podíl o celých 3,125 %, a to i přesto, že sám byl již obdarován. Podle mého názoru není spravedlivé, aby jeden, navíc ještě obdarovaný, vnuk měl třikrát více než vnuci z jiné větve, která navíc obdarovaná vůbec nebyla a zároveň se mu podíl zvýšil stejně jako neobdarovaným dětem zůstavitele.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 119

Oproti tomu při proporcionálním způsobu se každému jeho podíl započtením daru zvýší jen o tolik, na kolik má ze zákona nárok. Tzn. A i B o 4,51 %, C2 o 1,04 %, D1, D2, D3 o 1,507 %. Ve výsledku se tak A i B dostane po 29,51 %, C2 11,46 %, D1, D2, D3 každému 9,84 %.

2. Ze závěti

K započtení darování, kterého se dědici za života zůstavitele od něho dostalo na jeho dědický podíl, může při dědění ze závěti dojít jen ve dvou případech, nařídí-li to sám zůstavitel, anebo i tehdy, kdyby ekvita mezi potomky zůstavitele byla narušena. Přičemž obě dvě podmínky mohou být splněny zároveň vůči různým dědicům. Při výpočtu je pak třeba provést započtení ve vztahu ke všem dědicům. Je vyloučeno provést takové započtení ve vztahu jen k některým z nich, vyjma případu, kdy obdarovaný dědic byl neodůvodněně zvýhodněn proti neopominutelnému dědici, viz. zejména příklad 14, kdy obdarovaným nebyl závětní – opominutelný dědic, ale jeden z neopominutelných dědiců proti druhému, neobdarovanému, neopominutelnému dědici.

Příklad 13: Zůstavitel měl čtyři zletilé děti A, B, C, D a manželku. V závěti ustanovil dědici veškerých nemovitostí v hodnotě 900 000 Kč své děti stejným dílem. Manželku ustanovil dědicem akcií v hodnotě 50 000 Kč, dědicem automobilu v hodnotě 20 000 Kč svého bratra. Zůstavitel dále vlastnil zbraň v hodnotě 30 000 Kč jejímž dědicem ustanovil svého potomka B.

Nejprve je zapotřebí zjistit podíly dědiců určené závětí. Při pozitivní závěti je třeba vycházet ze zásady, že zůstavitelovo určení dědice ke konkrétnímu majetku je de facto vyjádřením podílu tohoto dědice, počítaného z hodnoty jím nabývaného majetku vůči veškerému majetku v dědictví. V tomto případě bude tedy výpočet následovný: dědicové A, B, C a D mají zdědit každý jednu čtvrtinu nemovitostí 900 000 / 4 = 225 000, z hodnoty celého dědictví 1 000 000 Kč to činí 22,5 % na celém dědictví. Dědic B má kromě čtvrtiny nemovitostí zdědit ještě zbraň v hodnotě 30 000, tj. 225 000 + 30 000 = 255 000, z celkové hodnoty dědictví to činí 25,5 %. Manželka má zdědit 50 000 Kč, tj. 5 % z celého dědictví a zůstavitelův bratr 20 000 Kč, tedy 2 % z hodnoty dědictví. Zůstavitelovým potomkům se má jako neopomenutelným dědicům dostat každému nejméně jedné osminy z dědictví, z předchozích výpočtů vyplývá, že každému se dostává dokonce více než by činil jejich zákonný dědický podíl, relativní neplatnost závěti tedy nepřichází v úvahu. Dále budeme vycházet z následujících možností:

a) Za života daroval zůstavitel dědici A obrazy v hodnotě 2 000 000 Kč, které se mají na jeho podíl započíst.

Hodnota dědictví k datu úmrtí činí 1 000 000 Kč, hodnota daru 2 000 000 Kč, celková kolační podstata tedy činí 3 000 000 Kč. Z toho má A nárok na 22,5 %, tj. 675 000 Kč, jelikož se mu již dostalo 2 000 000 Kč, z dědictví se mu již ničeho nedostane. Jeho závětní podíl 22,5 % se proporcionelně rozdělí mezi ostatní závětní dědice, a to poměrem kterým má každý dědit vůči ostatním zbylým dědicům ze závěti.

Podíly dědiců C a D na celém dědictví se vypočítají stejně a to jako poměr jejich původního závětního podílu a hodnoty zbylého dědictví po odečtení závětního podílu B, 225/775 = 51/155, tj. 329 032,25 Kč z hodnoty celého dědictví. Podíl manželky se vypočte jako podíl 50/775 = 10/155, tj. 64 516,129 Kč a bratrovi se dostane 20/775 = 20/155, tj. 4/155, tj. 25 806,451 Kč.

Jelikož zůstavitel sepsal pozitivní závěť, bude konkrétní majetek děděn následovně: automobil nabude bratr, zbraň dědic B, akcie manželka a nemovitosti budou nabývány v podílech pro

B 103/310 (tj. 1/4 na nemovitostech, která mu náleží podle závěti a podíl 51/155 z 1/4 na nemovitostech, která se uvolnila po A: 51/155 z 1/4 = 51/620 + 1/4 = 206/602 = 103/310.

C a D každý 1/4 + 45/155 z 1/4 = 10/31.

Manželka 10/155 z 1/4 = 1/62.

Bratr 40/155 z 1/4 = 1/155.

Kontrola správnosti: B: 30 000 + 103/310 z 900 000 Kč = 329 032,25 Kč

C a D každý 10/31 z 900 000 Kč = 290 322,58 Kč

Manželka 50 000 + 1/62 z 900 000 Kč = 64 516,129 Kč a bratr 20 000 Kč + 1/155 z 900 000 Kč = 25 806,451 Kč.

b) Zůstavitel daroval A za života obrazy v hodnotě 100 000 Kč, které se mají na jeho podíl započíst.

Kolační podstata v tomto případě činí 1 100 000 Kč, z toho má A ze závěti nárok na 22, 5 % (viz. předchozí výpočet), tj. 247 500 Kč, 100 000 Kč již dostal ještě se mu tedy musí z dědictví (tedy z částky 1 000 000 Kč) dostat 147 500 Kč, tj. 14,75 %. Zbylých 7,75 % (14,75 % odečteme od 22,5 %, které činily původní nárok) je volných a rozdělí se proporcionelně mezi ostatní dědice (podle podílů vypočtených v předchozím případě).

Dědici B se tak dostane 51/155 z 7,75 % = 2,55 %, C a D každému 45/155 z 7,75 % = 2,25 %, manželce 10/155 z 7,75 % = 0,5 % a bratrovi 4/155 z 7,75 % = 0,2 %. Výsledné částky přičteme k jejich závětním podílům následovně:

A zůstává podíl 14,75 %, což odpovídá zlomku 295/2000 a finanční částce 147 500 Kč. B zdědí 25,5 % + 2,55 %, což odpovídá zlomku 561/2000 a finanční částce 280 500 Kč. Podíly C a D činí 22,5 % + 2,25 % =24,75 %, tj. 495/2000, celkem pro každého 247 500 Kč. Podíl manželky činí 5 % + 0,5 % = 5,5 % = 110/2000, tj. 55 000 Kč. Bratr zdědí 2 % + 0,2 % = 44/2000, tj. 22 000 Kč.

Jednotlivý majetek se pak bude dědit následovně:

Automobil nabude podle závěti bratr, akcie manželka a zbraň dědic B. Podíly na nemovitostech budou pro A 59/360, vypočtené jako podíl toho, kolik se A musí dostat na celém dědictví, tj. 147 500 Kč a hodnoty nemovitostí, tj. 900 000 Kč, 147 500/900 000 = 59/360. Z jeho původní jedné čtvrtiny tak zbývá 31/360, které si rozdělí ostatní dědicové a to v poměrech B 51/155, C a D každý 45/155, manželka 10/155 a bratr 4/155.

Výsledné podíly na nemovitostech tedy budou:

A 59/360.

B 1/4 + 51/155 z 31/360 = 1/4 + 17/600 = 167/600.

C a D každý 1/4 + 45/155 z 31/360 = 1/4 + 1/40 = 11/40.

Manželka 10/155 z 31/360 = 1/180.

Bratr 4/155 z 31/360 = 1/450.

U započtení daru při dědění ze závěti se započtení promítne vždy na podíly všech dědiců bez rozdílu, přičemž pro dědění konkrétního majetku musí být maximálně respektována v závěti projevená vůle zůstavitele, tedy majetek má být nabýván tak, jak si zůstavitel představoval, pouze při dědění nemovitostí nelze závěť

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 120

přímo respektovat, zde má vůle zůstavitele započíst dar přednost.

Závěrem je třeba upozornit na to, že kdyby se nedožil kterýkoli ze závětních dědiců úmrtí zůstavitele a nebyl mu ustanoven náhradní dědic, dojde k dědění předmětného majetku ze zákona, čímž by ve zde uvedeném případě na tomto majetku již neparticipoval bratr zůstavitele. Zároveň pokud by zůstavitel již nevlastnil majetek uvedený v závěti, snižoval by se tím fakticky podíl dědice, jemuž byl tento majetek závětí určen. Například v uvedeném příkladě by automobil k datu úmrtí zůstavitele již nebyl v jeho vlastnictví, jeho bratr by tedy nebyl dědicem, a nepřicházel by v úvahu ani jako dědic podílu na nemovitostech v rámci započtení daru. Jeho podíl totiž činí 0 a ta je absolutním číslem.

V případě ustanovení na ochranu neopominutelného dědice se započtení projeví jen vzhledem k jeho podílu a na podíly ostatních dědiců nemá vliv, na rozdíl od předchozího ustanovení, kdy k započtení dá příkaz zůstavitel a toto se projeví na podílech všech dědiců. Pojem „neodůvodněně znevýhodněn" je bohužel značně široký a lze jej vykládat různými způsoby, musí se proto posuzovat případ od případu. Neodůvodněnost lze vykládat jak kvalitativně, jako důvody zvýhodnění, např. pokud obdarovaný dědic o zůstavitele nepečoval, nestýkal se s ním apod., tak kvantitativně, jako rozsah zvýhodnění, jestliže by se neopomenutelnému dědici dostávalo zjevně nepoměrně méně než by činil jeho podíl z kolační podstaty.

Příklad 14: Zůstavitel pořídil o části svého majetku závěť a to tak, že k majetku v hodnotě 50 000 Kč ustanovil dědicem svoji neteř, o ostatním majetku činícím jednu polovinu hodnoty celého dědictví (50 000 Kč) závěť nepořídil a bude se tak dědit ze zákona. Zároveň zanechal dva syny B a C, kteří jsou jeho neopomenutelnými dědici a zároveň jedinými dědici ze zákona. Celé dědictví činí 100 000 Kč. Oběma se zatím dostává jejich neopomenutelného podílu jedné čtvrtiny, avšak dědic B dostal od zůstavitele dar v hodnotě 40 000 Kč a dědic C byl obdarován darem v hodnotě 80 000 Kč, kolační podstata činí 220 000 Kč, z této částky se má B a C dostat jedné čtvrtiny, tj. 55 000 Kč, tím jsme se dostali na relativní neplatnost závěti, po odečtení darů z neopominutelných podílů se B má z dědictví dostat 55 000 – 40 000 = 15 000, C 55 000 – 80 000 = – 25 000. V dědictví je reálně zákonný podíl ve výši 50 000 Kč, z toho se odečte podíl B 15 000 Kč a zbývá nám 35 000 Kč, které si musí rozdělit zákonní dědicové. Závětní dědic má závětí určen svůj podíl, nad který mu nemůžeme nic přičíst, protože zůstavitel nedal k započtení příkaz a neteř není neopominutelným dědicem a zároveň mu ho ani díky započtení darů nemusíme krátit relativní neplatností. Zákonný podíl se tedy znovu přerozdělí, a to tak, že tentokrát budeme započítávat dary jen v části, která se dědí ze zákona, jakoby to bylo celé dědictví: zákonný podíl + dar B + dar C = 50 000 + 40 000 + 80 000 = 170 000, tj. nová kolační podstata, dědicové jsou dva a mají dědit rovným dílem, částka se tak vydělí dvěma: 170 000 : 2 = 85 000, každému z dědiců se má dostat 85 000 Kč, dědic B dostal již 40 000 Kč, po odečtení jeho podíl činí 45 000 Kč, dědic C obdržel od zůstavitele 80 000 Kč, z dědictví se mu tak dostane 5 000 Kč. Celkové podíly na dědictví budou pro A 1/2 ze závěti, pro B 9/20 a C 1/20.

III. Relativní neplatnost závěti se započtením daru

Praxe často přináší složité případy, kde se kombinuje celá řada shora uvedených pravidel, pro shrnutí předchozí problematiky zde uvádím dva příklady kombinující dědění ze závěti i zákona a zároveň naplňující znaky relativní neplatnosti závěti a započtení daru.

Příklad 15: Zůstavitel pořídil o části svého majetku závěť, a to tak, že ke čtyřem pětinám celého svého majetku (lhostejno, zda jej určil konkrétním majetkem či podílem) ustanovil dědicem svoji neteř, dědice A, o ostatním majetku činícím jednu pětinu závěť nepořídil a bude se tak dědit ze zákona. Zároveň zanechal dva syny B a C, kteří jsou jeho neopominutelnými dědici, oba namítli relativní neplatnost a mají tedy nárok každý na jednu čtvrtinu z celého dědictví. Celé dědictví má hodnotu 100 000 Kč. Syn B dostal od zůstavitele dar. Jelikož se dědí ze zákona, k započtení daru se přihlíží ex offo a započtení daru je nutno zohlednit vůči všem dědicům. Problém je v tom, že relativní neplatnost a započtení daru jsou dva různé tituly stojící v podstatě proti sobě.

Výsledné podíly budou rozdílné v závislosti na výši hodnoty daru a počtu dědiců ze zákona:

a) Dar je vyšší než neopominutelný podíl dědice B, např. 60 000 Kč. Kolační podstata činí 160 000 Kč, z této částky má A i B připadnout každému jedna čtvrtina 160 000/4 = 40 000, z toho vyplývá, že B již obdržel více než činí jeho neopominutelný podíl, celá jedna pětina dědictví ze zákona tak připadne dědici C.

Nesprávný postup by byl takový, že dědici C ještě dopočítáme ze závětního podílu část, která mu chybí do jedné čtvrtiny tak, že jedné pětiny se mu již dostává a do jedné čtvrtiny mu chybí jedna dvacetina: 1/4 – 1/5 = 1/20. Ze závětního podílu se mu tedy dostane ještě jedné dvacetiny a závětnímu dědici zůstanou z původních čtyřech pětin jen tři čtvrtiny: 4/5 – 1/20 = 15/20 = 3/4. Tím by se totiž započtení daru v podstatě přímo nepromítlo do podílu závětního dědice a započtením daru by byl zvýhodněn pouze dědic C.

Správně se musí započtení daru promítnout do všech dědických podílů, tedy i do závětního, samozřejmě jedině v tom případě, že se závětní podíl zároveň krátí relativní neplatností, výsledný podíl závětního dědice totiž nikdy nemůže přesáhnout podíl ustanovený mu závětí (kromě případu, kdy zůstavitel dá k započtení příkaz). Výpočet bude vypadat tak, že neopominutelný podíl jedné čtvrtiny z celé hodnoty dědictví, 25 000 Kč, uvolněný dědicem B, který díky započtení daru nemá nárok participovat na dědictví, rozdělíme mezi zbývající dědice, A a C, v poměru, kterým mají nabýt dědictví s přihlédnutím k neopominutelnému podílu dědice C, 3/4 u dědice A ku 1/4 dědice C, tedy v poměru 3 : 1. Zároveň u dědice A vycházíme z konstantního podílu jedné poloviny dědictví, tj. nejnižší možný podíl po odečtení obou neopominutelných podílů, podíl je závislý na počtu neopominutelných dědiců a v případě částečné závěti i na počtu všech dědiců ze zákona, méně se mu již v tomto případě z dědictví dostat nemůže. Dědic C má konstantní podíl jedné čtvrtiny. Tím, že dědic B byl obdarován, bude se z jím uvolněné jedné čtvrtiny ke konstantním podílům A a C přičítat poměrná část. Z 25 000 Kč se dědici A na jeho konstantní podíl přičte 18 750 Kč a dědici C 6 250 Kč.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 121

Ze závětního podílu původních čtyřech pětin zůstane dědici A 55/64 (68 750/80 000) a dědic C se na tomto majetku bude podílet 9/64 (11 250/80 000).

Podíly na celku budou pro A 11/16 (68 750/100 000), které dědí ze závěti a C 5/16 (31 250/100 000), z toho 1/5 bude dědit ze zákona a 9/80 ze závětního podílu.

b) Dar je nižší než neopominutelný podíl dědice B, např. 20 000 Kč. Kolační podstata činí 120 000 Kč, B i C mají nárok na 30 000 Kč. B již obdržel 20 000 Kč a do jeho neopominutelného podílu mu ještě 10 000 Kč chybí, o to se tak ještě zkrátí podíl závětního dědice.

Nesprávný by byl opět postup, kdybychom zbývající podíl B – 10 000 Kč odečetli ze závětního podílu a dědici C by připadl celý podíl jedné pětiny děděný ze zákona a ještě mu dopočítali ze závětního podílu část, která mu chybí do neopominutelného podílu jedné čtvrtiny, tj. 5 000 Kč (1/5 = 20 000 – 25 000 = – 5 000). A by se tak dostalo 65/100, B 10 /100 a C 25/100 z celku.

V tomto případě nelze postupovat ani tak, že by se napřed započetl dar vůči všem a poté se počítala relativní neplatnost. Tím by nastala situace, kdy čím by byla vyšší hodnota daru, tím méně by se dostalo závětnímu dědici, došlo by tak až k absurdní situaci, že závětnímu dědici by se jeho podíl zkrátil až na nulu.

Ke správnému výsledku se tak opět dostaneme poměrným rozdělením uvolněného podílu, který tentokrát činí 3/20, tj. 15 000 Kč (jedna čtvrtina neopominutelného podílu B – 10 000 Kč, které se mu má z dědictví ještě dostat). poměr je opět stejný jako v předchozím příkladě 3 : 1 = 11 250 : 3 750.

Ze závětního podílu čtyřech pětin zůstane dědici A 49/64 a dědic C na původním závětním podílu bude participovat 15/64. Na celku pak dědic A bude dědit ze závěti podíl 49/80 (61 250/100 000), dědic B ze zákona 1/10 (10 000/100 000), a dědic C 23/80 (28 750/100 000) na celém majetku, z toho 1/10 ze zákona a 15/80 (18 750/100 000) ze závěti. Samozřejmě v tomto případě lze postupovat i tak, že celý zákonný podíl jedné pětiny připadne dědici C a zbývající podíly dědiců B a C se budou dopočítávat ze závěti, zde by záleželo na tom, které řešení by bylo účelnější z hlediska podílového spoluvlastnictví.

Příklad 16: Pokud bychom vycházeli ze stejného zadání jako v předchozím případě s tím rozdílem, že zůstavitel měl manželku, vypadal by výpočet následovně. Oba neopominutelní dědicové by měli nárok na jednu šestinu z dědictví (neopominutelný podíl, polovina z jedné třetiny, kterou by dědili, nebylo-li by závěti), té se jim ze zákonného podílu nedostává, jde tak o relativní neplatnost, manželka sice není neopominutelným dědicem, ale měla by nárok na jednu třetinu podílu děděného ze zákona, tj. jednu patnáctinu z dědictví. Neopominutelným dědiců se tak ze zákonného podílu dostává každému jedné patnáctiny. Zároveň dědic B obdržel od zůstavitele dar ve výši 50 000 Kč, který přesahuje jeho neopominutelný podíl jedné šestiny, celý jeho podíl se tak uvolňuje a bude proporcionálně rozdělen mezi všechny ostatní dědice a to v poměrech jakým mají nabýt dědictví 23/30 : 1/6 : 1/15 (23 : 5 : 2). Třiadvacet třicetin je podíl závětního dědice s přihlédnutím k neopominutelnému podílu C a po odečtení zákonného podílu manželky, jedna šestina je neopominutelný podíl dědice C a jedna patnáctina zákonný podíl manželky. Takto rozdělena bude částka jedné šestiny, která činí 16 666,67 Kč, v poměrech 12 777,78 : 2 777,78 : 1 111,11. Takto spočtené částky budou přičteny ke konstantním podílům dědiců, který činí pro dědice A tři pětiny (2/3 –1/15 = 3/5, dvě třetiny jsou nejnižší možný podíl po odečtení obou neopominutelných podílů, který však tentokrát není ve vztahu k celému dědictví, ale musí se od něj odečíst konstantní podíl manželky). Ostatní konstantní podíly jsou pro dědice C jedna šestina a pro manželku jedna patnáctina, tj. jedna třetina ze zákonného podílu jedné pětiny. Celé dědictví nabudou dědicové takovýmito podíly: A 3/5 + 12 777,78/100 000 = 7 277 778/10 000 000 ze závěti, C (16 666, 67 + 2 777,78)/100 000 = 1 944 445 /10 000 000, z toho 1 222 222/10 000 000 ze zákona a 722 223/10 000 000 ze závěti, manželka (6 666, 67 + 1 111,11)/100 000 = 777 778/10 000 000 ze zákona.

Zamyšlení nad privilegovaným postavením užívacího práva k zemědělské půdě před rokem 1990

*JUDr. František Pěcha**

Vycházíme-li ze známé triády o obsahu vlastnického práva, dle níž je vlastník v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat a požívat i nakládat s ním *(ius possidendi, ius utendi et fruendi a ius disponendi)*, dospějeme k závěru, že právo věc užívat je pouze jednou komponentou této triády.

Během socializačního procesu naší vesnice, který začal u nás probíhat od počátku padesátých let minulého století, se však dostalo užívacímu právu k zemědělské půdě zvláštního privilegovaného postavení a to tak, že na úseku právních vztahů k půdě bylo vytvořeno několik samostatných (na vlastnickém právu nezávislých) užívacích institutů. Ty měly umožnit (a také umožňovaly) rychlejší provedení tohoto socializačního procesu. Nastala situace, v níž byl *subjekt vlastnického práva k půdě většinou odlišný od jejího uživatele* a obsah vlastnického práva byl tak degradován na holé vlastnictví *(dominium nudum)*. Tak se v praxi bývalých státních notářství nezřídka stávalo, že dědici toto vlastnictví (během dědického řízení) ani nepřihlašovali do dědických aktiv v domnění, že již neexistuje, pokud ovšem státní notářství samo takové vlastnictví z příslušných operátů nezjistilo.

Mezi nejdůležitější užívací instituty k zemědělské půdě, oproštěné do značné míry od závislosti na právu vlastnickém, patřily tyto.

* Autor je bývalým státním notářem. Obsah článku tvořil základ vystoupení na Mezinárodní vědecké konferenci Olomoucké právnické dny 2008.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 122

I. Právo družstevního užívání pozemků

Kořeny tohoto práva obsahoval již zákon č. 69/1949 Sb., o jednotných zemědělských družstvech a prováděcí nařízení ministerstva zemědělství č. 75/1949 Sb. i vzorové stanovy, které byly podle těchto norem vydávány.

Podrobnou úpravu tohoto institutu však zavedl až další zákon č. 49/1959 Sb., o jednotných zemědělských družstvech ve znění pozdějších předpisů a vzorové stanovy publikované pod č. 169/1964 Sb.

Právo družstevního užívání získalo družstvo:

a) k pozemkům, které člen sdružil do JZD (včetně pozemků, na nichž při vstupu do JZD hospodařil na základě nájemní smlouvy nebo i bez právního titulu),

b) k pozemkům, které byly členu předěleny do tzv. náhradního užívání při provádění hospodářsko-technických úprav pozemků, a to za půdu, kterou by člen měl sdružit (dle vl. nař. č. 47/1955 Sb.).

Jednotné zemědělské družstvo mělo při výkonu tohoto práva stejná oprávnění i povinnosti, jaké příslušely vlastníku, pouze s tím rozdílem, že nemohlo sdružené pozemky zcizit ani zatížit. Mělo však na základě tohoto práva i různá dispoziční oprávnění. Mohlo sdruženou půdu přidělovat jako záhumenek rodině družstevníka a v odůvodněných případech ji dokonce pronajímat. Pouze družstvo rozhodovalo o hospodářském využití pozemků i o případné změně jejich kultury. Bylo také oprávněno budovat na sdružených pozemcích stavby potřebné k zajištění hospodářské činnosti nebo dokonce provádět na nich i podnikovou bytovou výstavbu.

Další úpravu tohoto právního institutu provedl zákon č. 122/1975 Sb., o zemědělském družstevnictví, který stanovil časovou neomezenost tohoto práva a současně zakotvil i povinnost vlastníka pozemku, jehož vlastnictví mělo být převedeno na jiný subjekt, aby si ke smlouvě o zamýšleném převodu vyžádal i předchozí souhlas družstva. Tento zákon také výslovně stanovil (v § 37 odst. 4), že jednotnému zemědělskému družstvu patří všechny porosty na půdě, kterou má v družstevním užívání, včetně porostů trvalých jako jsou např. ovocné stromy. Došlo tak k průlomu do ustanovení § 120 ObčZ[1], což se odůvodňovalo tím, že se jedná o specifický družstevněprávní vztah. Podobnou úpravu tohoto institutu obsahoval i další zákon č. 90/1988 Sb., o zemědělském družstevnictví.

Teprve zákon č. 162/1990 Sb., o zemědělském družstevnictví, provedl *zásadní změny v této problematice*:

a) Zrušil *časovou neomezenost* práva družstevního užívání půdy.

b) Zavedl možnost *vrácení* přenechaných pozemků, a to na základě roční výpovědi ke dni 31. 12. běžného roku (nebylo-li ve smlouvě o přenechání pozemků stanoveno něco jiného).

c) K tomu, aby sdružené pozemky mohly být písemnou smlouvou přenechány občanům a organizacím k dočasnému užívání stanovil citovaný zákon jako nutnou podmínku *souhlas vlastníka*.

d) Družstvo bylo povinno (podle ust. § 50 odst. 3) vzdát se práva družstevního užívání ve prospěch vlastníka sdružených pozemků, který je členem družstva, a to v rozsahu určeném stanovami. Podobnou povinnost mělo i vůči vlastníku sdruženého pozemku (členu družstva) v případě, že vlastník hodlal na takovém pozemku zřídit stavbu.

Dalším krokem k posílení pozice pozemkového vlastnictví bylo ustanovení § 22 odst. 1a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, podle něhož bylo zrušeno ke dni účinnosti cit. zákona (tj. k 24. 6. 1991) právo družstevního užívání ke sdruženým pozemkům u těch vlastníků, kteří *nejsou členy zemědělského družstva*. Z toho vyplynula pro družstvo povinnost uzavírat s těmito vlastníky nájemní (pachtovní) smlouvy.[2]

II. Právo užívání půdy k zajištění zemědělské výroby

Tento právní institut byl zaveden do tehdejšího právního řádu vládním nařízením č. 50/1955 Sb., o některých opatřeních k zajištění zemědělské výroby. Měl zabezpečovat obdělávání zemědělské půdy v pracovně nezajištěných hospodářstvích soukromých rolníků. Bylo jej však nezřídka zneužíváno k likvidaci větších hospodářství (tzv. kulaků) a jeho realizace – většinou politicky motivovaná – v praxi překračovala rámec této normy. Můžeme zde mluvit o *zákonném neprávu*, kterýmžto pojmem označil Gustav Radbruch německé protižidovské zákony vydané za doby nacistické nadvlády.[3]

Právo užívání půdy podle cit. vlád. nařízení vznikalo:

a) jednak administrativně-právním aktem místního národního výboru (na dobu nejméně 6 let), a to v těch případech, kdy se vlastník půdy *nepostaral* o její řádné obdělávání,

b) nebo *dohodou*, kterou uzavíraly tehdejší zemědělské organizace s rolníky, kteří nemohli nezaviněně zajistit obhospodařování své půdy.

Obou forem bylo (jak jsem již shora uvedl) zneužíváno tehdejšími stranickými a státními orgány k násilné socializaci vesnice.

Citované vládní nařízení bylo zrušeno za 20 let zákonem č. 123/1975 Sb.,[4] který však postavení tohoto institutu ještě umocnil tím, že:

1. prohlásil právo užívání půdy k zajištění zemědělské výroby za *trvalé a bezúplatné*,
2. upevnil a stabilizoval užívací vztahy bývalých socialistických organizací k zemědělské půdě v soukromém vlastnictví – pokud nebyla v družstevním užívání.

Toto užívací právo vznikalo buď dohodou mezi vlastníkem a zemědělskou organizací nebo rozhodnutím okresního národního výboru.

Předmětem užívání mohly být kromě půdy i hospodářské budovy, živý a mrtvý inventář a dokonce i obytné části zemědělských usedlostí včetně příslušných stavebních pozemků. Stručně můžeme konstatovat, že obsah tohoto práva byl téměř totožný s obsahem práva družstevního užívání, jak bylo upraveno v zákoně č. 122/1975 Sb.

Zákon č. 123/1975 Sb. (ve znění novel č. 95/1988 Sb. a č. 114/1990 Sb.) byl zrušen až ustanovením § 34 zá-

---

[1] Srovnej *Pěcha, F.* K právní problematice stromů jako součásti pozemků. Právník, 1975, č. 12, s. 1088–1090.

[2] Zákon č. 162/1990 Sb. byl zrušen obchodním zákoníkem č. 513/1991 Sb. v obecné rovině a nezabývá se zemědělsko-družstevními specifiky.

[3] Viz Gestzliches Unrecht und übergesetzliches Recht. Süddeutsche Juristenzeitung, 1946.

[4] Název zákona: Zákon ze dne 13. listopadu 1975 o užívání půdy a jiného zemědělského majetku k zajištění výroby.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 123

kona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (stručně zákon o půdě). Snad stojí za zmínku, že v poslední jeho novele (č. 114/1990 Sb.) bylo *postavení vlastníka* zvýhodněno podobně jako v zákoně o zemědělském družstevnictví č. 162/1990 Sb.

Po zrušení tohoto právního institutu cit. zákonem o půdě obživlo tedy *plně* vlastnické právo příslušných vlastníků půdy (příp. jejich dědiců) a organizace, která předmětnou půdu chce i nadále užívat je povinna uzavírat s nimi nájemní (pachtovní) smlouvy, pokud ovšem vlastníci pozemků se neujali sami jejich obhospodařování.

III. Právo náhradního užívání pozemků

Při provádění socializace vesnice a s tím souvisejícím prosazováním zemědělské velkovýroby bylo zapotřebí provádět i centralizaci zemědělské půdy do větších celků.

Tento proces probíhal opět pouze na úseku *užívacích* vztahů při zachování soukromého pozemkového vlastnictví k půdě. V souvislosti s tím byl vytvořen nový užívací institut, totiž *právo náhradní užívání pozemků*.

Původně se postupovalo dle tzv. scelovacího zákona č. 47/1948 Sb., který však byl vydán ještě před „Únorem 1948“, a proto totalitnímu režimu nevyhovoval. Byl proto nahrazen vládním nařízením č. 47/1955 Sb., o opatřeních na úseku hospodářsko-technických úprav pozemků (HTÚP). K provedení tohoto nařízení byly pak vydány vyhl. č. 212/1955 Ú. 1. a později vyhl. č. 27/1958 Ú. 1. Účelem těchto norem bylo *scelování* nesouvislých a rozptýlených pozemků, přičemž bylo původní vlastnické právo k půdě zachováno, avšak vlastníku se za jeho pozemky přidělovaly do tzv. *náhradního* užívání jiné (náhradní) pozemky, a to v rámci speciálního řízení, jež probíhalo dle shora citovaných předpisů. O vzniku práva náhradního užívání pozemků rozhodoval orgán okresního národního výboru, který schvaloval projekt HTÚP a nabytím účinnosti jeho rozhodnutí pak vznikl shora uvedený *užívací* institut.

Právo náhradního užívání pozemku bylo trvale spojeno s vlastnictvím původního pozemku, ve spojitosti s nímž bylo zřízeno. V případě zcizení pozemku přecházelo na nového vlastníka jen holé vlastnictví s tím, že na něj přešlo i právo náhradního užívání k pozemku, který užíval původní vlastník. Podobně tomu bylo i při dědění takových pozemků.

Zrušení tohoto právního institutu nebylo upraveno v původním znění zákona o půdě č. 229/1991 Sb., ale řešila je teprve novela k tomuto zákonu č. 183/1993 Sb., která připojila k ust. § 22 (zánik některých užívacích práv) nový odst. 2, kde bylo stanoveno, že „dnem schválení návrhu pozemkové úpravy zaniká právo náhradního užívání“. Pozemkové úpravy pak řešil původně zákon ČNR č. 284/1991 Sb. (ve znění novel č. 38/1993 Sb. a č. 217/1997 Sb.).

Dnem 1. 1. 2003 však nabyl účinnosti nový zákon o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech č. 139/2002 Sb., který zánik tohoto institutu upravuje jinak, a to v ust. § 16.

Podle tohoto ustanovení se právo náhradního užívání vzniklé podle dříve platných právních předpisů mění na *nájemní vztah* mezi náhradním uživatelem a vlastníkem pozemku, k němuž bylo náhradní užívání zřízeno. Vlastník pozemku může tento nájemní vztah vypovědět nájemci nebo jeho právnímu nástupci nejdříve po uplynutí 5 let ode dne účinnosti tohoto zákona, pokud se ovšem účastníci nedohodnou jinak nebo nezanikne-li náhradní užívání do té doby rozhodnutím o výměně vlastnických práv (vydaným podle § 11 odst. 8 cit. zákona). Dle odst. 3 tohoto ustanovení má nájemce po dobu nájmu předkupní právo k předmětnému pozemku.

Oba tyto zákony o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech již opustily princip výměny užívacích práv, ale jasně stanoví v § 2, že se pozemkovými úpravami uspořádávají *vlastnická práva* k pozemkům a s nimi související věcná břemena. Jde tedy o princip *výměny práv vlastnických* a nikoliv jen práv užívacích, jak tomu bylo u institutu náhradního užívání pozemků. I na tomto úseku právních vztahů k půdě došlo *k rehabilitaci vlastnického práva*.[5]

Závěrem můžeme tedy konstatovat, že soukromí vlastníci pozemků jsou oprávněni disponovat s nimi dle vlastního uvážení a nejsou povinni trpět jejich užívání jinými osobami (ať již právnickými nebo fyzickými) bez svého souhlasu a bez právního titulu.

[5] Pro informaci uvádím plné znění § 2 zákona č. 139/2002 Sb. s nadpisem: Pozemkové úpravy. „Pozemkovými úpravami se ve veřejném zájmu prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jimi přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby se vytvořily podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech se k nim uspořádávají *vlastnická práva* a s nimi související věcná břemena. Současně se jimi zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny. Výsledky pozemkových úprav slouží pro obnovu katastrálního operátu a jako závazný podklad pro územní plánování.“

DISKUSE

O vzdělávání notářských koncipientů

*JUDr. Martin Šešina**

Máme za sebou jarní notářské zkoušky a co k nim zbývá říci. Ti, co je složili, si oddychnou, že to již mají za sebou, neúspěšní se musí pečlivěji připravit na opakování za rok. Dá se říci, že průběh notářských zkoušek byl standardní jako každý rok, otázky byly obdobné jako v předchozích letech, zjištěné chyby a nedostatky zkoušených také. Dá se říci, že je velmi znát, jakou praxí ten který notářský koncipient prošel, jak byl ovlivněn svým

* Autor je notářem v Benešově.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 124

zaměstnavatelem, praktikami pracoviště, kde vykonává svoji praxi a také názory soudu, který příslušného notáře pověřuje provedením úkonů v řízení o dědictví. Průběh a výsledky zkoušek mne přivedly také k následujícímu zamyšlení nad tím, jak by měla vypadat příprava notářských koncipientů, aby nejen složili notářskou zkoušku, nýbrž hlavně, aby byli způsobilí řádně vykonávat práci notářského kandidáta a posléze i notáře.

Samotná příprava notářského koncipienta má několik stupňů. Rozhodující v celé přípravě je snaha a ochota notářského koncipienta pracovat sám na sobě, tedy ochota se stále vzdělávat samostudiem. Nutně je třeba stále sledovat aktuální stav legislativy v oblastech, v nichž notář vykonává svoji činnost, studovat judikaturu, číst odborné právnické časopisy, studovat komentáře k zákonům, navštěvovat odborné přednášky a školení. Notářský koncipient se nesmí spokojit s rutinou získanou při své každodenní práci, je třeba také studovat spisy (nejlepším materiálem jsou v tomto směru např. spisy notáře již skončené), zkoumat, proč v nich notář postupoval tak, jak postupoval, zda nešlo věc vyřídit i jinak, zkusit si napsat notářský zápis na nečisto sám, porovnat jej s tím, jak jej napsal notář, objasnit si rozdíly. Proč tuto metodu prosazuji? Mám totiž za to, že nejvíc se člověk naučí, když dané věci „přijde na kloub“ sám. Ten poznatek, na který přijdu sám (najdu si odpověď v zákonu, literatuře, judikatuře apod.), si totiž nejlépe zapamatuji. Jdu-li s každou otázkou, s níž si nevím rady, za svým notářem, on mi ji zodpoví, já podle toho vyřídím danou věc, s vyřízením věci všechno zapomenu a příště se jdu ptát znovu. Také není dobré bez rozmyšlení přejímat zavedenou praxi, která nemusí být dokonalá. Často se stává, že se přejímají stále tytéž postupy a slovní obraty ještě z dob státního notářství, které již na dnešní předpisy „nesedí“. Notářský koncipient by měl využívat celou pracovní dobu k tomu, aby načerpal co nejvíc znalostí, zkušeností, aby se naučil jednat s lidmi, aby jim rozuměl a byl jim nápomocen v řešení jejich mnohdy složitých situací. Měl by brát své povolání spíše jako poslání tak, jak jej brali naši předchůdci.

Druhým pilířem vzdělávání notářského koncipienta je vlastní práce v notářské kanceláři. Zde je třeba především apelovat na zaměstnávajícího notáře, aby si svého koncipienta všímal, postupně mu dával úkoly, které umožní jeho profesní růst, aby jej nenechával dělat stále stejnou agendu (ověřování, dědictví). Notář by měl svému koncipientovi umožnit pracovat v celém spektru notářské činnosti. Vím, že koncipient nemůže sepisovat notářský zápis, může však vykonávat přípravné práce, projednat s žadateli např. podmínky kupní smlouvy, vyžádat od účastníků potřebné listiny, poučit je o tom, jaké další doklady je třeba k objednanému úkonu notáře doložit. Koncipient může notáři z připravených podkladů vypracovat návrh notářského zápisu a to nejen notářského zápisu o smlouvě, nýbrž i notářského zápisu podle § 80a a násl. NotŘ, notářského zápisu o osvědčení průběhu schůze společenství vlastníků bytových jednotek apod. Notář by měl svého koncipienta brát s sebou na zakládající členské schůze bytových družstev, na schůze shromáždění společenství vlastníků bytových jednotek, na valné hromady akciových společností a společností s ručením omezeným, aby viděl průběh, mohl si jej zaznamenat, konfrontovat průběh a přijatá usnesení se zákonem a stanovami nebo společenskou smlouvou.

Jedině všestranná praxe notářskému koncipientovi umožní úspěšné složení notářské zkoušky a řádně jej připraví na budoucí práci notáře. U zkoušek je znát, když notářský koncipient vyřizoval pouze dědickou agendu a neměl možnost podílet se na práci v ostatních oblastech činnosti notáře. Jak také má u zkoušky napsat napoprvé správně notářský zápis o zvýšení základního kapitálu společnosti s ručením omezeným, když to nikdy nedělal, ani mu nebylo umožněno se na přípravě takových notářských zápisů podílet? Notář by také měl se svým koncipientem, který mu zpracoval návrh notářského zápisu, probrat jím navržené znění listiny, poukázat na chyby, aby se jich ve své další práci vyvaroval. V neposlední řadě by notář mohl svému koncipientovi poskytnout před notářskou zkouškou dva, raději ale čtyři týdny volna k tomu, aby se mohl řádně připravit. Vždyť příprava na zkoušku nevyžaduje jen nastudovat základní kodexy a notářský řád, je třeba obnovit znalosti o směnečném právu, ústavní listině práv a svobod, katastrálním zákonu, zákonu o konkursu a vyrovnání, vrátit se i k teorii občanského práva, a probrat i další oblasti práva tak často v notářské praxi nepoužívané. A na to vše při zaměstnání není vždy dostatek času, zvláště má-li koncipient rodinu s dětmi. Každý notář by si měl uvědomit, že výsledek notářské zkoušky jeho koncipienta je i jeho vizitkou, vizitkou toho, jak pečoval o jeho profesní růst. Neúspěch koncipienta u notářské zkoušky je mnohdy i jeho neúspěchem.

Dalším pilířem je vzdělávání organizované notářskými komorami. Notářská komora České republiky nemůže organizovat školení notářských koncipientů s celoročním rozsahem častěji než jednou ročně. Notářských koncipientů je již poměrně mnoho a organizovat školení pro dvě stě osob najednou je obtížné. Těžiště vzdělávání by měly obstarávat regionální komory. Bylo by vhodné třeba jednou za dva měsíce zorganizovat odpolední školení notářských koncipientů dané komory, vybrat jedno téma, které notářští koncipienti písemně zpracují. Jednou to může být třeba vypracování smlouvy o zúžení společného jmění manželů, společenské smlouvy o založení společnosti s ručením omezeným nebo notářského zápisu o osvědčení rozhodnutí valné hromady společnosti podle § 80a a násl. NotŘ. Přednášející vyhodnotí práce jednotlivých koncipientů a v diskusi s nimi důkladně celé téma probere. Myslím, že takovéto školení je pro získání znalostí nejvhodnější. Nebude také na škodu, když bude v rámci školení přednesena přednáška z oblasti ne příliš notářským koncipientům známé. Na příklad o vývoji manželského majetkového práva, o rozličných způsobech nabývání vlastnického práva od r. 1950 do dneška, o vedlejších úmluvách ve smlouvách, o zajištění závazků, apod. Když jsem byl v sedmdesátých letech já notářským čekatelem, byla ve Středočeském kraji praxe, dle níž neformální hlava všech notářů tohoto kraje JUDr. Václav Jeřábek určil jednoho z nás, čekatelů, aby si na jednodenní školení notářů, které se dvakrát až třikrát ročně konalo, připravil přednášku na určité téma, kterou pak na školení notářům a ostatním notářským čekatelům přednesl. Jednou to bylo o protokolu o předběžném šetření, jindy o věcných břemenech. To každého, kdo byl takto vybrán, donutilo k hlubšímu studiu dané problematiky a velmi se to osvědčilo.

Samozřejmě i v oblasti vzdělávání je stále co vylepšovat. Bylo by dobré navázat užší spolupráci s Justiční

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 125

akademií v Kroměříži, která by mohla pomoci při vzdělávání notářských koncipientů, například formou týdenních školení, seminářů a přednášek.

Také na poli vlastních notářských zkoušek by bylo vhodné zvážit určitou standardizaci zkušebních otázek tak, aby zadané otázky byly přibližně pro všechny stejně obtížné a aby svým obsahem skutečně pokryly celé spektrum práce notáře.

Bylo by vhodné zvážit i zavedení přehledů o průběhu praxe každého notářského koncipienta, z nichž by bylo možno poznat, jak probíhala jeho praxe, kterými úkoly byl pověřován, kterých přednášek a školení se zúčastnil, jaké články napsal. Zkušební komise by tak měla lepší přehled o tom, koho má při zkoušce před sebou. Znalosti notářských koncipientů při notářské zkoušce mohou být mnohdy ovlivněny jejich nervozitou, neboť přeci jde svým způsobem o jejich budoucnost, a stává se, že zkoušený má, jak se říká, na víc než předvedl. Komise by mohla třeba i přes nepřesvědčivý výkon u zkoušky dojít k názoru, že notářský koncipient je způsobilý k úspěšnému vykonání zkoušky vzhledem k průběhu a výsledkům jeho praxe a publikovaným článkům. Notářský koncipient i jej zaměstnávající notář by byli vedením záznamů nuceni se nad přípravnou praxí koncipienta více zamýšlet. Nebylo by na škodu také přemýšlet o tom, zda by notářští koncipienti, jako tomu bylo dříve na státním notářství, nemohli nějaký čas pobývat u soudu na praxi, aby se blíže seznámili s prací soudce, aby se naučili psát usnesení a zlepšili si znalosti z občanského soudního řádu. Také by bylo vhodné zařídit návštěvy notářských čekatelů u katastrálních úřadů. Notářští koncipienti by se měli seznámit s pozemkovou knihou, sbírkou listin k ní, také s chodem katastrálního úřadu, s jeho mapami a s dalšími instrumenty a s vedením katastru nemovitostí. Tam je možné získat neocenitelné zkušenosti pro další práci.

Již jsem také jednou psal o potřebě ustavení nějakého spolku notářských koncipientů a kandidátů, který by tlumočil jejich požadavky a potřeby a třeba i také napomáhal jejich vzdělávání.

To jsou tedy mé úvahy o tom jak dále postupovat v přípravě notářských koncipientů. Byl bych rád, kdyby se o tom rozvinula diskuse a aby to, co bude uznáno jako prospěšné, bylo také zařazeno do přípravy notářských koncipientů.

Vysvětlení čtenářům

*JUDr. Václav Kouba**

Milí čtenáři,

mrzí mě, že autor článku „Ještě jednou o nepřiměřených úrocích, ale nejen o nich“ uveřejněného v čísle 2/2008 tohoto časopisu, pan JUDr. Zdeněk Ryšánek, vytrhává souvislosti z mého článku uveřejněného v čísle 5/2007 „Ještě jednou k lichvářským úrokům“ a vyvozuje z nich závěry, které jsem ve svém článku ani nenaznačil, a tím mě nutí, abych na tento článek reagoval.

Dovoluji si čtenáře časopisu Ad Notam ujistit, že svým článkem jsem nenabádal k jednotnému postupu všech notářů při stanovení hranice nepřiměřeného úroku, nevolal jsem po důrazném postihu notářů, kteří nepostupují správně, ani se nesnažil definovat lichvářský úrok.

Můj článek byl zamyšlením, zda je vhodné, aby se praxe jednotlivých notářů při aplikaci právního názoru, který zřejmě zvýhodňuje jednoho z účastníků notářského zápisu – věřitele a osobu z dohody se svolením k vykonatelnosti oprávněnou na úkor druhého účastníka notářského zápisu – dlužníka a osoby z dohody se svolením k vykonatelnosti povinné, až tak zásadně lišila. Domnívám se, že zásada nestrannosti je stěžejní ve výkonu notářského povolání a všichni notáři musí vykonávat veškerou svoji činnost nestranně.

Trvám na tom, že je všeobecně nežádoucí, aby žadatel jakéhokoliv notářského úkonu, v případech, kdy může očekávat kvalifikovaně odůvodněné odmítnutí sepsání notářského zápisu notářem, který byl o úkon požádán, monitoroval postoje mnoha dalších notářů až najde notáře, který se věcí nezabývá do hloubky, sepsání notářského zápisu neodmítne a poté jej požádá o sepsání většího počtu notářských zápisů notáře.

Domnívám se, že většinu notářských kolegů stačí upozornit, že mohou být předmětem jednostranné manipulace ze strany žadatele o notářské služby a pokud jsou mezi notáři kolegové a kolegyně, kde by mohlo jít o záměr, pak je věcí notářských komor, aby v rámci dohledové činnosti monitorovaly případy, kdy notář, který z nějakého důvodu porušil zásadu nestrannosti, získal klientelu, která by se na něho, při řádném výkonu notářského povolání, neobrátila.

Poznatky notářských komor o činnosti notářů by podle mého názoru neměly být pouze z kontrolní činnosti, ale měly by být kontinuální, proto jsem ve svém článku navrhl jako řešení, aby notářům byla uložena povinnost vést rejstřík N, NZ v elektronické podobě a jeho údaje přenášet Notářské komoře ČR, což je možné popřípadě rozšířit i na regionální notářskou komoru, jejíž je notář členem.

Vážení čtenáři, je mi líto, že můj článek vyvolal otištěnou reakci JUDr. Zdeňka Ryšánka, ale svůj článek jsem napsal v poctivém úmyslu apelovat na zkvalitnění právní praxe notářů jako stavu a jen v případech, kde toho nelze dosáhnout právní osvětou, apelovat na rozšíření dohledové činnosti notářských komor zaměřené na notáře, s cílem učinit maximum pro to, aby se v budoucnu nevyskytovaly případy, kdy by se praxe jednotlivých notářů naprosto zásadně odlišovala.

* Autor je notářem v Praze.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 126

Nejvyšší soud vs. jediný akcionář?

*Mgr. František Novotný**

Rozhodnutí senátu Nejvyššího soudu ČR ve složení I. Štenglové, H. Gajdziokové a Z. Krčmáře sp. zn. 29 Odo 1193/2007 způsobilo celkem slušné zděšení v komunitě právníků praktikujících korporátní právo.[1] Klíčová pasáž jeho odůvodnění říká: *„...je-li jediným společníkem společnosti s ručením omezeným akciová společnost, činí rozhodnutí jediného společníka v působnosti valné hromady představenstvo akciové společnosti. Stejný závěr se uplatní ve vztahu k jedinému společníkovi akciové společnosti. Je tomu tak proto, že rozhodování v působnosti valné hromady není jednáním společnosti ve vztahu ke třetím osobám (právním úkonem), a proto je nemohou činit osoby, oprávněné jednat jménem společnosti (v projednávané věci společně předseda a místopředseda společnosti), ale musí je přijmout orgán k tomu oprávněný, tj. představenstvo společnosti."* Téma právní kvalifikace úkonů spojených s valnou hromadou není v judikatuře Nejvyššího soudu ničím novým.[2] Proč tedy tolik emocí?

Příčin praktického rázu lze jmenovat více. Tento judikát přináší právníkům zabývajícím se korporátním právem velmi reálné komplikace v oblasti, kde praxe fungovala dlouhodobě bez problémů a ke spokojenosti všech. Z hlediska obchodního, jak známo, čas jsou peníze. Pouhé větší zformalizování rozhodování jediného akcionáře nepřináší ani žádný pozitivní přínos v podobě ochrany práv kohokoli.[3]

Rád bych se ale na tomto místě spíše dotkl právě oné roviny druhé, tedy teoretické. Obávám se totiž, že východiskem pro onu zhuštěnou a nesnadno uchopitelnou argumentaci[4] obsaženou v odůvodnění tohoto judikátu, se stal úzce profilovaný, jakýsi schematický výklad pojmů „jednání společnosti ve vztahu k třetím osobám", „právní úkon" či „vnější působnost statutárního orgánu", pro který je charakteristické, že mu jaksi „mezi prsty" uniká jejich obecnější soukromoprávní podstata. Není divu, že důsledkem takového výkladu je i vzdalování se praktické realitě. Na některé z těchto širších souvislostí bych si tedy dovolil poukázat.

Úvahu Nejvyššího soudu, že rozhodnutí jediného akcionáře nemohou přijmout osoby jednající jménem společnosti, neboť nejde o jednání společnosti ve vztahu k třetím osobám (právní úkon), nelze nazvat jinak než jakousi argumentační přesmyčkou. Chceme-li její podstatu zachytit, musíme si uvědomit hlubší soukromoprávní základy jak pojmu „vnější působnost statutárního orgánu", tak pojmu „právnická osoba" vůbec.

Smysl celé teoretické konstrukce „jednání jménem společnosti" spočívá ve skutečnosti, že se pomocí právní fikce přenáší na právnickou osobu jedna ze základních vlastností osob fyzických: schopnost svou vlastní vůlí působit jako samostatný subjekt právní následky. To odpovídá celkové koncepci právnické osoby, která vznikla z potřeby vytvořit podle vzoru fyzických osob smyšlený subjekt, který bude mít podobné vlastnosti jako osoby reálné a bude s nimi rovnoprávný. Pomocí právní fikce „jednání jménem společnosti" se právnickým osobám přímo připisují účinky projevu vůle přirozených, fyzických osob, aby mohly tyto fiktivní osoby projevovat svou vůli stejně neomezeně, jednoduchým a srozumitelným způsobem, podobně jako osoby reálné.[5] Osoby, jejichž jednání se přičítá právnické osobě, tj. které mohou projevovat navenek vůli tohoto smyšleného subjektu, se nazývají „osoby oprávněné jednat jménem společnosti navenek", a z důvodu právní jistoty a ochrany třetích osob jsou jejich osobní údaje i způsob, kterým společnost zavazují, zapsány do obchodního rejstříku.

Pokud jde o konkrétní případ, tj. rozhodnutí jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady, jedná se nepochybně o projev vůle jediného akcionáře směřující navenek. Že se jedná o projev vůle směřující navenek, je nejnázorněji vidět, uvažujeme-li, že toto rozhodnutí může přijmout i jediný akcionář – fyzická osoba. Pokud by vůle fyzické osoby nebyla projevena navenek (tj. smysly vnímatelným způsobem), nepřičítal by jí právní řád následky, neboť by nebylo z čeho usuzovat na její existenci.[6] Nelze ani zpochybnit skutečnost, že jde o projev vůle jediného akcionáře, jehož účinky jsou přičítány přímo jemu, nikoli nějakému jeho orgánu (např. představenstvu) či subjektu mimo něj. Jádro argumentační přesmyčky Nejvyššího soudu spočívá dle mého názoru v tom, že bezdůvodně a proti smyslu logiky celé věci začal vymezovat určité skupiny projevů vůle společnosti, kterým nepřiznává charakter „jednání jménem společnosti", čímž dospěl z hlediska logické konzistence k prazvláštnímu závěru, že rozhodnutí, které je zcela pro-

---

* Autor je notářským koncipientem u JUDr. Bohdana Hallady, notáře v Praze.

[1] Citováno z internetového článku *Havel, B., Kuhn, P.* Nervozita ohledně rozhodování jediného akcionáře v působnosti valné hromady, publikováno na internetových stránkách www.leblog.cz – blog o právu a ekonomii, vloženo *20/04/2008.* Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo vydáno dne 3. října 2007.

[2] Již dříve rozhodl Nejvyšší soud, že za právní úkon nelze považovat usnesení valné hromady (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1 Odon 88/97 ze dne 17. 12. 1997), pozvánku na valnou hromadu či oznámení o jejím konání (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 35 Odo 755/2005 ze dne 13. 12. 2006) a podobným způsobem rozhodl i o povaze účasti, popř. hlasování společníka (akcionáře) na valné hromadě (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 215/2002 ze dne 27. 11. 2002).

[3] Doporučuji se v této souvislosti zamyslet např. nad právním postavením samotného dovolatele ve zmíněném judikátu, odvolaného místopředsedy představenstva „Ing. K. B." Získal rozhodnutím Nejvyššího soudu nějakou změnu svého postavení? Nerozhodne jediná akcionářka, společnost „M. p. a. s." o jeho odvolání posléze znovu, formálně správně?

[4] Jeho šíře záběru rozhodně neodpovídá situaci, kdy Nejvyšší soud autoritativně řeší takto závažnou právní otázku, na kterou měly navíc i nejvýznamnější autority obchodního práva dosud nejednotný názor. Výčet stanovisek jednotlivých autorů odborné literatury viz např. *Kordač, Z.* K rozhodování jediného akcionáře v působnosti valné hromady. Bulletin advokacie, 2008, č. 6, s. 28 a násl.

[5] Zde má zřejmě své kořeny také zásada neomezenosti a neomezitelnosti oprávnění statutárního orgánu jednat jménem společnosti, kterou popisuje např. Doc. JUDr. Stanislav Plíva, CSc. takto: „Rozsah oprávnění statutárního orgánu jednat jménem právnické osoby je neomezený (ve všech věcech). Tento znak patří k pojmovým znakům statutárního orgánu. Z toho vyplývá, že oprávnění jednat ve všech věcech je zároveň neomezitelné. Obchodní zákoník sice v některých případech stanoví, že statutární orgán může být ve svém jednatelském oprávnění omezen, ... ale současně takové omezení prohlašuje za neúčinné vůči třetím osobám. Omezení má proto jen vnitřní povahu a jeho porušení neznamená, že by jednání, při němž k němu došlo, právnickou osobu nezavazovalo." (*Plíva, S.* Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání, 1993, č. 8, s. 7 a násl.)

[6] K tomu např. *Knappová, M., Švestka, J. a kol.* Občanské právo hmotné. Svazek I. Praha : ASPI, 2002, s. 114 a násl.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 127

kazatelně *jednáním jménem společnosti*, nemohou činit osoby, *oprávněné jednat jménem společnosti.,* ale musí ho přijmout jiný orgán *k tomu* oprávněný.

Toto rozbíjení teoretické koncepce právnické osoby a jednotnosti způsobu, jakým společnost jedná navenek, s sebou přináší závažné negativní důsledky. Předně, hranici, kdy mohou projevovat vůli společnosti „osoby oprávněné jednat jménem společnosti", a kdy musí její vůli projevovat představenstvo, Nejvyšší soud jasně nestanovil. Zda je určité jednání společnosti jednáním „ve vztahu k třetím osobám (právním úkonem)" je věc osobního právního názoru. Vzniká tak právní nejistota ohledně okruhu rozhodnutí, pro které je forma rozhodnutí pomocí osob oprávněných jednat jménem společnosti dostačující. Osobně se domnívám, že okruh záležitostí, kdy musí jménem společnosti jednat představenstvo jako orgán, se v budoucnu rozšíří. Jestliže Nejvyšší soud např. naznačil, že právním úkonem není ani hlasování na valné hromadě, naskýtá se ihned otázka, zda nebude nutné, aby i na valné hromadě projevovalo vůli společnosti představenstvo. Jaké ještě přibudou oblasti další, o nichž se tuto skutečnost dozvíme až zpětně? Druhý negativní důsledek, na který bych chtěl poukázat, se odvíjí od skutečnosti, že stanovení, že jménem společnosti v některých záležitostech rozhoduje představenstvo, je ve svém principu fingováním fikce: jménem právnické osoby – smyšleného subjektu, jedná další právním řádem smyšlený subjekt – představenstvo. Tím se rozbíjí ona základní zásada, že právnická osoba je subjekt s fyzickými osobami rovnoprávný. Onou nepraktickou meta-fikcí se právnické osobě ztěžuje možnost projevovat svojí vůli, možnost zastoupení – či, vyjádřím-li to pojmem vztahujícím se k osobám fyzickým – mrzačí se.

Osobně se tedy domnívám, že rozlišování jednotlivých druhů projevů vůle společnosti je pro řešení otázky, zda je mají činit osoby oprávněné jednat jménem společnosti, zcela irelevantní. I tak si ale dovolím poukázat na to, že způsob, jímž tak Nejvyšší soud v odůvodnění judikátu činí, je přinejmenším sporný. Pokud jde o kategorické tvrzení Nejvyššího soudu, že rozhodnutí jediného akcionáře není jednáním „ve vztahu k třetím osobám", bylo již dříve poukázáno na to, že jmenuje-li např. valná hromada člena představenstva či dozorčí rady, likvidátora, ale i prokuristu, zakládá práva a povinnosti, a to také navenek, ve vztahu ke třetím osobám, jež dosud žádný vztah ke společnosti neměly.[7] Obdobně to platí i pro rozhodnutí jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady. Pokud jde o rozhodnutí o odvolání člena představenstva, které bylo konkrétním podkladem pro zmiňovaný judikát, lze poukázat na to, že listina o odvolání člena představenstva má zásadní význam pro každý subjekt, který hodlá uzavřít s danou společností nějaký právní úkon.[8]

Ztotožnění vnější působnosti statutárního orgánu s činěním právních úkonů jménem společnosti, jak Nejvyšší soud v odůvodnění rovněž činí, by samo o sobě k jakýmkoli neblahým důsledkům vést nemuselo. Přijmeme-li zásadu, že o vnější působnost statutárního orgánu jde všude tam, kde se jedná o *osobní jednání společnosti směřující navenek*, a srovnáme-li toto pojetí s definicí právního úkonu obsaženou v § 34 ObčZ, která říká, že se jedná o *„projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují"*, dojdeme k závěru, že se oba pojmy překrývají, neboť každý právně relevantní projev společnosti navenek je právním úkonem. Problém je však v tom, že Nejvyšší soud ve své judikatuře toto poměrně kvalitní obecné východisko k identifikaci právních úkonů, obsažené v § 34 ObčZ, nerespektuje, a tento pojem vykládá velmi zúženě. Onen zúžený výklad se projevuje již v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1 Odon 88/97 ze 17. prosince 1997, ve kterém Nejvyšší soud dovozuje, že usnesení valné hromady není právním úkonem, přičemž svojí argumentaci zakládá nikoliv na definici § 34 ObčZ, nýbrž na tvrzení, že *„z ustanovení § 8 a násl. a § 19a vyplývá, že způsobilost k právním úkonům mají pouze fyzické a právnické osoby"*. Osobně vnímám v tomto přístupu k občanskému zákoníku právě onu již několikrát zmiňovanou slabinu, která se skrývá zřejmě v pozadí úvahy Nejvyššího soudu o právní povaze rozhodnutí jediného akcionáře: namísto zvažování skutečné teoretické povahy pojmu právní úkon zde Nejvyšší soud opírá svou argumentaci o značně schématický výklad občanského zákoníku[9], když vychází z předpokladu, že jeho současná „provizorní" verze obsahuje ve své obecné části taxativní výčet subjektů, které mají způsobilost k právním úkonům.[10]

O judikátu sp. zn. 1 Odon 88/97 jsem se nezmínil náhodou. Jestliže Nejvyšší soud zastává stanovisko, že pokud by usnesení valné hromady bylo právním úkonem, otevřela by se tím cesta pro zkoumání absolutní a relativní neplatnosti usnesení valné hromady podle obecných ustanovení občanského zákoníku[11], není divu, že ze stejného důvodu rozhodl, že právním úkonem není ani rozhodnutí jediného akcionáře při výkonu působnosti valné hromady. Jedná se totiž o rozhodnutí odlišná pouze ve formě svého vzniku, přičemž je zřejmé, že jejich právní účinky včetně možnosti jejich přezkoumatelnosti musí být stejné.[12] V případě posuzování právní povahy rozhodnutí jediného akcionáře se tak začíná naplno projevovat argumentační slepá ulička, do které se Nejvyšší soud svým tvrzením, že usnesení valné hromady není právním úkonem, ve skutečnosti dostal: Pokud by totiž za této situace připustil, že rozhodnutí jediného společníka právním úkonem je, jen obtížně by se hledaly argumenty pro vysvětlení, proč dva druhy rozhodnutí ma-

[7] *Čech, P., Pavela L.* Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou. http://právniradce.ihned.cz dne 19. 12. 2006.

[8] Zda byl třetímu subjektu tento projev vůle společnosti znám má vliv např. na to, zda se tento třetí subjekt dovolávat údajů zapsaných v obchodním rejstříku, pokud jsou v rozporu se skutečným stavem.

[9] Současný občanský zákoník z r. 1964, významně novelizovaný v r. 1991 zákonem č. 509/1991 Sb., představuje *„občanskoprávní celek po obsahové stránce hybridní, tj. celek nikoliv ve všech směrech jednotně laděný, logicky uspořádaný a přehledný" (Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.* Občanský zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha : C. H. Beck, 2004, s. 19.

[10] Stejným způsobem argumentace lze dovodit, že valná hromada nemá ani způsobilost k právům a povinnostem (§ 7 odst. 1 ObčZ a § 18 odst. 1 ObčZ). Tím by ale byla popřena právní existence valné hromady jako subjektu vůbec. Pokud jde o způsobilost k právním úkonům, je jejím jádrem schopnost vlastním jednáním působit právní následky. Pokud tedy valná hromada právně existuje a má pravomoc přijímat určitá rozhodnutí, nezbude než jí určitou míru právní subjektivity i způsobilosti k právním úkonům přiznat.

[11] Tyto obavy jsou dle mého názoru neodůvodněné. Celou věc lze vyřešit tak, že se sice o právní úkon jedná, ale o právní úkon „sui generis", na který se obecná ustanovení o absolutní a relativní neplatnosti neuplatní, neboť § 131 a § 186 ObchZ jsou pro ně z hlediska neplatnosti „lex specialis".

[12] Takovým argumentem zdůvodňuje Nejvyšší soud svoje stanovisko, že rozhodnutí jediného akcionáře není právním úkonem, ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 882/2002 ze dne 17. 6. 2003.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 128

jící stejné právní následky a stejnou možnost přezkoumatelnosti, mají takto odlišnou právní povahu, což pak svádí k myšlence, že usnesením valné hromady byl upřen charakter právního úkonu ne zcela odůvodněně. Pokud ale vyslovil, že rozhodnutí jediného akcionáře právním úkonem není, byl jeho skutečný úkol v odůvodnění ještě těžší. Najít nějaký další argument ve prospěch tvrzení, že rozhodnutí jediného akcionáře není právním úkonem za situace, když i argumentační „zázemí", který si Nejvyšší soud z § 8a a 19a ObčZ ve svém rozhodnutí sp. zn. 1 Odon 88/97 vystavěl, přestalo fungovat, a je víc než zřejmé, že jediný akcionář, ať už osoba fyzická či právnická, způsobilost k právním úkonům má, a tedy tato rozhodnutí všechny náležitosti právních úkonů splňují.

Nejvyšší soud v odůvodnění judikátu sp. zn. 29 Odo 1193/2007 našel nakonec tu třetí, nejnevhodnější cestu, jak z této slepé uličky ven: s „nesnesitelnou lehkostí" se přes výše uvedené problémy přenesl, a problematickému právnímu pozadí celého rozhodnutí se raději vyhnul. Nakolik takové řešení budí důvěru, nechť si zodpoví každý čtenář sám.

Samozřejmě, praxe je vynalézavá a tak si zcela jistě najde cestičky, jak účinky tohoto judikátu obejít nebo alespoň co nejvíce zeslabit, neboť je třeba, aby projev vůle jediného akcionáře byl jednoduchý a průkazný. Dle mého názoru ale vzbuzuje celá teoretická konstrukce tohoto rozhodnutí tolik otázek, že je zapotřebí najít odvahu na vlastní názor a nalít si v této věci čistého vína.

ZE ŽIVOTA ZAHRANIČNÍCH KOMOR

Vyhlídky rakouského notářství

*Dr. Klaus Woschnak**

Strategie rakouského notářství je zaměřena na rozvoj služeb a procesních technik, které mají napomoci zachovat pro občany i podnikatele právní jistotu na rychle se měnících trzích. Ve vzájemném napětí mezi hospodářstvím a právem se rakouské notářství snaží o hodnocení svých opatření v rámci vývoje produktů a organizace. V souvislosti s tím vyvstává otázka, zda má trh poskytování právních služeb podléhat stejným pravidlům, jako trh zboží a kapitálu. A to i otázka schopností působení notářství na vnitřním trhu.

I. Investice do budoucna

Rakouská notářská komora (ÖNK) se stále zabývá budoucností a vnímá ji v tom smyslu, že je potřeba posloužit potřebám klientů notářství.

Tak byl roku 1971 zřízen registr závětí vedený dnes ÖNK elektronicky. Při zavádění elektronického přístupu („EDV" – elektonischer Datenverkehr) do pozemkové knihy se notářství roku 1980 na vlastní náklady vybavilo potřebným terminálem, aby jednotlivým notářským kancelářím umožnila do pozemkové knihy nahlížet. Dnes již je v kancelářích dlouho přístupné i nahlížení do obchodního rejstříku a elektronické počítání daně z nabytí nemovitosti a jiných poplatků a daní z hospodářského a právního styku. Elektronický přístup do pozemkové knihy a do obchodního rejstříku je již nyní realitou a zároveň se již začínají používat i elektronicky chráněné kancelářské programy vyvinuté právě pro notářství.

ÖNK zřídila roku 1994 svěřenecký registr a stanovila všem notářům povinnost, aby do něj registrovali svá svěřenectví. Roku 1994 vydala ÖNK směrnici pro přejímání do svěřenectví. Pro jejich zpracování bylo vyjednáno v Evropě výjimečné pojistné krytí odpovědnosti za škodu z povolání a z porušení důvěry.

V dubnu roku 1997 zahájila činnost Notartreuhandbank AG („Banka notářských svěřenectví a. s."). Prováděním notářských svěřenectví prostřednictvím této banky je zajištěno zvláštní pojistné krytí odpovědnosti za škodu z povolání a z porušení důvěry. Toto je v Evropě v rámci povolání poskytujícího právní porady jedinečné a je dnes považováno na trhu poskytování právních služeb za následováníhodný příklad.

II. Síť notářství

Od 1. 1. 2000 se všechny notářské dokumenty archivují ve Sbírce dokumentů notářství v elektronické podobě. Tento produkt odpovídající nejmodernějším technickým standardům slouží k trvalému elektronickému archivování notářských dokumentů a podle posledního stavu zákonodárství (rok 2008) nahrazuje soudy vedené archivy notářství.

Od 1. 7. 2007 funguje Rakouský centrální registr zastoupení. Tento elektronický registr je na základě zákonného zmocnění veden ÖNK a slouží dokumentaci zákonných oprávnění zastupovat jakož i smluvně udělených opatrovnických plných mocí.

Všechny uvedené inovace byly vyvinuty a spolutvořeny notářstvím a nalezly svolení zákonodárců. Dále je od 1. 7. 2007 právnímu styku k dispozici ÖNK vedený Registr pořízení učiněných pacienty.

Propojení všech notářských kanceláří prostřednictvím Intranetu je zajištěno pomocí Registru závětí a Sbírky dokumentů. Používání e-mailu a internetu je již dávno stan-

* Autor je prezidentem Rakouské notářské komory.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 129

dardem. Mnoho notářů má i své webové stránky. Vedle možnosti nahlížet do pozemkové knihy a obchodního rejstříku je možný i vstup do soudní datové sítě justice za účelem elektronických podání směřovaných notáři soudům.

Toto je výsledek prací jedné strategické skupiny zřízené roku 1990 ze strany ÖNK, která pod vedením externích poradců za pomoci aktuálních metod výzkumu trhu vytvořila základní strategii pro notářství a průběžně dělá návrhy na vývoj produktů/organizace a personální rozvoj. Opatření jak byla shora popsána, byla vymyšlena touto pracovní skupinou, naplánována, ze strany ÖNK realizována a zákonodárcem uznána.

III. Aktuální marketing v oblasti služeb

Strategická skupina vytvořením partnerství připravila opatření distribuční politiky, jako úvahy ohledně struktury notářských úřadu nebo ohledně připravenosti k poskytování služeb. Počet notářských úřadů byl od roku 1995 zvýšen o skoro 25 %. Je podporováno vytváření společných úřadů notářů-společníků (partnerů).

Na otázky cenové politiky je dnes z hlediska stavovské politiky stejně jako na otázky soutěže a reklamy nahlíženo daleko liberálněji a tudíž více ku prospěchu občanů a hospodářsky příznivěji než před lety. V profesním stavu bylo upevněno přesvědčení, že odměna notáře musí odpovídat obsahu a rozsahu jeho služeb a musí být přiměřená. Tarifní hodnoty dnes platí jako ceny maximální.

Potřebu příslušníků daného povolání, aby jejich nabídka služeb byla veřejnosti předložena v pravém světle, stavovské předpisy akceptují. ÖNK od počátku devadesátých let minulého století poznala a začala využívat možnosti, které s sebou nese zodpovědné zacházení s reklamou.

Zároveň ÖNK povzbuzuje notáře k mezinárodní spolupráci. Mnohé notářské kanceláře mají vynikající vztahy na korespondenční kanceláře v západní i východní Evropě, aniž by to vzbuzovalo velké pozdvižení.

IV. Přeregulované notářství – deregulované hospodářství?

Funkce notáře v poskytování právní pomoci by neměla být ohrožena ochotou k novým věcem. Pro občany i podniky je notářská právní porada a zabraňování vzniku sporů jedním z dílů zajištění přístupu k právu. Povolání jako je notářství musí být institucionálně zajištěna, neboť fungují jen tehdy, pokud do nich občan vkládá svou důvěru. Institucionální zajištění ale vyžaduje přiměřenou regulaci.

Právní porada plní ve společnosti funkci sociální a funkci zachování smíru. Tomu by měl sloužit ethos povolání notáře. Jeho veřejná funkce znamená jistotu pro práva a jasná fakta. Výkon jak předpisy svázané činnosti notáře, tak i výkon jeho svobodného povolání slouží nezávislosti, která staví notáře do pozice umožňující občanům i podnikům nestranně jim poradit.

ÖNK pravidelně ve svých stanoviscích k otázkám schopností působení notářství na vnitřním trhu odkazuje na to, že i v hospodářství lze nalézt omezení přístupu na trh a omezení chování se na trhu. Důvody pro to jsou rozmanité. Příklady pro to jsou ovládání trhu, nejistota produkce, nekalá soutěž, nedostatečná kvalita, zneužití autorských práv atd. Působení sil na trhu je ku blahu podniků a občanů vyvažováno pomocí regulace. Regulací musí být napravena taková selhání trhu, při kterých by ovládnutí trhu vedlo k jeho zneužití.

V. Napěťové pole mezi hospodářstvím a právem

Od práva se vyžaduje stálost a jistota. Právní pomoc vyžaduje více regulace než hospodářský trh, aby mohla nabízet tuto stálost a jistotu. A na napěťovém poli mezi silami trhu a těmi práva stojí notář. Vyplatilo by se zjistit obecný přínos, který přináší skutečnost, že podniky či občané ušetří díky předcházení sporů, odpadnutí nákladů vynaložených na procesy u různých instancí či správné provádění svěřenectví.

Proto se rakouské předsednictví CNUE roku 2007 věnovalo zvláště podpoře dialogu mezi právníky a ekonomy. Právníci a ekonomové se jistě shodnou na skutečnosti, že je potřeba překonat napěťové pole vznikající na jedné straně v důsledku rozdílných nároků hospodářského chování a na druhé straně v důsledku respektování právních kultur.

Výzvy pro notářství ohledně vnitřního trhu jsou značné. Hospodářství a právo v mnoha oblastech určují soužití ve společnosti. Pravidla pro to jsou vytvářeny podle potřeb hospodářství a právního styku a podléhají stálým změnám. Změny v hospodářské oblasti jsou vnímány zřetelněji a probíhají rychleji než ty v právní oblasti.

VI. Schopnosti působení notářství na vnitřním trhu

Jak hospodářství, tak právo mají zajistit jak materiální, tak sociální blaho lidí. Toto musí být uznáno za jednu ze základních zásad pro vývoj schopnosti působení notářství na vnitřním trhu. Tato schopnost pak znamená pružné tržní chování na jedné straně, ale i jasná pravidla pro přístup k trhu z důvodu zajištění kvality na straně druhé.

ÖNK proto rozhodně není pro radikální zkrácení vzdělávání v notářství. Dostatečné doby praxe mají bezprostřední vliv na kvalitu poskytování služeb. Příprava na převzetí nových úkolů, jako např. mediace nebo jiných forem mimoprocesních řízení o odstranění sporů vyžaduje odbornou vyspělost, zkušenost a jistotu. Stejně tak málo, jako mohou občané a podniky požadovat kvalitu od „one-stop-law-shops“, by se měli obracet na osoby s krátkou dobou právní praxe.

Notářství je nepochybně schopné na vnitřním trhu působit, pokud se bude nadále inovativně a kreativně rozvíjet z hlediska pružného tržního chování, avšak zachová si přitom svůj vysoký standard kvality. Neboť podnikům a občanům poskytne nejlepší služby díky své kvalitě a jistotě.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 130

Notářská komora Slovenské republiky se představuje

*JUDr. Miroslav Duriš**

Vážené kolegyne, vážení kolegovia,

dostalo sa mi milej príležitosti na stránkach Vášho notárskeho časopisu poinformovať o zmenách v situácii notárstva na Slovensku, najmä v legislatíve. Túto milú príležitosť si zároveň dovolím využiť aj na to, aby som Vás v mene kolegov zo Slovenska srdečne pozdravil a poprial Vám v náročnej a zodpovednej práci veľa úspechov, veľa dobrej práce a chápavých nositeľov štátnej (ale najmä) zákonodarnej moci.

Nie náhodou som začal práve so zdvorilostnou formulkou, ktorá sa obyčajne vyskytuje až v závere všetkých článkov, pretože obsah tohto článku Vám napovie dôvod.

Notárska komora Slovenskej republiky prechádza za posledné roky po všetkých stránkach ťažkým obdobím.

Po počiatočnom entuziazme po zrode samostatného notárstva na Slovensku v roku 1993 a nasledujúcich rokov bolo vzhľadom na počet notárskych miest dostatočné množstvo práce umocňujúcej pocit neodmysliteľnej potrebnosti notárskeho stavu v rozvíjajúcom sa samostatnom právnom štáte. Táto skutočnosť sa prejavila aj v agende patriacej do kompetencie notárov, typickej pre uvedené obdobie.

Nástup všeobecne známeho vplyvu comon law a šírenie jeho princípov do nášho prostredia znamenal a stále znamená hrozbu nepochopenia úlohy notárstva latinského typu a jeho pozície v systéme moderného právneho štátu založeného na princípoch rímskeho práva.

Slovenského notárstva sa spomínané tendencie priamo dotkli tým, že bývalý minister spravodlivosti Daniel Lipšic pristúpil k vydaniu rozhodnutia, ktorým bez zdôvodnenia účelovosti a potrebnosti zvýšil počet notárskych úradov pre obvody súdov prvého stupňa o 222. Až po parlamentných voľbách v roku 2006 a menovaní nového ministra spravodlivosti JUDr. Štefana Harabina došlo k reálnemu prehodnoteniu umelo a nekoncepčne vytvorených miest zo strany bývalého ministra spravodlivosti Daniela Lipšica a zostalo 9 voľných notárskych miest v regiónoch, kde bolo vytvorenie notárskeho miesta účelné a potrebné podľa stanoviska ministerstva jednak vzhľadom na sídla administratívnych okresov ako aj na skladbu notárskej agendy.

Tým, že sa na každé nové voľné miesto prihlásili do výberového konania uchádzači, sa len potvrdili dlhoročné tvrdenia Notárskej komory SR, že pri malom počte a účelnom vytváraní voľných notárskych miest dôjde k obsadzovaniu takýchto miest aj v mestách o ktoré nejavili prihlasovaní uchádzači vzhľadom na veľký počet voľných notárskych miest žiadny záujem a svoje žiadosti smerovali do „lukratívnych veľkých miest“ bez potrebnosti zriaďovania notárskych úradov v týchto mestách s poukazom na reálnu preobsadenosť notárov v týchto mestách.

Pre notárstvo je dôležitý stav legislatívy a preto by som stručne spomenul legislatívnu činnosť Prezídia NK SR, ktorá sa odrazila v nasledovných právnych predpisoch.

1. Zákon č. 275/2006 Z. z. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Tento právny predpis vo svojom ustanovení § 7 ods. 3 ustanovuje notárov za osvedčujúce osoby, oprávnené vydávať listinnú podobu elektronického odpisu z informačných systémov verejnej správy opatrenú osvedčovacou doložkou.

Notársky poriadok (zákon č. 323/1992 Zb. v platnom znení) vo svojom ustanovení § 73aa oprávňuje notára vydávať odpisy z údajov zapísaných v osobitných registroch a osvedčovať ich správnosť.

Podľa novely zákona o obchodnom registri (zákon č. 24/2007 Z.z.) sú notári oprávnení počnúc 1. augustom 2007 vydávať listinnú podobu elektronického výpisu z obchodného registra. Výkon tohto oprávnenia notárov, je však vzhľadom na technické problémy ktoré nie sú na strane Notárskej komory, napriek ponúkanej spolupráci zo strany Notárskej komory SR k termínu 1. 8. 2007 ohrozený.

2. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 320/2007, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška MS SR č. 31/1993 Z. z. (O odmenách a náhradách notárov v znení neskorších predpisov)

Novela bola vydaná z dôvodu potreby úpravy odmeny notára v súvislosti s osvedčením osobných údajov osôb na účely elektronického konania vo veciach obchodného registra podľa osobitných predpisov. Za osvedčenie osobných údajov formou notárskej zápisnice bola stanovená čiastka 400 Sk (cca 11 EUR) a za osvedčenie zhody odpisu alebo fotokópie s listinou vrátane osvedčenia listinnej podoby elektronického odpisu údajov z informačných systémov verejnej správy, za každú aj začatú stranu listiny, ktorej odpis alebo fotokópia sa overuje – 40 Sk (cca 1,17 EUR). Vyhláška je platná od 19. 7. 2007 a účinná od 1. 8. 2007.

3. Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 319/2007, O postupe pri overovaní osobných údajov na účely elektronického konania vo veciach obchodného registra

Tento právny predpis upravuje postup pri overovaní osobných údajov na účely elektronického konania vo veciach obchodného registra podľa osobitného predpisu (zákon č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 24/2007 Z.z.). V § 4 tejto vyhlášky je upravený postup overenia – osvedčením zhody osobných údajov uvedených na potvrdení o registrácii certifikátu a v doklade totožnosti pred notárom a následným potvrdením osvedčenia osobných údajov v rámci portálu prevádzkovateľom portálu. Podľa § 4 ods. 2, 3, 4 o osvedčení osobných údajov notár vyhotovuje notársku zápisnicu,

* Autor je prezidentem NK SR.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 131

ktorú spolu s vyhotovením potvrdenia o registrácii certifikátu, ktoré je prílohou notárskej zápisnice zasiela žiadateľ doporučene alebo predloží osobne prevádzkovateľovi portálu, ktorý vykoná potvrdenie overenia osobných údajov v rámci portálu o čom v elektronickej podobe informuje žiadateľa prostredníctvom portálu. Vykonaním týchto úkonov je overenie ukončené a kvalifikovaný certifikát verejného kľúča registrovaný.

Vyhláška je platná od 19. 7. 2007 a účinná od 1. 8. 2007.

4. Zákon ktorým sa mení zákon č. 527/2002 o dobrovoľných dražbách a doplnení zákona SNR č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka)

Uvedeným zákonom dochádza k vytvoreniu ďalšej kompetencie notára k tým, ktoré už v zmysle citovaného zákona má a to v § 20 ods. 14 a § 29 ods. 2 s tým, že ak ide o dražbu bytu domu, inej nehnuteľnosti, podniku alebo jeho časti alebo ak najnižšie podanie hnuteľných vecí, práv a iných majetkových hodnôt presiahne sumu 1 000 000 Sk, musí byť priebeh dražby osvedčený notárskou zápisnicou, v ktorej notár uvedie povinnosť podľa § 29 ods. 2 tohto zákona. Ust. § 29 ods. 2 uvádza, že ak ide o predmet dražby podľa § 20 ods. 14, predchádzajúci vlastník je povinný odovzdať predmet dražby na základe predloženia osvedčeného odpisu notárskej zápisnice a doloženia totožnosti vydražiteľa podľa podmienok uvedených v oznámení o dražbe bez zbytočných prieťahov.

Novela zákona má podľa dôvodovej správy Ministerstva spravodlivosti SR za cieľ stransparentniť proces dobrovoľných dražieb a zamedziť situáciám, aby občania prichádzali o nehnuteľnosti za nevýhodných podmienok (občan bude môcť prehľadne kontrolovať priebeh dražby a bude mať možnosť jej predísť, nehnuteľnosť už nebude možné predať výrazne pod cenu, taktiež sa zabráni neprimerane vysokým odmenám pre dražobné spoločnosti), ako aj posilniť postavenie spotrebiteľa pri uzatváraní spotrebiteľských zmlúv (stanoviť jasné a transparentné podmienky poskytovania spotrebiteľských úverov, najmä rýchlych pôžičiek).

Uvedená novela je účinná od 1. 1. 2008.

5. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov

V tomto zákone ktorý bol pripravovaný rezortom spravodlivosti sa notárom zverujú kompetencie v § 69aa s názvom *„Cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie spoločností na území štátov Európskeho hospodárskeho priestoru“*.

Podľa *§ 69aa ods. 5* „Veritelia slovenskej zúčastnenej spoločnosti, ktorí majú ku dňu schválenia návrhu zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí, voči nej nesplatné pohľadávky, majú právo požadovať, aby splnenie ich neuhradených pohľadávok bolo primerane zabezpečené. Ak sa veritelia so slovenskou zúčastnenou spoločnosťou nedohodnú, o primeranom zabezpečení rozhodne súd. Zabezpečenie sa považuje za primerané vždy, ak sa do notárskej úschovy zložila peňažná hotovosť vo výške pohľadávky označenej veriteľom.“

Podľa *§ 69aa ods. 7* „Splnenie požiadaviek ustanovených pre cezhraničné zlúčenie alebo cezhraničné splynutie pri slovenskej zúčastnenej spoločnosti pred zápisom cezhraničného zlúčenia alebo cezhraničného splynutia do obchodného registra preskúma notár a vydá jej o tom osvedčenie podľa osobitného predpisu vo forme notárskej zápisnice. Notár môže vydať osvedčenie, ak súdne konania podľa odseku 5, o ktorých ho informovali veritelia, boli právoplatne ukončené alebo ak návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí obsahuje dohodu o právomoci súdu a o rozhodnom práve, na základe ktorej by veritelia, ktorí mali voči slovenskej zúčastnenej spoločnosti pred cezhraničným zlúčením alebo cezhraničným splynutím pohľadávky, mohli uplatniť svoje právo voči nástupníckej spoločnosti na slovenskom súde a na základe slovenského práva. Ak prebiehajú súdne konania začaté podľa odseku 5, notár v osvedčení uvedie, že takéto konania prebiehajú. Právomoc slovenského súdu v takýchto konaniach zostáva zachovaná aj po nadobudnutí účinnosti cezhraničného zlúčenia alebo cezhraničného splynutia podľa odseku 8.“

Podľa *§ 218jb* uvedeného zákona „Notár nevydá osvedčenie podľa § 69aa ods. 7, ak slovenská zúčastnená spoločnosť nezaslala akcionárom oprávneným podľa odseku 1 návrh zmluvy o odkúpení akcií v lehote 30 dní od konania valného zhromaždenia, ktoré schválilo cezhraničné zlúčenie alebo splynutie spoločností. Notár môže vydať osvedčenie podľa § 69aa ods. 7, až keď sa právoplatne skončili všetky súdne konania začaté podľa § 218j ods. 5, ibaže by návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo zmluvy o cezhraničnom splynutí obsahoval dohodu o právomoci súdu a o rozhodnom práve, na základe ktorej môžu oprávnení akcionári uplatňovať právo preskúmania návrhu zmluvy o odkúpení akcií podľa § 218j ods. 2 voči nástupníckej spoločnosti na slovenskom súde a na základe slovenského práva a súhlas zúčastnených spoločností s takýmto dodatočným vyporiadaním. Osvedčenie podľa § 69aa ods. 7 musí v takom prípade obsahovať informáciu o tom, že takéto konania prebiehajú.“

Z dôvodovej správy k tomuto zákonu:

„Ustanovenie notára ako subjektu príslušného na preskúmanie dodržania postupu upraveného právnymi predpismi vzťahujúcimi sa na cezhraničné fúzie, pokiaľ ide o časť podliehajúcu slovenským právnym predpisom, vyplynulo ako nanajvýš logické riešenie, nakoľko obdobná právna úprava je už obsiahnutá napr. v § 17 zákona č. 562/2004 o európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a v § 15 zákona č. 91/2007 Z.z. o európskom družstve, kde je notár, rovnako ako pri cezhraničných fúziách, orgánom príslušným na preskúmanie a vydanie osvedčenia o splnení všetkých osobitným predpisom uložených povinností. Rovnako ako v týchto prípadoch, aj v prípade cezhraničných fúzií bude notár vydávať osvedčenie na základe § 63a zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov.“

K § 69aa ods. 5 Rovnako ako odsek 4 aj tento odsek bol do istej miery inšpirovaný § 215 OBZ. Pre zjednodušenie je príkladmo uvedené, že zloženie peňažnej hotovosti vo výške pohľadávky do notárskej úschovy sa považuje vždy za primerané. Ako výšku pohľadávky treba rozumieť výšku uvádzanú veriteľom. Samozrejme je možné sa dohodnúť na akomkoľvek inom spôsobe za-

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 132

bezpečenia, avšak v prípade nezhody rozhodne o primeranom zabezpečení súd.

Najpodstatnejšiu pripravovanú legislatívnu zmenu by som spomenul v bodoch 6 až 9.

6. Návrh zákona, ktorým sa mení Zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších noviel, podľa ktorého okrem iného *v rámci konania o dedičstve*:

- notár (ako súdny komisár) je oprávnený viesť konanie o dedičstve do vydania osvedčenia o dedičstve. Proti rozhodnutiam notára (vyhotoveným do vydania osvedčenia o dedičstve) je prípustné odvolanie, o ktorom rozhodne sudca, ktorý ho poveril úkonmi v konaní o dedičstve. Tak sa umožní vydávanie opatrení týkajúcich sa vedenia konania (napr. ustanovenie znalca, uloženie poriadkovej pokuty) priamo súdnym komisárom bez potreby vydávania uznesenia súdu. Našou snahou bolo i dosiahnutie rozšírenia možností vydávania osvedčenia o dedičstve (§175zca) i na prípady, kde dosiaľ bolo potrebné vec uzavrieť vypracovaním návrhu uznesenia súdu. Podarilo sa to novelizáciou ustanovení § 175zca ods. 1 písm. a), kde sa pri vydaní osvedčenia o dedičstve ak dedičstvo nadobudol jediný dedič vypúšťajú slová „ktorý nesmie byť maloletý, ani osobou, ktorá musí mať opatrovníka podľa zákona a v § 175zca sa odsek 1 dopĺňa písmenom e), čo značí, že notár môže osvedčenie o dedičstve vydať aj vtedy, ak „potvrdzuje nadobudnutie dedičstva dedičom podľa dedičských podielov“,
- osvedčenie o dedičstve okrem iného obsahuje aj odmenu notára a jeho hotové výdavky,
- listiny, ktoré je potrebné doručiť účastníkom konania, doručuje notár. To neplatí pre rozhodnutia, ktoré môže vydať iba súd,
- všeobecnú cenu majetku súd zistí podľa predpisov platných v čase rozhodovania súdu,
- likvidáciu dedičstva súd vykoná speňažením všetkého majetku, na ktoré poverí súdneho exekútora a ktorý toto speňaženie vykoná postupom podľa osobitného predpisu.

7. Návrh zákona, ktorým sa mení Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (OZ) v znení neskorších noviel, ktorého návrh bol schválený Vládou Slovenskej republiky a v čase písania tohto článku bol Národnou radou SR v mesiaci jún 2008 posunutý do druhého čítania, ktoré by malo byť začiatkom mesiaca september 2008. V uvedenom návrhu zákona sa okrem iného dopĺňa *§ 46 OZ odsekmi 3 a 4,* ktoré znejú:

„(3) Ak ide o zmluvu o prevode nehnuteľnosti, musí mať formu notárskej zápisnice alebo musí byť autorizovaná advokátom. Notár alebo advokát zodpovedá za škodu spôsobenú svojou činnosťou podľa osobitného predpisu.

(4) Zmluva o prevode nehnuteľnosti nemusí mať formu notárskej zápisnice alebo nemusí byť autorizovaná podľa odseku 3, ak:

a) je účastníkom zmluvy orgán verejnej moci alebo iný subjekt verejnej správy podľa osobitného predpisu,
b) je účastníkom zmluvy právnická osoba so 100% majetkovou účasťou štátu.“ .

V prípade schválenia zákona by tento mal nadobudnúť účinnosť 1. 10. 2008.

8. Návrh Zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení zákona č. 63/1993 Z. z., zákona č. 232/1995 Z. z., zákona č. 397/2000 Z. z., zákona č. 561/2001 Z. z., zákona č. 526/2002 Z. z., zákona č. 527/2002 Z. z., zákona č. 357/2003 Z. z., zákona č. 514/2003 Z. z., zákona č. 420/2004 Z. z, zákona č. 562/2004 Z. z., zákona č. 357/2003 Z. z., zákona č. 757/2004 Z. z., zákona č. 126/2005 Z. z. a zákona č. 521/2005 Z. z. sa mení a dopĺňa takto:

V § 16 sa za odsek 2 vkladá nový odsek 3, ktorý znie:

„(3) Ak notár mimo svojej notárskej kancelárie vykonáva úkon notárskej činnosti, na ktorom sa okrem žiadateľa zúčastňuje aj iný účastník, notár je o svojej prítomnosti povinný zrozumiteľne informovať účastníkov najneskôr pri začatí vykonávania úkonu notárskej činnosti; to neplatí, ak žiadateľ alebo iná osoba zrozumiteľne informoval účastníkov o prítomnosti notára najneskôr pri začatí vykonávania úkonu notárskej činnosti.“.

Doterajšie odseky 3 a 4 sa označujú ako odseky 4 a 5.

§ 36 znie:

„ § 36

(1) Notár je povinný odmietnuť vykonať požadovaný úkon, ak odporuje zákonu, iným všeobecne záväzným právnym predpisom, ak sa prieči dobrým mravom, alebo ak vykonanie úkonu patrí do zákonom ustanovenej pôsobnosti iného orgánu verejnej moci. Na požiadanie vydá žiadateľovi písomné potvrdenie o dôvodoch odmietnutia úkonu.

(2) Notár môže odmietnuť vykonať požadovaný právny úkon, ak žiadateľ nezloží primeraný preddavok na odmenu notára a na náhradu jeho hotových výdavkov.

(3) Notár môže odmietnuť vyhotoviť notársku zápisnicu o zmluve o prevode nehnuteľnosti, ak účastník zmluvy alebo jeho zástupca odmietne poskytnúť súčinnosť potrebnú na vyhotovenie notárskej zápisnice.

(4) Notár dbá pri svojej činnosti na to, aby právny úkon, ktorý je základom pre notársky úkon, nebol v rozpore so zákonom, neobchádzal zákon a nepriečil sa dobrým mravom. Pokiaľ je predmetom notárskeho úkonu vyhotovenie notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti, notár je povinný dbať na to, aby nedošlo k skutočnosti zakladajúcej vznik škody, najmä podľa § 40 ods. 4.

(5) Ak ide o zmluvu o prevode nehnuteľnosti za odplatu, notár upozorní účastníkov zmluvy na platobné podmienky kúpnej ceny dohodnuté v zmluve a v zápisnici uvedie vyhlásenie účastníkov zmluvy o oboznámení sa s týmito podmienkami. Notár je povinný oznámiť účastníkovi zmluvy o prevode nehnuteľnosti výšku poistného krytia a poisťovňu, v ktorej je poistený pre prípad škody v súvislosti s vyhotovením notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti.

(6) Notár je povinný pred vyhotovením notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti oznámiť zamýšľaný prevod príslušnej správe katastra.“

§ 40 sa dopĺňa odsekmi 4 až 6, ktoré znejú:

„ (4) Ak škoda vznikla v súvislosti s vyhotovením notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti, notár zodpovedá za škodu aj vtedy, ak

a) došlo k zneužitiu totožnosti osoby oprávnenej vykonať prevod nehnuteľnosti,
b) notárska zápisnica o zmluve o prevode nehnuteľnosti bola vyhotovená napriek tomu, že podľa Notárskeho

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 133

centrálneho registra listín a podľa údajov v osobitnom registri[3b] bola zmluvná voľnosť účastníkov obmedzená, alebo

c) rovnaká nehnuteľnosť bola v čase vyhotovovania notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti predmetom prevodu podľa inej zmluvy o prevode nehnuteľnosti, o ktorej bola v osobitnom registri vyznačená poznámka podľa osobitného predpisu,[3b]

(5) Notár sa zbaví zodpovednosti podľa odseku 4, ak preukáže, že poškodený účastník zmluvy vedel o skutočnosti, ktorá bola príčinou vzniku škody.

(6) Na zodpovednosť notára podľa odseku 4 sa nevzťahuje osobitný zákon[3a].“

Poznámka pod čiarou k odkazu 3b znie:

„[3b] § 39 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.“

V *§ 58 ods. 2 písm. c)* sa na konci pripájajú tieto slová: „ najmä druh a číslo preukazu totožnosti účastníka v čase osvedčenia“. (Na vysvetlenie: Osvedčovacia doložka pri legalizácii obsahuje okrem iného údaj ako bola zistená totožnosť účastníka najmä druh a číslo preukazu totožnosti účastníka v čase osvedčenia.)

V *§ 73k ods. 1* sa za slovo „obsahuje“ vkladajú slová „súdne listiny, ak tak ustanovuje osobitný zákon,“. (Na vysvetlenie úplné znenie ods. 1 znie: Komora vedie Notársky centrálny register listín, ktorý obsahuje súdne listiny ak tak ustanovuje osobitný zákon, notárske zápisnice spísané notárom a iné listiny ukladané do registra listín na žiadosť fyzickej alebo právnickej osoby.)

Za *§ 100b* sa vkladá *§ 100c*, ktorý vrátane nadpisu znie:

„ § 100c Prechodné ustanovenie účinné od 1. októbra 2008

Na zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla v súvislosti s vyhotovením notárskej zápisnice o zmluve o prevode nehnuteľnosti uzavretej do 30. septembra 2008 sa použijú predpisy účinné do 30. septembra 2008.“

9. Zákon č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z., zákona č. 327/2005 Z. z. a zákona č. 331/2007 Z. z. sa dopĺňa takto:

Za § 1 sa vkladá nový § 1a, ktorý vrátane nadpisu znie:

„§ 1a Autorizácia zmlúv o prevode nehnuteľnosti

(1) Ak je predmetom právnej služby spísanie alebo posúdenie zmluvy o prevode nehnuteľnosti (ďalej len „autorizácia zmluvy“), advokát musí dbať na to, aby zmluva neodporovala zákonu, neobchádzala zákon a nepriečila sa dobrým mravom a aby nedošlo k skutočnosti zakladajúcej vznik škody, najmä podľa § 26 ods. 5.

(2) Autorizáciu podľa odseku 1 advokát potvrdí v doložke, ktorá obsahuje

a) vyhlásenie advokáta, že zmluvu spísal alebo posúdil podľa odseku 1,

b) počet listov, ktoré zmluva obsahuje,

c) miesto a dátum vydania,

d) meno, priezvisko a podpis autorizujúceho advokáta.

(3) Vzor doložky o autorizácii je uvedený v prílohe č. 3 tohto zákona.

(4) K doložke o autorizácii pripojí autorizujúci advokát odtlačok pečiatky advokáta, v ktorej je uvedená adresa advokátskej kancelárie a číslo zápisu v zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory.

(5) Ak ide o zmluvu o prevode nehnuteľnosti za odplatu, advokát upozorní účastníkov zmluvy na platobné podmienky kúpnej ceny dohodnuté v zmluve a v zmluve uvedie vyhlásenie účastníkov zmluvy o oboznámení sa s týmito podmienkami. Advokát je povinný oznámiť účastníkovi zmluvy o prevode nehnuteľnosti výšku poistného krytia a poisťovňu, v ktorej je poistený pre prípad škody v súvislosti s autorizáciou zmluvy o prevode nehnuteľnosti.

(6) Advokát môže odmietnuť autorizovať zmluvu o prevode nehnuteľnosti, ak účastník zmluvy alebo jeho zástupca odmietne poskytnúť potrebnú súčinnosť.

(7) Advokát je povinný pred autorizáciou zmluvy o prevode nehnuteľnosti oznámiť zamýšľaný prevod príslušnej správe katastra.“

§ 26 sa dopĺňa odsekmi 5 a 6, ktoré znejú:

„ (5) Ak škoda vznikla v súvislosti s autorizáciou zmluvy o prevode nehnuteľnosti, advokát, ktorý ju autorizoval, zodpovedá za škodu aj vtedy, ak

a) došlo k zneužitiu totožnosti osoby oprávnenej vykonať prevod nehnuteľnosti,

b) zmluva bola autorizovaná napriek tomu, že podľa údajov v osobitnom registri[14a] bola zmluvná voľnosť účastníkov obmedzená,

c) rovnaká nehnuteľnosť bola v čase autorizovania zmluvy o prevode nehnuteľnosti predmetom prevodu podľa inej zmluvy o prevode nehnuteľnosti, o ktorej bola v osobitnom registri vyznačená poznámka podľa osobitného predpisu.[14b]

(6) Advokát sa zbaví zodpovednosti podľa odseku 5, ak preukáže, že poškodený účastník zmluvy vedel o skutočnosti, ktorá bola príčinou vzniku škody.“

Poznámky pod čiarou k odkazom 14a a 14b znejú:

„[14a] Napríklad § 73k ods. 1 zákona č. 323/1992 Zb., § 39 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov.

[14b] § 39 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z..“

Za *§ 82* sa vkladá *§ 82a*, ktorý vrátane nadpisu znie:

„§ 82a Prechodné ustanovenie účinné od 1. októbra 2008

Na zodpovednosť za škodu, ktorá vznikla v súvislosti s autorizáciou zmluvy o prevode nehnuteľnosti uzavretej do 30. septembra 2008 sa použijú predpisy účinné do 30. septembra 2008.“

Za *prílohu č. 2* sa vkladá *príloha č. 3*, ktorá vrátane nadpisu znie:

„ Príloha č. 3 k zákonu č. 586/2003 Z. z.

VZOR DOLOŽKY O AUTORIZÁCII

DOLOŽKA O AUTORIZÁCII	
a)	Vyhlasujem, že som zmluvu autorizoval podľa § 1a odseku 1 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. ..../2008 Z. z.
b)	Zmluva obsahuje 5 listov
c)	V Žiline, dňa 7. mája 2008
d)	JUDr. Ján Damborský

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 134

Vážení kolegovia, pri písaní tohto článku považujem za potrebné pripomenúť, že počas celého legislatívneho procesu sa voči vládnemu návrhu zákona a v ňom uvedeným zmenám, zdvihla vlna odporu najmä zo strany silných realitných a developerských agentúr (s patričnou zabezpečenou podporou niektorých médií) ktoré vyhotovujú zmluvy o prevode nehnuteľností „v rámci" realitnej činnosti, hoci živnostenský zákon im takúto kompetenciu neumožňuje.

V tomto štádiu bude záležať len na poslancoch nášho zákonodarného zboru, či podľahnú tlaku rôznych subjektov, ktorým vyhovuje právny chaos a podvody pri prevodoch nehnuteľností pri ktorých najmä jednoduchí občania prichádzajú zo dňa na deň nielen o svoje majetky, ale mnohokrát aj bohužiaľ aj o vlastný život, alebo podporia a schvália vládny návrh zákona v druhom čítaní.

Nový minister spravodlivosti SR Dr. Štefan Harabin a jeho pracovný tím prejavili hlboké pochopenie pre problémy slovenského notárstva.

Minister prisľúbil a svoj sľub aj plní, že v budúcnosti všetky legislatívne práce týkajúce sa notárstva budú prebiehať výlučne v súčinnosti so zástupcami Komory.

Zároveň boli ministrovi predložené legislatívne návrhy týkajúce sa nových kompetencií notárov. Ide predovšetkým o tieto oblasti:

a) Zefektívnenie katastrálneho konania, zvýšenie jeho transparentnosti, jeho ekonomické zvýhodnenie. Podkladom na zápis do katastra by bola len zmluva spísaná subjektom oprávneným na výkon takejto činnosti, ktorému vyplýva aj zodpovednosť za prípadnú škodu spôsobenú pri výkone tejto činnosti (advokáti a notári).

Zverenie spisovania zmlúv o prevodoch nehnuteľností odborníkom – advokátom a notárom (obdobná právna úprava je v Poľsku, Belgicku, Nemecku, Taliansku ...) prinesie niekoľko nezanedbateľných prínosov:

- vyššia úroveň zmlúv o prevodoch nehnuteľností prinesie v každom prípade zjednodušenie a teda aj urýchlenie vkladového konania
- zvýšenie právnej istoty pre občanov, účastníkov zmlúv, ktorým vzhľadom k autorizácii zmlúv ich autormi vznikne právo na náhradu škody ktorá by mohla vzniknúť prípadnými pochybeniami v zmluvách
- eliminácia daňových únikov nelegálnych príjmov pokútnikov, ktorí sa nedovolene zaoberajú činnosťou spisovania zmlúv
- nárast príjmov štátneho rozpočtu z daní odvádzaných advokátmi a notármi za uvedenú činnosť.

b) Vydávanie výpisov z listov vlastníctva a výpisov z katastra nehnuteľností napojením sa centrálny informačný systém štátnej správy.

Záverom by som v krátkosti vyzdvihol *Centrálny informačný systém Notárskej komory SR* (ďalej len „CIS NKSR"), ktorý napomáha notárom moderným spôsobom plniť kompetencie zverené zákonom. Samotný popis a fungovanie CIS NKSR nie je vzhľadom na rozsah údajov obsiahnuť v tomto článku. Pre orientáciu si dovolím na tomto mieste uviesť niektoré štatistické údaje.

Porovnaním štatistických údajov za roky 2005, 2006 a 2007 bolo registrovaných:

v Notárskom centrálnom registri osvedčených podpisov:
– v roku 2005: 1 097 460 zápisov,
– v roku 2006: 1 104 507 zápisov,
– v roku 2007: 1 116 744 zápisov,

v Notárskom centrálnom registri notárskych zápisníc:
– v roku 2005: 67 871 zápisov,
– v roku 2006: 58 249 zápisov,
– v roku 2007: 59 493 zápisov,

v Notárskom centrálnom registri záložných práv:
– v roku 2005: 15 342 zápisov,
– v roku 2006: 20 462 zápisov,
– v roku 2007: 23 314 zápisov,

v Notárskom centrálnom registri závetov:
– v roku 2005: 4 172 zápisov,
– v roku 2006: 4 479 zápisov,
– v roku 2007: 5 194 zápisov,

v Notárskom centrálnom registri dražieb:
– v roku 2005: 1 016 zápisov,
– v roku 2006: 1 164 zápisov,
– v roku 2007: 1 374 zápisov.

Z uvedených štatistických údajov vyplýva, že v Notárskom centrálnom registri osvedčených podpisov pretrváva približne rovnaký počet zápisov, resp. je zaznamenávaný len minimálny nárast, v Notárskom centrálnom registri notárskych zápisníc sa v roku 2007 zaznamenal prvýkrát nárast o 1 244 zápisov, avšak oproti rokom 2003 a 2004, po ktorých došlo k radikálnemu poklesu zápisov v tomto registri je to stále na úrovni necelých 60 % zápisov roku 2003. V Notárskom centrálnom registri záložných práv je možné badať každoročný nárast oproti predchádzajúcim obdobiam, rovnako je možné nárast sledovať aj v Notárskom centrálnom registri závetov a v Notárskom centrálnom registri dražieb. Vzhľadom na nárast počtu notárskych úradov však vo všeobecnosti možno konštatovať, že priemerne sa počet zápisov v jednotlivých registroch, v ktorých bol zaznamenaný nárast, na jednotlivých notárskych úradoch výrazne nezvýšil.

Samotný CIS NK SR je v súčasnosti pripravený riadne plniť všetky požiadavky, kladené na notársky stav, pričom je pripravený zvládať aj ďalšie zverené kompetencie, ktoré by štát potreboval riešiť prostredníctvom ucelenej vzájomne bezpečne prepojenej siete notárskych úradov. Je snahou Prezídia NK SR poukázať na výhody a potenciál notárskeho stavu pri riešení potrieb modernej spoločnosti, a to jednak pri rokovaní s Ministerstvom spravodlivosti SR, ale aj s ďalšími inštitúciami tak, aby bol CIS NK SR ešte efektívnejšie využívaný pre potreby občanov, firiem a inštitúcií.

Zostáva nám len dúfať, že kompetentní poznajú výhody CIS NK SR, a tiež rozmiestnenia a spôsobu práce jednotlivých notárskych úradov a zveria notárom na Slovensku ďalšie kompetencie, ktoré by pomohli pozdvihnúť notársky stav z ťaživej situácie, v ktorej sa v súčasnosti nachádza.

V tomto článku som sa snažil v stručnosti opísať stav notárstva na Slovensku, najmä s dôrazom na jeho existujúce kompetencie, ktoré sú vzhľadom na uplynulý spoločný vývoj podobné s Vašimi, ale aj s poukazom na pripravované zásadné zmeny smerujúce tak k zlepšeniu postavenia občana v právnych vzťahoch, ale aj k zlepšeniu funkcionality štátu a v konečnom dôsledku aj notárskeho stavu na Slovensku.

S pánom prezidentom Notárskej komory ČR Martinom Foukalom sme v úzkom kontakte a snažíme sa vzájomne obohacovať o poznatky, ktoré znamenajú napredovanie vo vývoji a posilnenia pozície notárov v našich krajinách.

Dovoľte mi, aby som Vám všetkým záverom odovzdal

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 135

pozdrav, tak v mene Prezídia Notárskej komory Slovenskej republiky, ako aj všetkých slovenských notárov, a poprial nám všetkým veľa šťastia a úspechov do ďalších rokov výkonu slobodného notárstva v našich krajinách.

Vyjadrenie štátnej tajomníčky MS SR Anny Vittekovej

„Zmluvy o prevode nehnuteľností nemôže spisovať hocikto."

Raj pre podvodníkov

Pri kúpe bytu, rodinného domu či pozemku už ide spravidla o miliónové hodnoty. Zmluvu pritom môže spisovať „hocikto" nepoistený bez zodpovednosti a vlastníkovi sa z katastra už len oznámi, že vlastnícke právo nemá. Narastajúci počet podvodov s nehnuteľnosťami, niekoľkomesačné stresové situácie pri vyčkávaní za listom vlastníctva, korupcia a uprednostňovanie, to všetko „zdobí" proces získania nehnuteľnosti do vlastníctva.

Žiaľ, týka sa to obydlia ako jednej z najdôležitejších potrieb človeka. Medializovaný prípad v Devínskej Novej Vsi – podvod za takmer 1 miliardu korún, jasne ukázal slabiny nedokonalej právnej úpravy. Najhoršie dopadnú tí, ktorí napriek dobrej viere kúpia neplatne, vyplatia nie malé finančné prostriedky, nehnuteľnosť musia vypratať a často je vrátenie peňazí v nedohľadne, keď nie v nenávratne.

Zodpovednosť a poistenie

Vláda SR jednomyseľne schválila a v parlamente je už návrh na zmenu právnej úpravy. Prevod nehnuteľnosti vo forme notárskej zápisnice alebo po autorizácii advokátom predstavuje prvý krok ku kvalitnejšej právnej úprave. Predpokladá sa ich poistenie a zodpovednosť celým majetkom. Neprajníci návrhu zákona podceňujú jeden z najdôležitejších momentov a to ten, že od notára/advokáta možno vyžadovať – na rozdiel od „hocikoho" – určité správanie, pri nedodržaní ktorého môže prísť aj o svoj úrad, či kanceláriu.

V zahraničných právnych úpravách s povinnou participáciou profesionálneho právnika sa za najrelevantnejší moment považuje práve odmietnutie vyhotovenia zmluvy, ktorá je v rozpore s princípmi súkromného práva.

Individuálny záujem musí ustúpiť

V našom právnom poriadku platí zásada, podľa ktorej nikto nemôže previesť viac práv než má sám.

Ak by sa zaviedla výnimka, podľa ktorej by mohol zmluvu vyhotoviť hocikto pre seba, nič by sa nevyriešilo. Čo by z toho mala osoba, ktorá z dôvodu zvýšenej istoty využila služby notára/advokáta, ak by niektorý z predošlých prevodov urobený „hocikým" bez zodpovednosti a bez poistenia, bol neplatný. Aj napriek dobrej viere a opatrnosti by bol prevod neplatný. Po absolútne neplatnom prevode sú následne neplatné všetky ďalšie prevody. Výnimka by mohla odôvodňovať ďalšiu výnimku (napríklad prečo nie „eseročky", ktoré majú právnikov atď.). V zahraničných úpravách o povinnej notárskej zápisnici niet žiadnej výnimky (napríklad Poľsko, Maďarsko, Francúzsko, Taliansko, Španielsko a zmenu pripravujú už aj v Čechách).

Slovensko nemôže v tejto oblasti zaostávať a platná právna úprava je neudržateľná.

Výhody novej právnej úpravy – zodpovednosť, rýchlosť, perfektnosť

- Ak by predsa len došlo k nečestnostiam, je tu osoba notára/advokáta, ktorá bude prísne zodpovedať za vzniknutú škodu.
- Odbúrajú sa prípady laických, nekvalitne podaných návrhov, čo malo za následok prerušovanie vkladových konaní a odďaľovanie vybavovania vecí.
- Ďalším krokom bude aj právna úprava, podľa ktorej budú účastníci zmluvy vybavení na jednom mieste a notár/advokát sa postará aj o doručenie návrhu na vklad a o celý servis prevodu vrátane rýchlej elektronickej komunikácie.

Zmluvy nebudú predražené

Už dnes platí, že iba notár/advokát sú jediní oprávnení na vyhotovovanie zmlúv o prevodoch nehnuteľností zmlúv za odplatu. Všetko ostatné je vrátane „pokutnicky vyrobených zmlúv" nelegálne a často aj korupčné.

Notár na Slovensku má najnižšiu odmenu v Európe a aj tú ide MS SR upravovať smerom k občanovi. Rovnako aj u advokátov sa bude upravovať tarifná odmena pri prevodoch nehnuteľností smerom nadol.

Kto nechce novú právnu úpravu?

Nová právna úprava je na jednej strane pozitívne vnímaná širokou verejnosťou, najmä v súvislosti s nečestnosťami pri prevodoch nehnuteľností a zaznamenali sme aj odozvy, že niektorí občania radšej vyčkajú na novú právnu úpravu, aby mali väčšiu istotu.

Na strane druhej vznikol odpor v súvislosti so zlým imidžom nielen notára/advokáta, ale vôbec právnika v tejto spoločnosti. Vyznať sa v právnych predpisoch nie je niekedy jednoduchá záležitosť a právnici to majú nepomerne jednoduchšie. Pre právnika nie je problém vyhotoviť zmluvu o prevode nehnuteľnosti a tak prirodzene u právnikov, ktorí nie sú notármi/advokátmi, dochádza k odmietaniu navrhovanej právnej úpravy. Najväčšiu mobilizáciu proti novej právnej úprave sme však zaznamenali od obchodníkov s nehnuteľnosťami. Vychádzame z toho, že sú dobre zorientovaní v súčasnej právnej úprave, majú kontakty a mimo nich to má občan s vybavením vkladu ťažšie. MS SR však neprijíma ich argumenty o predražení prevodov. Práve naopak, ich odmena za sprostredkovanie bez zodpovednosti je často neprimerane vysoká. Aj keď z vecného hľadiska sa nedá celkom zrovnávať úkon notára s činnosťou obchodníka, pýtam sa, čo je odmena notára pri prevode miliónového bytu približne vo výške 7 000 Sk so zodpovednosťou celým svojim majetkom oproti odmene obchodníka v desiatkach tisícoch korún s neporovnateľne nižšou zodpovednosťou. Už vôbec nechápem

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 136

ich argumenty, že prídu o zisky, keďže na vyhotovovanie listín o právnych úkonoch oprávnenie nemajú. Ako vidno, ide len o peniaze a bez zodpovednosti. Stále mám pred očami prípady podvedených ľudí, ktorí nikdy nemusia vymôcť od „bezmajetných" podvodníkov späť svoje peniaze. Nepochybujem o neprajnosti developera voči novej právnej úprave, ktorý zbúral dom vlastníčke, kým bola nedobrovoľne hospitalizovaná a už aj stavia novú stavbu na jej pozemku. Áno, nová právna úprava také praktiky pribrzdí a chcem vidieť toho notára a advokáta, ktorý by participoval na takýchto nečestnostiach. Nepochybujem o tom, že podvodníkovi jeho anonymita vyhovuje.

Najviac som však sklamaná, ak proti návrhu vystupujú ľudia z akademickej obce, ktorí musia mať zmonitorované aj kvalitnejšie zahraničné úpravy. Verím, že poslanci pochopia zámer vlády, ktorá jednomyseľne návrh zákona schválila a urobia prvý krok k zlepšeniu právnej úpravy prevodov nehnuteľnosti v prospech občana.

ZE ZAHRANIČÍ

Zasedání Rady předsednictví, Generální rady a Komisí Mezinárodní notářské Unie v Bukurešti

*JUDr. Jiří Svoboda**

Ve dnech 11.–13. 6. 2008 se v rumunské metropoli Bukurešti konalo jednání komisí, pracovních skupin, Rady předsednictví a Generální rady Mezinárodní notářské Unie (dále jen „UIN").

První jednání Generální rady UIN v novém legislativním období (2008-2010) po reorganizaci orgánů UIN, uskutečněné závěrem roku 2007 na mezinárodním notářském kongresu v Madridu, se konalo v prostorách rumunského parlamentu, v obrovském komplexu, postaveném za éry prezidenta Nicolaeu Causesca. Úvodní slovo přednesl prezident UIN, argentinský notář, Dr. Eduardo Gallino, který se dotkl hned několika důležitých oblastí notářské profese. Především zdůraznil jednu z hlavních předností notáře – jeho nestrannost. Díky této nestrannosti může notář efektivně poskytovat právní porady všem zúčastněným stranám, na rozdíl od advokáta, který může zastupovat pouze jednu ze stran. Prezident Eduardo Gallino v této souvislosti dále vyzdvihl preventivní roli notáře při předcházení sporů – „více notářů, méně sporů". V závěru svého vystoupení se prezident Eduardo Gallino dotkl také systému dohledu nad činností notáře, když připomenul staré římské přísloví *„Qui custodiet custodes?"*[1]

Prezident rumunské notářské komory Dumitru-Viorel Manescu ve svém vystoupení krátce přiblížil nedávnou historii rumunského notářství, zejména vývoj po II. světové válce, který byl v podstatě podobný jako v České republice. Po roce 1989, po pádu režimu Nicolaeu Causesca, vyvstal pro rumunské kolegy nelehký úkol, obnovit notářství v intencích zásad latinského notářství. Dokladem, že se to rumunským kolegům podařilo, je mimo jiné i to, že právě v Bukurešti se konalo jednání vrcholných orgánů UIN. Prezident Dumitru-Viorel Manescu neopomněl připomenout, že Rumunská republika je od roku 2007 plnoprávným členem Evropské Unie. Zmínil se také o solidaritě rumunského notářství se sedmi notářstvími, jejichž státy[2] jsou Evropskou Komisí žalovány u Evropského soudního dvora v Lucemburku za nedostatečnou implementaci Směrnice o uznávání odborných kvalifikací 89/48/ES. Zmíněných sedm států setrvalo na právním názoru, že notáři vykonávají v těchto státech činnosti, které jsou spjaty, byť příležitostně, s výkonem veřejné moci. Z tohoto důvodu se na notáře vztahuje článek 45 Smlouvy o ES a je tedy opodstatněná podmínka státního občanství pro výkon profese notáře v tom kterém členském státu.[3]

Na příspěvek prezidenta Dumitru-Viorel Manescu navázal ministr spravedlnosti Rumunské republiky Catalin Predoiu, který se zmínil o počátcích notářství na území dnešního Rumunska, v oblasti Sedmihradska. Vyzdvihl také příkladnou spolupráci mezi ministerstvem spravedlnosti a rumunskou notářskou komorou a jako příklad uvedl spolupráci při přípravě nového občanského zákoníku.

Vyvrcholením zahájení Generální rady byl příspěvek prezidenta Rumunské republiky, Traiana Basescu. Pan prezident se zmínil o prestiži, které požívá notářství v Rumunsku. Zdůraznil také, že vstup Rumunska do Evropské Unie znamená i pro notáře zvýšené nároky na jejich práci. Podtrhl nezastupitelnou roli notářů jako nestranných garantů při sepisování veřejných listin. Závěrem pan prezident Traian Basescu poblahopřál Mezinárodní notářské Unii vše nejlepší k jejím 60. narozeninám, které oslaví dne 2. 10. 2008.

Jednání Generální rady pokračovalo zprávami předsedů pracovních skupin a komisí UIN a viceprezidentů UIN. Nově zvolené vedení UIN klade důraz na zvýšení aktivity unie, zejména ve vztahu k některým mezinárodním institucím. Na prvním místě bych zmínil Světovou banku. Právě z uvedených důvodů byla ustavena pracovní skupina UIN Světová banka, která se bude zabývat analýzou zpráv banky a bude se podílet na vypracování odborných příspěvků, syntéz týkajících se oficiálních výstupů ze Světové banky a dalších finančních institucí. Jednou z prvořadých oblastí, ve kterých notářství spolupracuje s příslušnými státy, je boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a proti financování terorismu. Touto problematikou se bude zabývat specializovaná pracovní

* Autor je notářem v Praze a členem Generální rady UIN.

[1] Kdo kontroluje ty, kteří sami kontrolují.

[2] Jde o Belgii, Francii, Lucembursko, Německo, Portugalsko, Rakousko a Řecko.

[3] Česká republika má stejný názor, ale dosud na ni nebyla podána Evropskou komisí žaloba.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 137

skupina „Praní špinavých peněz a boj proti financování terorismu". Činnost pracovní skupiny „Strategie" bude směřovat především do vlastních řad, neboť je nezbytné, aby byla nastíněna vize, určitá strategie rozvoje notářství. Předseda této pracovní skupiny, kanadský notář Denis Marsolais, nastínil, že bude klást důraz na to, aby se v budoucnu věnovalo více pozornosti otázkám, problémům, které považují prezidenti členských notářství za důležité.

Z příspěvků, které přednesli jednotliví viceprezidenti UIN, bych se zmínil o zprávě přednesené viceprezidentem UIN pro Severní Ameriku, Karibik a Střední Ameriku (CAA) mexickým notářem Francisco Xavier Arredondo Galvánem, který se zmínil o snahách některých advokátních komor v zemích Střední Ameriky kontrolovat i činnost notářů. Jde o to, že v těchto státech jsou advokáti zároveň i notáři. Například v Salvadoru[4] je 16 300 advokátů a z toho je 5 453 notářů, nebo v Nicaragui,[5] kde je 13 580 advokátů a notářů.

Viceprezident pro Evropu, španělský notář Rafael Gómez Ferrer, informoval o aktuální situaci v Albánii, kde se připravuje zásadní reforma celého právního řádu, včetně příslušného předpisu o notářství. Zmínil se také o dvou zemích (Arménie a Lotyšsko), ve kterých mohou být zamýšlenými legislativními úpravami ohroženy některé z principů, na kterých je postaveno notářství latinského typu.

Během odpoledního jednání Generální rady byly představeny nové webové stránky UIN. Prezident Poradní komise UIN, lucemburský notář a bývalý prezident UIN André Schwachtgen, informoval členy Generální rady o podobě Vnitřního jednacího řádu UIN, jehož schválením bude reorganizace UIN zcela dovršena.

Na závěr Generální rada UIN na návrh italského notáře Giancarlo Lauriniho, bývalého prezidenta UIN, jednomyslně schválila rezoluci na podporu italského notářství, jež bylo podrobeno ze strany italského antimonopolního úřadu poměrně silné kritice, v rámci které byly zpochybněny některé z kompetencí, které mají italští notáři zejména v právu obchodních společností.

V tomto roce se ve dnech 5.–8. 11. 2008 ještě uskuteční jednání Rady předsednictví, Generální rady a Shromáždění členských notářství v Kanadském Quebecu. V roce 2009 se v únoru uskuteční zasedání Rady předsednictví UIN v belgických Brugách, v červnu se jednání Generální rady a Rady předsednictví UIN bude konat v Londýně, a na podzim roku 2009 proběhne jednání Rady předsednictví, Generální rady UIIN a Shromáždění členských notářství v Paříži. V roce 2010 se kongres UIN bude poprvé konat na africkém kontinentu, v Maroku.

[4] Stát Salvador má něco přes 6 500 000 obyvatel.
[5] Nicaragua má přibližně 5 300 000 obyvatel.

Evropská notářská síť

*Mgr. Magdalena Lokayová**

Evropská notářská síť byla vytvořena na základě rozhodnutí Generálního shromáždění CNUE (Rada notářství Evropské unie) ze dne 11. října 2006.

Evropská notářská síť (dále jen „ENS") je prostředek, který na principu vzájemné spolupráce pomáhá řešit případy s přeshraničním prvkem a je určen notářům všech 21 členských notářství CNUE. Síť funguje prostřednictvím svých mluvčích, kteří byli jmenováni národními notářskými organizacemi.

Cílem ENS je pomáhat notářům, kteří se setkávají s praktickými otázkami, které obsahují přeshraniční prvky a zlepšit přeshraniční spolupráci. ENS neposkytuje právní poradenství, ale přináší technickou podporu pro usnadnění některých řízení, která provádějí notáři, a která zahrnují cizí prvek (např. dědictví, založení obchodní společnosti, manželské smlouvy atd.).

Politický cíl ENS spočívá v usnadnění integrace evropského notářství do Evropské soudní sítě pro věci občanské a obchodní (EJN).[1]

Komisař Franco Frattini, místopředseda Evropské komise pro spravedlnost, vnitro a bezpečnost dne 26. dubna 2006 v Bruselu prohlásil: „Evropská notářská síť je klíčovým nástrojem, pokud se jedná o zlepšení fungování soudní spolupráce v členských státech. Jsem přesvědčen, že pro dosažení tohoto cíle by právnické profese, zejména notáři, měly být více zapojeny do činností Sítě."

Hlavními úkoly mluvčích ENS je poskytování informací o nezbytnosti a/nebo možnosti použití formy veřejné listiny, vyhledání kontaktu na notáře, který disponuje jazykovými znalostmi nezbytnými při řešení určitého případu, předání žádosti adresované některému notáři v zahraničí. Mluvčí může také zprostředkovat poskytnutí právního předpisu pod podmínkou, že žadatel uvede přesné údaje týkající se hledaného textu.

Každý notář může adresovat písemnou žádost příslušnému mluvčímu ve svém členském státě. Ten ji bezprostředně vyřídí nebo rozhodne, že bude kontaktovat zahraničního mluvčího některé z 20 partnerských organizací ENS *(Belgie, Bulharsko, Estonsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, SRN, Španělsko).* Žádosti musejí být sepsány ve formě přesných otázek, nemohou být zasílány formou spisu. V České republice je kontaktní osobou Mgr. Magdalena Lokayová, která byla jmenována mluvčím sítě za NKČR (e-mail: mlokayova@nkcr.cz, tel: 296 213 444).

První zasedání členů ENS, které se konalo 24. dubna 2008 v Salcburku, bylo zejména příležitostí k výměně zkušeností s dosavadním fungováním Sítě. Většina mluvčích prezentovala pozitivní zkušenosti. Žádosti, se kterými se v uplynulém období setkávali, se týkaly např. poskytnutí kontaktu na notáře se znalostí některého z cizích jazyků, poskytnutí kontaktu na notáře-specialistu v určitém oboru, další dotazy se týkaly problematiky převodů nemovitostí, dědictví, manželského majetkového režimu atd. Počet žádostí, které byly doposud vyřízeny znázorňuje níže připojený graf. Zasedání se zúčastnil také pan

* Autorka působí na oddělení mezinárodních vztahů NK ČR.
[1] http://ec.europa.eu/civiljustice/news/whatsnew_cs.htm

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 138

Olivier Tell, zástupce Evropské komise pro Evropskou soudní síť (EJN). Pan Tell mj. uvedl, že Evropská komise se zájmem sleduje činnost ENS a vítá zapojení právnických profesí do Evropské soudní sítě.

Dále vystoupila paní Clarisse Martin, která představila projekt „Justice Forum". Jedná se o projekt Evropské komise, jehož cílem je zhodnocení aktuální evropské legislativy v oblasti justice, svobody a bezpečnosti a vytvoření návrhů, které by měly vyplnit stávající legislativní mezery, které existují v evropské legislativě v dané oblasti.

Mgr. Matyk, koordinátor ENS informoval o kandidatuře do programu „JLS civil 2007–2013". Hlavní myšlenkou je zpracování tématických informačních listů pro oblast dědictví a manželských majetkových režimů. Koordinátorem tohoto projektu bude pan Hertel z německého notářství. Informační listy by měly obsahovat nejdůležitější informace k daným tématům a budou přeloženy do všech oficiálních jazyků EU.

Závěr zasedání byl věnován myšlenkám na podporu a zlepšení fungování Evropské notářské sítě. Byly vypracovány základní linie ENS, propagační leták, logo a byly spuštěny webové stránky sítě,[2] které budou i nadále zdokonalovány.

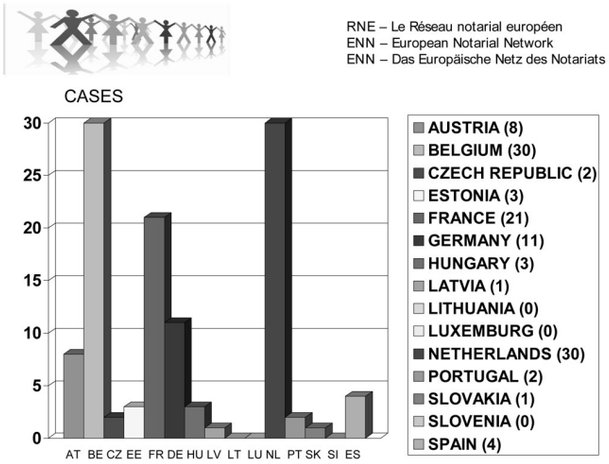

Je důležité, aby si notáři uvědomili existenci této Sítě a využívali pomoci, kterou jim nabízí.

[2] http://www.cnue.be/fr/reseau-notarial-europeen-fr/001/index.html http://www.cnue-nouvelles.be/en/reseau-notarial-europeen-en/001/index.html

SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Důsledky konkursu a exekuce pro společný nájem bytu

I. Prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů, kteří jsou společnými členy družstva, zaniká ve smyslu ustanovení § 231 ObchZ i členství druhého manžela v družstvu; tytéž účinky má nařízení výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností vůči jednomu z manželů nebo vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností vůči jednomu z manželů po právní moci usnesení o nařízení exekuce.

II. Správce konkursní podstaty není osobou aktivně věcně legitimovanou k podání žaloby o zrušení práva společného nájmu bytu úpadce a jeho manžela.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005

Z odůvodnění: Rozsudkem ze dne 13. 9. 2004 Okresní soud v Pelhřimově zamítl žalobu, kterou se žalobkyně (jako správkyně konkursní podstaty úpadce Ing. J. K.) domáhala vůči žalované (manželce úpadce) zrušení práva společného nájmu družstevního bytu (číslo 29, o velikosti 1 + 4, včetně příslušenství v 9. podlaží domu č. p. 1334 v H.) manžely.

Soud prvního stupně vzal za prokázáno, že pozdějšímu úpadci vzniklo – ve shodě s ustanovením § 703 odst. 2 ObčZ – v průběhu manželství se žalovanou (jež dosud trvá) právo společného nájmu předmětného družstevního bytu manžely, jakož i společné členství ve SBD P. (dále též jen „bytové družstvo"). Posléze uzavřel, že prohlášením konkursu na úpadcův majetek sice došlo podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. k) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „KV"), k zániku společného jmění manželů K., režimu tohoto ustanovení však nepodléhá zrušení práva společného nájmu družstevního bytu podle § 705 odst. 2 ObčZ. Zrušení práva společného nájmu bytu totiž není vázáno na zánik společného jmění manželů, nýbrž na rozvod manželství a na absenci dohody rozvedených manželů. Aktivně věcně legitimováni k podání žaloby podle § 705 odst. 1 ObčZ jsou tedy pouze rozvedení manželé (a jen oni jsou účastníky řízení o takové žalobě); aktivní legitimaci správkyně konkursní podstaty k podání takové žaloby nelze odvozovat ani z ustanovení § 14 odst. 1 písm. a) a k) KV. V posuzované věci nadto není splněna ani podmínka rozvodu manželství.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře rozsudkem ze dne 21. 12. 2004 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně. Odvolací soud neměl na rozdíl od soudu prvního stupně za „najisto postavený" skutkový stav věci, poukazuje na to, že smlouvu o nájmu družstevního bytu uzavřela (4. 5. 2002) s bytovým družstvem pouze žalovaná, dle jejíhož tvrzení v odvolacím řízení měli s pozdějším úpadcem byt v nájmu již od roku 1989 a pozdější úpadce se vzdal členství a práv k bytu v její prospěch. Zda tomu tak skutečně bylo a jaké důsledky by takové právní úkony mohly přinést, však podle odvolacího soudu není třeba řešit, obstojí-li jako správný závěr o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 139

Následně odvolací soud poukázal na to, že institut společného nájmu bytu je zakotven v ustanoveních § 703 a násl. ObčZ, tedy v oddíle IV., hlavě VII., části VIII. občanského zákoníku, upravující závazkové právo, a společné jmění manželů upravuje jiná část občanského zákoníku (konkrétně část II., hlava II., o spoluvlastnictví). Z ustanovení § 143 ObčZ pak podle odvolacího soudu neplyne, že by do společného jmění manželů patřil i společný nájem manželů k bytu. Stejně tak nezmiňuje institut společného nájmu žádné ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání (ať již samostatně nebo v souvislosti se společným jměním manželů) Všechna dotčená ustanovení [§ 14 odst. 1 písm. k), § 26 a § 26a KV] pojednávají jen o společném jmění manželů (jeho zániku či vypořádání). Již z těchto právních souvislostí je dle odvolacího soudu zřejmé, že žádné ustanovení hmotného práva nepřiznává žalobkyni právo domáhat se jako správkyně konkursní podstaty zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely, svědčícího úpadci a jeho manželu.

Okresní soud – pokračuje odvolací soud – správně uvedl, na jaké podmínky je vázáno zrušení práva společného nájmu bytu manžely; kromě toho je ovšem pojmově vyloučeno spojovat zánik společného jmění manželů (nastalý ve smyslu § 14 odst. 1 písm. k) KV prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů) se zrušením práva společného nájmu bytu manžely podle § 705 ObčZ, které je součástí práva závazkového a nepatří (na rozdíl od společného jmění manželů) mezi práva věcná. Ustanovení § 705 odst. 2 ObčZ pak spojuje zánik práva společného nájmu družstevního bytu manželů s rozvodem manželství společných nájemců. Na těchto úvahách nemůže podle odvolacího soudu ničeho změnit skutečnost, že se společným nájmem družstevního bytu je spojeno i členství společných nájemců v družstvu a že tudíž do společného jmění manželů spadá hodnota práv a povinností s tímto členstvím spojených.

Konečně odvolací soud odmítl tvrzení žalobkyně, že na základě § 14 odst. 1 písm. k) věty za středníkem KV má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství. Odvolací soud se potud ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že citovaná část označeného ustanovení je vázána pouze na podmínku vyhrazení vzniku společného jmění úpadce a jeho manžela ke dni zániku manželství.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, namítajíc, že je dán dovolací důvod dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ, tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatelka podrobuje kritice úsudek soudů nižších stupňů, že správce konkursní podstaty jednoho z manželů, jimž svědčí právo společného nájmu družstevního bytu, není oprávněn k žalobě o zrušení tohoto práva (nebo k uzavření dohody o jeho zrušení), když zákon o konkursu a vyrovnání přiznává správci konkursní podstaty toliko právo vypořádat společné jmění úpadce a jeho manžela. Tento názor pokládá dovolatelka za mylný a odporující účelu konkursního řízení. Soudy podle dovolatelky nevzaly v úvahu, že úkolem správce konkursní podstaty je zpeněžit majetek a z výtěžku (zpeněžení) uspokojit věřitele a že k tomu musí učinit i řadu jiných „přípravných“ úkonů, než těch, ke kterým jej výslovně opravňuje zákon. Společný nájem družstevního bytu je podle dovolatelky závazkem, který je nutno (v intencích § 143 ObčZ) vypořádat v rámci vypořádání společného jmění manželů, dá-li k tomu podnět oprávněná osoba; za tu dovolatelka pokládá i správce konkursní podstaty. Dovolatelka proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Se zřetelem k bodu 3. článku II. zákona č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 4. 2005.

Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, přisuzuje mu (shodně s dovolatelkou) ve věci samé zásadní význam po stránce právní v řešení otázky, zda je správce konkursní podstaty aktivně legitimován k podání žaloby na zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely, svědčícího úpadci a jeho manželu.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 OSŘ), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval správností právního posouzení věci odvolacím soudem co do závěru, že správce konkursní podstaty úpadce není aktivně věcně legitimován k podání žaloby na zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely, svědčícího úpadci a jeho manželu.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

1. Dne 28. 9. 1985 uzavřel Ing. J. K. se žalovanou manželství, které trvalo i v době vydání napadeného rozhodnutí.

2. Dne 4. 5. 2002 uzavřela žalovaná s bytovým družstvem smlouvu o nájmu předmětného družstevního bytu.

3. Usnesením ze dne 13. 3. 2003 prohlásil Krajský soud v Českých Budějovicích konkurs na majetek manžela žalované a správkyní jeho konkursní podstaty ustanovil dovolatelku.

Z ustanovení § 14 odst. 1 KV se podává, že prohlášení konkursu má – mimo jiné – tyto účinky:

a) oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce. Právní úkony úpadce, týkající se tohoto majetku, jsou vůči konkursním věřitelům neúčinné. Osoba, která uzavřela s úpadcem smlouvu, může od ní odstoupit, ledaže v době jejího uzavření věděla o prohlášení konkursu,

k) zaniká společné jmění úpadce a jeho manžela, přičemž ta jeho část, s níž úpadce podnikal, spadá vždy do podstaty; byl-li vznik společného jmění úpadce a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 140

prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství.

Podle ustanovení § 26 odst. 1 KV zaniklo-li prohlášením konkursu společné jmění úpadce a jeho manžela nebo nebylo-li do prohlášení konkursu vypořádáno již předtím zaniklé společné jmění úpadce a jeho manžela anebo nebylo-li do prohlášení konkursu vypořádáno již předtím smlouvou nebo soudem zúžené společné jmění úpadce a jeho manžela, je třeba provést jeho vypořádání.

Ustanovení § 26a odst. 1 KV pak určuje, že dnem prohlášení konkursu přechází z úpadce na správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela nebo, neprovede-li se vypořádání dohodou, navrhnout vypořádání u soudu. Dohody o vypořádání společného jmění uzavřené úpadcem po prohlášení konkursu jsou neplatné.

Dle ustanovení § 143 ObčZ společné jmění manželů tvoří

a) majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, majetku nabytého jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka,
b) závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého (odst. 1).

Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev (odst. 2).

Z ustanovení § 705 ObčZ pak plyne, že nedohodnou-li se rozvedení manželé o nájmu bytu, soud na návrh jednoho z nich rozhodne, že se zrušuje právo společného nájmu bytu. Současně určí, který z manželů bude byt dále užívat jako nájemce (odst. 1). Nabyl-li práva na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu jeden z rozvedených manželů před uzavřením manželství, zanikne právo společného nájmu bytu rozvodem; právo byt užívat zůstane tomu z manželů, který nabyl práva na nájem bytu před uzavřením manželství. V ostatních případech společného nájmu družstevního bytu rozhodne soud, nedohodnou-li se rozvedení manželé, na návrh jednoho z nich o zrušení tohoto práva, jakož i o tom, kdo z nich bude jako člen družstva dále nájemcem bytu; tím zanikne i společné členství rozvedených manželů v družstvu (odst. 2).

Podle ustanovení § 231 ObchZ členství zaniká písemnou dohodou, vystoupením, vyloučením, prohlášením konkursu na majetek člena, zamítnutím návrhu na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku člena, pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností, vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce nebo zánikem družstva (odst. 1). Jestliže byl zrušen konkurs na majetek člena z jiných důvodů, než po splnění rozvrhového usnesení nebo pro nedostatek majetku, jeho členství se obnovuje; jestliže již družstvo vyplatilo jeho vypořádací podíl, musí jej do 2 měsíců od zrušení konkursu družstvu nahradit. To platí obdobně i v případě, že byl pravomocně zastaven výkon rozhodnutí postižením členských práv a povinností člena v družstvu nebo pravomocně zastavena exekuce podle zvláštního právního předpisu (odst. 2). Vystoupením zaniká členství v době určené stanovami, nejdéle však uplynutím šesti měsíců ode dne, kdy člen písemně oznámil vystoupení představenstvu družstva (odst. 3).

Výše citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, občanského zákoníku a obchodního zákoníku v této podobě platila v době prohlášení konkursu na majetek manžela žalované i v době vydání napadeného rozhodnutí a jde rovněž o jejich stávající znění.

K posuzované problematice Nejvyšší soud především poznamenává, že již v rozsudku uveřejněném pod č. 68/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek uzavřel, že nabyl-li jeden z manželů za trvání manželství z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti, stává se tím získaný majetek ze zákona součástí společného jmění manželů. Závěr, že uvedené platí i pro členský podíl v bytovém družstvu, se podává přímo z ustanovení § 143 odst. 2 ObčZ, které pro tento případ (na rozdíl od jiného než bytového družstva nebo od obchodní společnosti) zakládá (ve vazbě na ustanovení § 703 odst. 2 ObčZ) i účast druhého manžela na tomto bytovém družstvu (vzniká společné členství manželů v bytovém družstvu). Právě společný členský podíl manželů v bytovém družstvu je pak majetkovou hodnotou, která je předmětem vypořádání společného jmění manželů.

Oproti tomu právo společného nájmu bytu manžely, upravené ustanoveními § 703 až § 705 ObčZ, není majetkovým právem samostatně vypořadatelným jako součást společného jmění manželů, jak je definováno ustanovením § 143a ObčZ. Ostatně, sama dovolatelka se zrušení tohoto práva nedomáhá v mezích řízení o vypořádání společného jmění úpadce a žalované (žalobou podanou podle § 26a odst. 1 KV), nýbrž žalobou podle § 705 odst. 1 ObčZ. Přitom v právní teorii ani soudní praxi není pochyb o tom, že ani po rozhodnutí soudu o zrušení práva společného nájmu bytu manžely není (společné) právo nájmu bytu manžely, o které jeden z rozvedených manželů v důsledku takového rozhodnutí přišel, předmětem vypořádání zaniklého společného jmění manželů. V tomto ohledu není rozdílu mezi právem společného nájmu bytu manžely a právem společného nájmu družstevního bytu manžely.

Nájemnímu právu jako takovému sice nelze upřít majetkovou hodnotu, české konkursní právo však s tímto právem (je-li nájemcem úpadce) jako se samostatně zpeněžitelnou majetkovou hodnotou nepočítá ani za jeho trvání. Jinak řečeno, nájemní vztah, v němž je úpadce účasten jako nájemce, může správce konkursní podstaty ukončit výpovědí za podmínek plynoucích z § 14 odst. 5 KV (v době prohlášení konkursu na majetek úpadce šlo v identickém znění o § 14 odst. 3 KV a v době vydání napadeného usnesení o § 14 odst. 4 KV), úpadcovo

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 141

právo nájmu však postupy předvídanými v § 27 KV ani jinak zpeněžit nemůže.

Z dovolatelčiny argumentace v průběhu celého řízení je přitom zjevné, že názor, že je namísto úpadce aktivně věcně legitimována k podání žaloby o zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely, prosazuje jako prostředek, na jehož základě bude možné v řízení o vypořádání společného jmění manželů K. vypořádat jejich (společný) členský podíl v bytovém družstvu. Dovolatelka ovšem přehlédla účinky, jež s prohlášením konkursu na majetek člena družstva pojí výše citovaného ustanovení § 231 odst. 1 ObchZ, totiž zánik členství v družstvu.

Zánik členství v družstvu podle uvedeného ustanovení vyvolává rovněž pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností (srov. § 320a OSŘ) nebo vydání exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce (srov. § 63 zákona č. 120/2001 Sb., exekučního řádu, ve znění pozdějších předpisů).

Řešení otázky, jaké účinky na společné členství manželů v družstvu (na jejich společný členský podíl v družstvu) má nařízení výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností nebo vydání exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po právní moci usnesení o nařízení exekuce vůči jednomu z manželů (povinnému), je přitom určující i pro vymezení účinků prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů při společném členství manželů v družstvu.

Úprava obsažená v § 231 odst. 1 ObchZ je reakcí na novelu občanského soudního řádu provedenou s účinností od 1. 1. 2001 zákonem č. 30/2000 Sb., v jejímž rámci bylo do občanského soudního řádu vtěleno ustanovení § 320a a nové znění § 320, vycházející z koncepce, podle které nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností povinného v družstvu zaniká účast povinného v družstvu a vzniká mu majetkový nárok povinného na vypořádací podíl v družstvu. Vlastní výkon rozhodnutí se v takovém případě provádí postižením pohledávky z práva povinného na vypořádací podíl v družstvu. Srov. k tomu i důvodovou zprávu k bodům 410 a 411 vládního návrhu zákona č. 30/2000 Sb., v níž se mimo jiné dále uvádí, že „dosavadní právní úprava neumožňovala tato práva postihnout výkonem rozhodnutí, neboť jde o takový soubor majetkových a nemajetkových práv, který podle hmotněprávní úpravy není bez dalšího volně převoditelný na jiného“, a že „navrhovaná úprava si klade za cíl umožnit výkon rozhodnutí i na takovéto majetkové právo povinného“.

Z výše řečeného plyne, že ve vztahu k výkonu rozhodnutí nebo k exekuci je vyloučeno uvažovat o takovém výkladu ustanovení § 231 odst. 1 ObchZ, na jehož základě by členství v družstvu zaniklo jen tomu z manželů – společných členů družstva, jenž ve vykonávacím nebo exekučním řízení vystupuje jako povinný. Výše ohlášený záměr zákonodárce by takovým výkladem byl zcela popřen a takto formulovaný účinek zákona by se stal zbytečným. Povinnému manželu by totiž při zachování (nyní již výlučného) členství druhého manžela pohledávka z práva na vypořádací podíl v družstvu nevznikla.

Rovněž závěr, že členská práva a povinnosti povinného manžela v družstvu nejsou postižitelná postupy podle § 320a OSŘ a § 63 EŘ, jde-li o společné členství povinného a jeho manžela, by odporoval cíli a účelu sledovanému úpravou vtělenou v procesní rovině do posledně označených ustanovení a v rovině hmotněprávní do ustanovení § 231 ObchZ.

Gramatickému i teleologickému výkladu ustanovení § 231 odst. 1 ObchZ naopak odpovídá závěr, podle kterého nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností povinného člena družstva nebo vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností povinného člena družstva po právní moci usnesení o nařízení exekuce zaniká „členství v družstvu“ bez zřetele k tomu, zda jde o členství společné (s manželem povinného) nebo výlučné. Ustanovení § 231 odst. 1 ObchZ v daných souvislostech rozdíl mezi členstvím výlučným a společným nečiní a vzhledem k výše odůvodněné nemožnosti interpretace uvedené normy způsobem, jenž přivodí zánik členství jen tomu z manželů – společných členů družstva, který ve vykonávacím nebo exekučním řízení vystupuje jako povinný, není jeho text v žádném směru oporou pro závěr, že společné členství manželů, z nichž jeden je povinným, takto zaniknout nemůže.

Logikou věci je dáno, že zaniká-li společné členství manželů nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností vůči jednomu z manželů nebo vydáním exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností vůči jednomu z manželů po právní moci usnesení o nařízení exekuce, má tytéž účinky i prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů, kteří jsou společnými členy družstva.

Manželům, jimž tímto způsobem zaniklo společné členství v družstvu, pak vzniká společná pohledávka z práva na vypořádací podíl v družstvu, kterou lze (vzhledem k tomu, že prohlášením konkursu zaniká společného jmění manželů) bez obtíží zahrnout do vypořádání společného jmění manželů.

Zaniká-li prohlášením konkursu (jako v posuzované věci) společné členství manželů v bytovém družstvu, není dán důvod domáhat se soudně zrušení práva společného nájmu družstevního bytu manžely také vzhledem k úpravě obsažené v § 714 ObčZ.

Podle ustanovení § 714 věty první ObčZ, ve znění účinném v době prohlášení konkursu na majetek manžela žalované i v době vydání napadeného rozhodnutí, totiž zánikem členství osoby v bytovém družstvu zanikne i její nájem bytu. Jestliže tedy manželům K. ke dni prohlášení konkursu na majetek Ing. J. K. svědčilo s právem společného nájmu družstevního bytu manžely i společné členství v bytovém družstvu, pak prohlášením konkursu zaniklo se zánikem (společného) členství obou manželů v bytovém družstvu (podle § 231 odst. 1 ObchZ) i právo společného nájmu družstevního bytu (§ 714 ObčZ) a výlučným či společným nájemcem tohoto bytu již žádný z nich není.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ dán není. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první OSŘ), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2 OSŘ).

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 142

STOJÍ ZA POZORNOST

Právní rozhledy

2008, č. 3

Philippi, T. K některým aspektům převodu členských práv a povinností v bytovém družstvu

2008, č. 5

Nejvyšší soud České republiky Rozdělení budovy na jednotky jako přednostní způsob vypořádání podílového spoluvlastnictví k budově a překážky tohoto rozdělení, vzniklé v průběhu řízení

„§ 142 odst. 1 ObčZ

§ 4, § 5 odst. 2,5 BytZ

1. Rozdělení budovy v podílovém spoluvlastnictví na bytové jednotky má přednost před jinými způsoby vypořádání podílového spoluvlastnictví. Přistoupí-li soud k vypořádání podílového spoluvlastnictví rozdělením budovy na jednotky, nahrazuje soudní rozhodnutí prohlášení vlastníka budovy podle § 4 BytZ.
2. Vypořádání podílového spoluvlastnictví k domu jeho rozdělením na jednotky nebrání krátkodobý pronájem bytu v tomto domě.
3. Pronajme-li většinový spoluvlastník v průběhu řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví k budově za podmínek vylučujících rozdělení budovy na bytové jednotky byt třetí osobě, a vytvoří tak platnou překážku pro vypořádání spoluvlastnictví k domu jeho rozdělením na jednotky ve vlastnictví ostatních spoluvlastníků, kteří tento způsob vypořádání požadují, je namístě žalobu většinového spoluvlastníka na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví z důvodů hodných zvláštního zřetele zamítnout, nebudou-li tu mimořádné okolnosti pro vyhovění návrhu.
4. Hypotetická možnost komplikací při správě a údržbě domu, ke kterým by mohlo v budoucnu dojít, nemůže sama o sobě vyloučit dělení domu na jednotky. Samotná okolnost, že účastníci vedou soudní spor o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, je zpravidla důkazem toho, že vztahy mezi nimi nejsou optimálníúúú to však nemůže vyloučit možnost rozdělení domu na jednotky.

Rozsudek ze dne 18. 9. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3242/2007“

2008, č. 7

Baudyš, P. K promlčení zástavního práva

2008, č. 8

Vrchní soud v Praze Změna právní formy společnosti s ručením omezeným na akciovou společnost s jediným akcionářem – fyzickou osobou. Den vzniku a den zániku funkce člena představenstva a dozorčí rady akciové společnosti zapisované do obchodního resjtříku. Uplatnění § 38l ObchZ na prokuristu obchodní společnosti

„§ 35 písm. f), § 38l, § 153e, § 162 odst. 1 ObchZ

Prokurista nemusí splňovat podmínky podle § 38l OchZ. Navrhovatel není povinen k návrhu na zápis prokuristy akciové společnosti (ani ostatních obchodních společností) do obchodního rejstříku dokládat čestné prohlášení prokuristy, že splňuje podmínky podle § 38l ObchZ.

Usnesení ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 7 Cmo 155/2007“

2008, č. 9

Spáčil, J. Odstoupení od smlouvy a vlastnické právo třetí osoby: opět polojasno *(novější vývoj názorů na účinky odstoupení od smlouvy na vlastnické právo třetí osoby; účinky odstoupení od smlouvy na vlastnické právo třetí osoby z hlediska ochrany vlastnického práva; rozložení povinnosti tvrzení a důkazního břemene; vliv odstoupení od smlouvy na vlastnické právo třetí osoby ve světle nové judikatury)*

Nejvyšší soud České republiky Odstoupení od smlouvy a vlastnické právo třetí osoby. Kdy v důsledku odstoupení od smlouvy zaniká vlastnické právo, která nebyla účastníkem této smlouvy. Domněnka dobré víry a odstoupení od smlouvy

„§ 48 odst. 2 ObčZ

§ 120 OSŘ

1. Nabyvatel nemůže v důsledku toho, že třetí osoba odstoupila od smlouvy uzavřené s jeho právním předchůdcem, přijít o vlastnické právo k nabytému majetku, jestliže v době uzavření kupní smlouvy byl jako kupující se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře o tom, že zde není důvod, pro který by některá ze smluvních stran předchozí kupní smlouvy (uzavřené mezi právním předchůdcem nabyvatele a třetí osobou) mohla od této kupní smlouvy účinně odstoupit.
2. Za předpokladu, že nabyvateli v době uzavření kupní smlouvy, kterou věc byla na něj převedena, bylo známo, že některá ze smluvních stran předchozí kupní smlouvy (uzavřené mezijeho předchůdci) může od kupní smlouvy odstouit a že důvody pro odstoupení od smlouvy již byly naplněny, nepožívá vlastnické právo nabyvatele k majetku, jenž nabyl kupní smlouvou, ústavní ochrany (pro absenci dobré víry), a v důsledku odstoupení od kupní smlouvy uzavřené mezi jeho právními předchůdci se tak obnovuje vlastnické právo prodávajícího z této kupní smlouvy.
3. Nezakotvuje-li příslušná úprava, v níž má dobrá víra konkrétní osoby právní význam, domněku, že taková osoba je ohledně exidtence určitých skutečností v dobré víře, stíhá povinnost důkazní (a posléze i břemeno důkazní) o této dobré víře osobu, které je dobrá víra – v rovině právní – ku prospěchu. Proto v případě, že vzdálenější právní předchůdce vlastníka odstoupí od smlouvy, kterou věc nabyl přímý předchůdce, který ji později vlastníkovi převedl, nese procesní odpovědnost za nesplnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti ohledně své dobré víry při uzavření kupní smouvy žalovaný pozdější nabyvatel.

Rozsudek ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3177/2005“

Nejvyšší soud České repubiky Nakládání s účtem, který patří jednomu z manželů a na kterém jsou prostředky SJM

„§ 145 odst. 1 ObčZ

Skutečnost, že na účtu u peněžního ústavu jsou uloženy i prostředky v SJM, neopravňuje manžela majitele účtu k nakládání s prostředky na tomto účtu.

Rozsudek dne 8. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2793/2006“

Vrchní soud v Praze Uveřejnění oznámení o svolení valné hromady akciové společnosti s akciemi na majitele a jeho přípustná elektronická forma

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 143

„§ 184 odst. 4 ObchZ

Deník ve smyslu § 184 odst. 4 ObchZ nemusí být nutně deníkem tištěným jen na papíře, ale rovněž i deníkem majícím jen elektronickou podobu, zejména podobu webových stránek v síti internet.

Deník mající toliko elektronickou podobu webových stránek na síti internet lze považovat za celostátně distribuovaný deník.

Oznámení o konání valné hromady akciové společnosti s akciemi na majitele publikované na stránkách elektronického deníku www.valnehromady.cz představuje uveřejnění oznámení v celostátně distribuovaném deníku, a tudíž vhodný způsob uveřejnění ve smyslu § 184 odst. 4 ObchZ.

Usnesení ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. 7 Cmo 503/2007“

Právní zpravodaj

2008, č. 4

Skálová, J., Nesrovnal, J. Vklad podniku nebo jeho části a daň z převodu nemovitosti

„V souvislosti s vklady podniků či jejich částí je velmi aktuální také otázka daně z převodu nemovitostí a podmínky osvobození od této daně. V této souvislosti se objevily některé výkladové nejasnosti.“

Právní rádce

2008, č. 5

Čech, P. K některým úskalím převodu obchodního podílu

„Dispozice s obchodním podílem ve společnosti s ručením omezeným je v praxi častým jevem. Nejeden pokus o převod však ztroskotal na nedostatku obsahových či formálních náležitostí, které zákon (či judikatura) vyžaduje pro platné uzavření smlouvy, jíž se obchodní podíl převádí. Důsledky z toho plynoucí neplatnosti mohou být závažné nejen pro strany těchto převodů, ale i pro jejich právní zástupce.“

2008, č. 6

Buryan, J. Vydržení obchodního podílu

„Vydržením lze dle § 134 občanského zákoníku nabýt vlastnictví k věci a podle § 151o občanského zákoníku také právo odpovídající věcnému břemenu. V minulém roce Nejvyšší soud ČR uznal, že institut vydržení je možné použít rovněž na vydržení obchodního podílu.“

Soukup, M. Výklad § 153a odst. 12 obchodního zákoníku

„Ustanovení § 153a odst. 12, věty třetí a čtvrté obchodního zákoníku je nutno vyložit tak, že nástupnická společnost se může stát majitelem vlastního obchodního podílu pouze tehdy, nedojde-li takovým postupem k „majetkovému poškození“ společníků. Takový stav však přichází v úvahu pouze výjimečně. Ve všech ostatních případech je třeba dát přednost zájmům společníků zanikající společnosti a dovodit, že mají právo na takový podíl v nástupnické společnosti, jaký odpovídá – co do podílu na majetku – jejich majetkovému podílu v zanikající společnosti.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 2007, sp. zn. Odo 989/2006“

RECENZE

Jurčík, R., Ostřížek, J. **Veřejné zakázky a veřejně – soukromá partnerství.** Brno : Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2008, s. 241

Recenzovaná publikace je typickou učebnicí. Zahrnuje celou problematiku veřejných zakázek a koncesních smluv podle zákona č. 137/2006 Sb. a zákona č. 139/2006 Sb.

Právní úprava veřejných zakázek je stále relativně nová a i pro zkušeného právníka, advokáta či notáře, který se na tento úsek práva nespecializuje i poměrně složitá. „Pohled do učebnice“ před prací s komentářem může být tedy užitečný. Dílo přitom obsahuje i typické příklady.

Zajímavé je to, že zákon č. 137/2006 Sb. nahradil v krátké době zákon č. 40/2004 Sb. Na tuto skutečnost bývá v české literatuře upozorňováno. Za této situace přitom nabývají na významu i přechodná ustanovení nového zákona (§ 158 zákona č. 137/2006 Sb.), které stanoví, že zadávání veřejných zakázek, veřejné soutěže o návrh, řízení o přezkoumání úkonů zadavatele Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže (dále též úřadem) a řízení o uložení sankce, která byla zahájena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních právních přepisů, stejně jako, že v řízení o přezkoumání úkonů zadavatele a v řízení o uložení sankce, která byla zahájena po nabytí účinnosti tohoto zákona, a která na zadávání veřejných zakázek nebo veřejnou soutěž o návrh podle předchozí úpravy navazují, se postupuje rovněž podle dosavadních právních předpisů. Obdobně se i návrh na zahájení uváděných řízení zpoplatňuje podle dosavadních předpisů.

Koncepce nového zákona č. 137/2006 Sb. je však shodná s předchozí úpravou. Rozdílná je skutečnost, že tzv. koncese jsou nyní upraveny zvláštním zákonem (č. 139/2006 Sb.), přestože se bylo možno přestavit úpravu ve společném předpisu.

Na základě veřejných zakázek získávají dodavatelé možnost provádění rozsáhlých dodávek. Realizuje se zde značná část společensky disponibilních prostředků. Na základě veřejných zakázek vznikají relativně stabilní obchodní vztahy se zajištěným financováním.[1]

Obecně je možno říci, že pro zadávání je potřebné mít jednoduché, průhledné a nediskriminační postupy a preferovat i jednoduché a rychlé postupy přezkumu zadávacího řízení.

Hlavním důvodem přípravy nového zákona bylo zajištění transpozice směrnice 2004/17/ES a 2004/18/ES do českého právního řádu a snaha odstranit některé nedostatky dosavadní úpravy.

[1] Viz publikaci *Plíva, S.* Obchodní závazky. Praha : ASPI, 2007.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 144

Evropské zadávací směrnice podrobně upravují postupy při zadávání nadlimitních veřejných zakázek; u podlimitních zakázek se však omezují na zakotvení principu transparentnosti a nediskriminace při jejich zadávání. Naše dosavadní i nová právní úprava oproti směrnicím podrobně rozpracovává postupy i při zadávání podlimitních zakázek. U podlimitních zakázek je však v novém zákonu stanoven zvláštní zjednodušený druh řízení. Jednotlivé druhy zadávání pochopitelně v recenzované práci nechybí.

Lektorovaná publikace řeší všechny podstatné otázky této relativně nové právní úpravy. Jsou zde uplatněny nové poznatky vědeckých a odborných prací v daném úseku práva. Je přitom zřejmé, že autoři problematiku naprosto ovládají, znají i praktické problémy a vhodně na ně reagují. Látka je po mém soudu správně metodicky členěna a jednotlivé části díla na sebe vhodně navazují.

Přístupně jsou zpracovány jednotlivé etapy otevřeného řízení, užšího řízení, jednacího řízení s uveřejněním i jednacího řízení bez uveřejnění.

Je zřejmé, že autoři dodržují terminologickou přesnost a dílo je provedeno vhodným jazykem (stručně, věcně a logicky). Celková úprava je kvalitní, je provedena pečlivě. Je zde prezentován i vhodný okruh literatury.

Zejména prvý z autorů má k dané problematice velmi blízko, dobře ji zná a věnuje se jí už řadu let. JUDr. Ing. Radek Jurčík, Ph.D. působí průběžně u soudů v ČR a je též vysokoškolským pedagogem Ústavu práva a humanitních věd Provozně ekonomické fakulty MZLU v Brně.

Tvůrci přibližují čtenářům danou problematiku s plnou znalostí věci. Autoři přitom patří k těm, kteří vhodně vycházejí ze zásad nové úpravy, k nimž se řadí: snaha o celkové zjednodušení zadávání veřejných zakázek, snaha o odstranění dosavadních problémů při realizaci a aplikaci zákona (např. snaha stanovit řešení při souběhu podmínek pro veřejné zakázky a pro tzv. zakázky sektorové), přesnější vymezení základních pojmů, přesnější určení jednotlivých zadávacích postupů, zařazení subjektů poskytujících poštovní služby mezi sektorové zadavatele, zavedení možnosti zadávání pomocí společných nákupních subjektů, stanovení možnosti uzavírat rámcové smlouvy i pro veřejné zadavatele (nikoli jen pro zadavatele sektorové), určení soutěžního dialogu, tj. zadávacího řízení pro složitější postupně upřesňované zakázky a v neposlední řadě konstituování elektronizace procesu zadávání.

Představovanou publikaci je třeba přivítat, poskytuje komplexní a systematické zpracování problematiky.

Doc. JUDr. Karel Marek, CSc.

Chovancová, K. **Medzinárodná obchodná arbitráž vo vybraných štátoch Európy (Anglicko, Wales a Severné Írsko, Nemecko, Francúzsko, Švajčiarsko).** Bratislava : VEDA, 2008, s. 452

Vydavatelství Slovenské akademie věd VEDA vydalo jako svoji publikaci č. 3666 toto recenzované dílo. Jde o komplexní pohled na mezinárodní obchodní arbitráž ve vybraných evropských státech, která se soustřeďuje na arbitráž institucionální, uskutečňovanou podle pravidel uznávaných rozhodčích institucí v uvedených zemích.

Autorka JUDr. Katarína Chovancová, Ph.D., si udělala – tak říkajíc – velké jméno mj. již svojí publikací nazvanou Medzinárodné rozhodcovské konanie v obchodnej praxi[1]. Dnešní práce je pak logickým vyústěním jejího odborného zájmu, tvůrčí píle a invence.

Chceme-li alespoň stručně charakterizovat předkladatelku tohoto rozsáhlého díla, pak můžeme uvést jen úspěšné výsledky jejího úsilí. V roce 1998 absolvovala Právnickou fakultu UK v Bratislavě a již v roce 1999 ukončila postgraduální studium Evropská integrace na Fakultě menežmentu UK.

Poté se intenzivně zdokonalovala v jazykových znalostech. Studovala anglický jazyk, a to přímo na University of Cambridge.

Intenzivně se však věnovala i postgraduálnímu studiu obchodního práva na své Alma Mater a zde absolvovala v roce 2005. Má tedy i hodnost Ph.D. v oboru obchodního práva. Ve studiu pak nadále pokračovala. Tentokrát šlo o postgraduální studium LL.M. na prestižní Queen Mary, University of London, kde v roce 2007 ukončila s vyznamenáním a obdržela PG Certificate in Law in International Dispute Resolution.

Kromě svojí vědecké a odborné práce a kromě působení v bankovním sektoru je K. Chovancová činná i na úseku pedagogickém. Úspěšně vyučuje na Bratislavské vysoké škole práva i na Právnické fakultě UK Bratislava.

Bohatá je i autorčina publikační činnost. Velmi pozitivně bylo mj. přijato její rozsáhlé monografické dílo Medzinárodné rozhodcovské konanie[2]. Obdivuhodný je počet jejích časopiseckých studií a článků, který se již přiblížil stovce. Vzhledem ke kvalitě těchto prací je též bohatě citovanou autorkou.

Dnešní recenzované monografické dílo představuje komplexní pohled na mezinárodní obchodní arbitráž v uvedených státech. Kromě analýzy mezinárodní obchodní arbitráže je prováděna analýza vnitřní právní úpravy rozhodčího řízení daných zemí. Přitom je velmi vhodně propojovaná legislativní a aplikační činnost.

Autorka uvádí rozbor nejznámějších a v mezinárodní právní literatuře nejčastěji citovaných případů. Je to obohacení „anglické“ a „německé“ části knihy, ale zejména je tím v dobrém smyslu nabito pojednání „francouzské“ a „švýcarské“. To má velký význam, neboť ve slovenské i české literatuře jsou jinak tyto causy jen velmi obtížně přístupné, pokud jsou přístupné vůbec.

Jeví se přitom, že síla autorky je (ovšem nejen) v mezinárodních bankovních úvěrových smlouvách podle anglického a německého práva. Pojednání „anglické“ a „německé“ je navíc rozšířeno o řádky věnované bankovní problematice. Tyto řádky zahrnují vždy praktický příklad s uvedením zaužívané rozhodčí doložky. Současně u Anglie a Německa uvádí zpracovatelka i právní úpravu bankovních úvěrů ve Velké Británii a Spolkové republice Německo, což je jistě interesantní.

[1] *Chovancová, K.* Medzinárodné rozhodcovské konanie v obchodnej praxi. Bratislava : VEDA, 2005, s. 122.
[2] Viz předchozí poznámku.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 145

Dílo je (kromě úvodu a závěru) členěno do sedmi částí. V první části je definice a základní charakteristika mezinárodní obchodní arbitráže. Navazuje část nazvaná (názvy uvádíme v českém ekvivalentu) Arbitráž v Anglii, ve Walesu a Severním Irsku; rozhodcovská (rozhodčí) pravidla LCIA. Zde jen připomínáme, že Skotsko má svoji zvláštní úpravu.

Poté následuje část zaměřená na arbitráž ve SRN a rozhodčí pravidla DIS. Následuje text o mezinárodní obchodní arbitráži ve Francii a konečně kapitoly pod označením Mezinárodní arbitráž ve Švýcarsku – švýcarská pravidla mezinárodní arbitráže.

Poslední část práce je nazvaná Zevšeobecnění.

Řečeno slovy autorky, mezinárodní obchodní arbitráž je živý, ustavičně se vyvíjející fenomén s vlastními zákonitostmi a kulturou. Každý rok se podstatné praktické problémy zčásti mění a mezinárodní arbitrážní praxe zaznamenává vznik nových sporných otázek. K. Chovancová přitom vidí tyto aktuální problémové okruhy: 1. spojování a překlenování odlišného – kontinentální právní systém a common law, 2. nezávislost a nestrannost mezinárodních rozhodců, 3. povinnost mlčenlivosti, 4. problematiku kombinovaných eskalačních doložek, 5. transnacionální – nadnárodní a mezinárodní veřejný pořádek a 6. procesní i hmotnou spravedlnost.

Ke každému tomuto okruhu provádí autorka analýzu a ukazuje i možné řešení a další vývoj.

Autorka vidí přitom (opírá se o aktuální informace a statistické údaje) perspektivy mezinárodní obchodní arbitráže velmi příznivě. Vzroste rovněž poptávka po široce vzdělaných a široce jazykově vybavených (multilinguálních) rozhodcích.

Kniha je vybavena summary v anglickém jazyce, seznamem bibliografických odkazů (v zásadě zahraničních, což svědčí ve prospěch erudice autorky), seznamem webových stránek, ze kterých bylo čerpáno, seznamem citovaných rozhodnutí a případů, seznamem dalších zdrojů (zákonů, hlavních mezinárodních konvencí, rozhodčích pravidel a dalších pravidel) a seznamem rozhodčích institucí (včetně adres a kontaktních údajů).

Přílohu A pak tvoří The LCIA Rules, přílohu B DIS Arbitration Rules, přílohu C Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce a přílohu D Swiss Rules of International Arbitration.

Autorka svojí prací velmi pomáhá všem, které toto téma oslovuje, i těm, které osloví po přečtení díla. Kromě poctivě uvedených nevýhod je zde přesvědčivě upozorněno na výhody, které při mezinárodních sporech řešených v rozhodčím řízení toto řešení přináší.

Kromě vysoké odbornosti prokazuje předkladatelka i pedagogické vlohy. Dílo je vhodně tříděno a podáno přístupnou a srozumitelnou formou. Lze předvídat, že K. Chovancová brzy získá hodnost odvozenou od latinského slovesa učiti (tedy slovesa doceo).

Doc. JUDr. Karel Marek, CSc.

INFORMACE

Justiční akademie se představuje

*JUDr. Daniela Kovářová**

Justiční akademie je organizační složkou státu zřízenou k organizaci a provádění odborného vzdělávání soudců, odborného vzdělávání a výchovy justičních čekatelů, asistentů soudců, vyšších soudních úředníků a státních zástupců a právních čekatelů, event. dalších osob a zaměstnanců justice, to vše zákonem o soudech a soudcích č. 6/2002 Sb. Tehdy ovšem se zaměřením na soudce, státní zástupce, justiční a právní čekatele a další cílové skupiny. V roce 2005 se Justiční akademie sloučila s Justiční školou a od té doby je *centrální vzdělávací institucí rezortu justice pro tyto cílové skupiny: soudce, státní zástupce, justiční a právní čekatele, asistenty, vedení soudů a státních zastupitelství a vyšších soudních úředníků*. V současné době má 72 zaměstnanců.

Ačkoli činnost Justiční akademie nelze spojovat jen s jedním místem, její vedení našlo útočiště v malebném jihomoravském a společností UNESCO chráněném městě *Kroměříž*, kde její činnost zajišťuje pět budov a většina zaměstnanců. Druhým hlavním působištěm je *Praha* a prostory v sídle Městského soudu v Hybernské ulici. Kromě těchto dvou center má Justiční akademie k dispozici regionální učebny a pracoviště, obvykle v sídlech krajských soudů v *Českých Budějovicích, v Hradci Králové, v Litoměřicích, Plzni, Brně, Olomouci a Ostravě)*. Činnost Justiční akademie je (a zejména v minulosti byla) úzce svázána se Stráží pod Ralskem, kde Akademie dříve sídlila, byť v současné době v těchto místech svou činnost utlumuje.

Aktivity Justiční akademie jsou značně rozsáhlé. Nabízí vzdělávání zejména ve dvou oblastech – *povinné kvalifikační vzdělávání vyšších soudních úředníků a justičních a právních čekatelů a dobrovolné celoživotní vzdělávání soudců, státních zástupců a střednímu personálu soudů a státních zastupitelství.* V rámci těchto aktivit nabízí nejen přednášky a semináře z různých pozitivně právních disciplín, ale také výuku jazyků a měkkých disciplín (komunikace, rétoriky, psychologie, managementu apod.). Justiční akademie dále spolupořádá *konference a setkání* různých odborných

* Autorka je ředitelkou Justiční akademie.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 146

skupin a v partnerství s dalšími subjekty a právnickými seskupeními organizuje aktivity na aktuální témata. Nezanedbatelné jsou její zahraniční kontakty, neboť je aktivním členem sítě *EJTN* (evropská síť vzdělávacích zařízení v justici) a sítě *Lisbon Network* (celoevropská síť vzdělávání v justici v rámci Rady Evropy). Nemalé aktivity vyvíjí také za spolupráce a podpory evropské vzdělávání agentury v právu *ERA*.

Justiční akademie zajišťuje výše zmíněné činnosti pomocí *několika stovek vlastních i externích lektorů českých i zahraničních*, kteří se rekrutují nejen z významných osobností právnického života, ale i z jiných navazujících oborů. Ve svých prostorách často hostí akce, které pořádají významné právnické instituce, zasedají kolegia soudů, pracovní skupiny apod. Ve své činnosti Justiční akademie spolupracuje s *právnickými fakultami* a jedním z mnoha plodů této spolupráce je akreditace *bakalářského studia pro studijní obor vyšší justiční úředník*, která byla schválena akreditační komisí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v měsíci červnu a jejíž výuka by se měla rozběhnout v prostorách Justiční akademie do konce letošního roku. Nemalý význam má také spolupráce Justiční akademie a ministerstva spravedlnosti, například při projektech vzdělávání minitýmů, informačních techniků justice, bakalářského studia či tiskových mluvčích soudů a státních zastupitelství.

Justiční akademii řídí ředitelka a Rada, která je tvořena významnými osobnostmi české justice reprezentujícími právnické profese a profesních sdružení. Ve spolupráci s Radou probíhají právě v tomto období jednání o podobě plánu vzdělávacích akcí Justiční akademie pro rok 2009.

S nově nastoupivší ředitelkou zvolila Justiční akademie priority své činnosti, mezi něž patří důraz na celoživotní vzdělávání soudců a státních zástupců, zlepšení obrazu Justiční akademie, posílení druhého centra vzdělávací činnosti – Prahy jakožto české protiváhy moravskému hlavnímu sídlu – a otevření spolupráce Akademie a jednotlivých složek širší justice. S posledně zmíněným souvisí i navázání *spolupráce s Notářskými komorami*, a to nejen v oblasti výměny lektorů, ale zejména při pořádání společných akcí pro smíšené cílové skupiny z řad soudců, státních zástupců a notářů a také čekatelů a koncipientů ze všech těchto skupin. Vedení Justiční akademie předpokládá, že česká justice žije problémy, z nichž mnohé jsou společné všem profesním seskupením. Příkladem mohou být třeba projekty e-justice a e-governmentu, které by mohly být diskutovány na fórech a pracovních jednáních, která Justiční akademie pořádá, či soutěž Právník roku.

V mnohých oblastech je ovšem Justiční akademie teprve na počátcích své cesty, například v oblasti mediální strategie, v níž je jejím cílem spuštění vlastních webových stránek umožňujících on line přihlašování na semináře a vzdělávací akce, nebo zmapování vzdělávacích potřeb justice. Při těchto krocích, projektech a cílech předpokládá vedení Justiční akademie spolupráci se všemi složkami širší justice, do níž beze spolu patří také rodící se spolupráce s notáři. Po setkání ředitelky Justiční akademie JUDr. Daniely Kovářové a prezidenta Notářské komory ČR JUDr. Martina Foukala v červnu letošního roku lze považovat tuto spolupráci za zahájenou.

Sdružení Nemoforum

*JUDr. Lucie Vaňková, Mgr. Vanda Müllerová**

V tomto příspěvku bychom chtěly uvést několik informací o sdružení Nemoforum, jehož členem je také Notářská komora ČR, a dále stručný obsah semináře k tématice registru bytů, který sdružení Nemoforum organizovalo letos v dubnu.

I. Vznik a organizační struktura Nemofora

Nemoforum bylo založeno v říjnu 1999 jako jeden z výstupů projektu EU Phare, který pro Český úřad zeměměřický a katastrální zajišťovala nizozemská agentura Kadaster International. Vznik Nemofora byl inspirován zkušenostmi z Nizozemska, kde již řadu let působí Nizozemská rada pro geoinformace (Ravi).

Nemoforum je účelové sdružení založené podle § 829-841 ObčZ podpisem smlouvy o sdružení NEMOFORUM zástupci zakládajících subjektů. Nemoforum nemá právní subjektivitu a není způsobilé k právům a povinnostem. Účastníky Nemofora mohou být orgány veřejné správy, profesní svazy, komory či sdružení a vysoké školy, přičemž každý účastník jmenuje jednoho svého zástupce jako člena pléna Nemofora. Členem sdružení se nemůže stát fyzická osoba či jednotlivá firma.

Nejvyšším orgánem sdružení je Plénum Nemofora a tvoří jej zástupci všech účastnických organizací. Plénum je rozděleno na dvě platformy, a sice na veřejnou platformu, která sdružuje organizace státní správy a místní samosprávy, a na profesní platformu, která zahrnuje profesní asociace, svazy, komory, či sdružení a vysoké školy. Plénum Nemofora je v současné době dvacetičlenné a tvoří jej předseda, 8 členů z institucí veřejné platformy (tj. Český úřad zeměměřičský a katastrální, Český statistický úřad, Ministerstvo financí, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo vnitra, Svaz měst a obcí v ČR) a 11 členů z organizací profesní platformy (tj. Česká asociace pro geoinformace, Asociace realitních kanceláří, Česká společnost certifikovaných odhadců majetku, Notářská komora ČR, Západočeská univerzita v Plzni, Masarykova univerzita Brno, Správci sítí východních Čech, Správci sítí středních Čech Komora geodetů a kartografů, Svaz vlastníků půdy a soukromých rolníků v ČR, Sdružení pro dopravní telematiku ČR). Plénum se schází k jednáním 3x až 4x ročně.

První jednání Pléna Nemofora v roce 2008 se konalo dne 14. 2. Na tomto jednání byl mimo jiné schválen také

* JUDr. Lucie Vaňková je trvalou zástupkyní Marie Uhlíkové, notářky ve Strakonicích a zastupuje Notářskou komoru ČR v Plénu Nemofora, Mgr. Vanda Müllerová je notářkou ve Stříbře. Podklady pro příspěvek tvoří webové stránky sdružení Nemoforum na adrese www.cuzk.cz a dále osobní účast na Diskusním semináři k tématice registru bytů, který se konal 23. 4. 2008, a zápis z tohoto semináře.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 147

program činnosti Nemofora v roce 2008, kdy předmětem zájmu činnosti Nemofora by měly být zejména centrální registry veřejné správy, kontaktní místa Czech Point – možnosti rozšíření funkcionality, daňová oblast, oceňování, digitalizace katastrálních map, standardy pro cenové mapy a územní plány.

Výkonným orgánem je pětičlenná Rada Nemofora, která je volena ze zástupců veřejné i profesní platformy a je řízena předsedou Nemofora. Rada Nemofora se schází přibližně jednou za dva měsíce.

Po založení Nemofora byly k hlavním tématickým okruhům ustaveny pracovní skupiny z odborníků delegovaných účastnickými organizacemi Nemofora.

Sekretariát Nemofora, zřízený při Českém úřadu zeměměřickém a katastrálním, zajišťuje administrativní, organizační a propagační podporu činnosti sdružení.

II. Poslání a cíle Nemofora

Sdružení Nemoforum slouží coby jakási platforma pro diskusi, spolupráci a koordinaci aktivit spojených s informacemi o nemovitostech a území. Nemoforum se chce na základě spolupráce institucí z veřejné, profesní (soukromé) i akademické sféry podílet na vybudování funkčního e-governmentu v České republice, který jejím občanům umožní – v oboru informací o nemovitostech a o území – rychlou a jednoduchou komunikaci s veřejnou správou.

Záměrem Nemofora je přispívat k řešení nejrůznějších problémů s tím spojených, v souladu s vývojem v Evropě i ve světě, za účelem uspokojení potřeb uživatelů, pořizovatelů i správců těchto informací.

Ke splnění svého poslání si Nemoforum vytyčilo následující cíle:

- vytvářet prostor pro diskusi, výměnu zkušeností a koordinaci činností v oblasti informací o nemovitostech a území;
- zpracovávat podklady a připomínky k odborným a legislativním materiálům z pohledu svých členů – zástupců institucí z veřejné, soukromé i akademické sféry, případně k vybraným problémům formulovat vlastní dokument s návrhem řešení;
- účastnickým institucím Nemofora navrhovat kroky, podporující rozvoj a zlepšení koordinace při řešení problémových oblastí;
- přispívat k posilování vazeb na evropské a globální geoinformační iniciativy, zprostředkované účastnickými institucemi.

III. Činnost Nemofora

Na počátku činnosti sdružení Nemoforum se zástupci účastnických organizací shodli na vymezení čtyř hlavních tematických okruhů pro činnost Nemofora s cílem společně specifikovat potřebná opatření, kroky či postupy, které by vedly k rozvoji a zlepšení koordinace v uvedených oblastech:

- Národní geoinformační infrastruktura (NGII).
- Prostorová identifikace v základních registrech ISVS (PI).
- Katastr nemovitostí (KN).
- Podpora trhu s nemovitostmi (PT).

K uvedeným tematickým okruhům byly v roce 2000 ustaveny čtyři pracovní skupiny Nemofora (NGII, PI, KN, PT) složené z odborníků delegovaných účastnickými organizacemi za účelem zpracování materiálů k problémovým oblastem specifikovaných v rámci tematických okruhů. V rámci pracovních skupin vznikly v počátečním období činnosti sdružení některé interní výstupy sloužící jako podklad pro další diskuse probíhající k problémovým oblastem. V rámci tématického okruhu NGII byl zpracován program Národní geoinformační infrastruktury, který se stal prvním významným výstupem činnosti sdružení Nemoforum.

Mezi stěžejní činnost Nemofora v posledních letech patří zejména pořádání seminářů k aktuálním tématům navrženým členskými institucemi. Semináře, na které jsou zváni jak účastníci z okruhu Nemofora (Plénum, pracovní skupiny), tak i další zájemci, se osvědčily jako velmi užitečná a potřebná forma činnosti, která přispívá ke vzájemné informovanosti, poskytuje prostor pro diskusi a podporuje prezentaci Nemofora směrem k odborné veřejnosti. V letech 2002-2008 proběhly zejména následující semináře: Registr budov, Ceny stavebních pozemků na internetu, Pozemková registrace v oblastech s příděly (vše únor 2002), Seminář k tématice povodní, Seminář k problematice ochrany osobních údajů (únor a říjen 2003), Pozemkové úpravy (duben 2004), Jak dále v dani z nemovitostí (červen 2004), Webové portály technických map a komunikace správců sítí s veřejnou správou(říjen 2005), Kulatý stůl o digitalizaci katastrálních map (říjen 2006), Seminář k digitalizaci katastrálních map (červen 2007), Diskusní seminář k tématice registru bytů (duben 2008).

IV. Několik slov o Diskusním semináři k tématice registru bytů

Poslední seminář na téma registru bytů se konal 23. 4. 2008 v budově Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze 8–Kobylisích. Cílem semináře bylo seznámit se s tématikou bytů a s jejich evidencí na úřadech státní správy, s využíváním bytů pro různé účely a dále rozvinout společnou diskusi zainteresovaných subjektů ohledně možnosti vzniku budoucího registru bytů, který by mohl být vybudován jako agendový registr nad registrem územní identifikace, adres a nemovitostí.

Na semináři proběhlo několik následujících prezentací.

1. Statistická zjišťování o bytové výstavbě (STAV)

Při této prezentaci byla představena zejména stávající statistická zjišťování ČSÚ o bytech. Předmětem šetření jsou všechny nově dokončené budovy, které budou mít přiděleno domovní číslo, všechny budovy ve stávajících areálech a všechny nově vzniklé byty ve stávajících budovách. Dotazníky jsou od roku 1997 geokódovány územními identifikacemi a obsahují technické ukazatele budov a bytů. Předmětem dalšího šetření ČSÚ jsou odstraněné budovy a zrušené byty s vybranými ukazateli. Závěr prezentace byl věnován respondentům tohoto šetření, stavebním úřadům, a zavedeným formám součinnosti.

2. Základní údaje o bytové výstavbě

Při této prezentaci byl prezentován systém a obsah poskytovaných údajů o bytové výstavbě a směry užití dat; dále výsledky analýzy bytové výstavby v roce 2006 a vybrané údaje za rok 2007.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 148

3. Sčítání lidu, domů a bytů a využití registrů

Prezentace na toto téma byla rovněž nezbytná a zajímavá, neboť sčítání a registry patří k sobě. Legislativní příprava příštího sčítání, které proběhne v roce 2011, je ve vysokém stupni rozpracovanosti. Inovace směřují do širšího využívání administrativních zdrojů dat, do dodavatelského způsobu distribuce a sběru dat a do možnosti předání dat přes internet. Navrhovaný seznam údajů za domy a za byty navazuje na minulé censy a doporučení. Byl také představen způsob identifikace bytu při sčítání – buď se číslo opíše ze dveří či při neočíslovaných bytech se použije metodický postup zdola nahoru a zleva doprava na patře. Bylo také zdůrazněno, že celosvětový trend spěje ke sčítáním založených na využívání nerůznějších registrů.

4. Využití výstupů ze šetření o stavebnictví pro registr

V rámci této prezentace bylo uvedeno, že šetření o bytové výstavbě (viz výše) je jedním ze základních aktualizačních zdrojů Registru sčítacích obvodů a budov (dále RSO). Obsahem tohoto registru je soustava územních a evidenčních prvků, které jsou v gesci ČSÚ i jiných institucí, a dále také budovy. Kromě toho jsou k jednotlivým budovám do registru zapisovány i byty a technické parametry budov i příslušných bytů. Právě šetření Stav je pro zápis správného počtu bytů k dané budově a zápis technických parametrů budov a bytů do registru stěžejní. I s ohledem na neexistující jednoznačnou identifikaci bytů může být šetření Stav zaměřeno na sběr dat o jednotlivých budovách, nikoli bytech. Vytěžování informací o jednotlivých bytech pro účely registru je značně omezené, tzn. že některé z technických parametrů bytů je možné do registru zapisovat pouze v určitých případech a informace jsou tudíž neúplné. Šetření Stav je v současné době pro RSO jediným plošným zdrojem informací o bytech a tedy naprosto nenahraditelným.

5. Jednoznačná identifikace bytu

Obsah této prezentace byl následující. V RSO je zaevidováno více než 4,5 miliónu bytů a téměř sto procent budov s byty je lokalizováno. Přirozená identifikace budov (část obce, typ čísla, číslo domovní) je pro účely evidence budov rozšířena o pořadová čísla vchodů k bytům v rámci jedné budovy, které v obcích se zavedeným systémem orientačních čísel odpovídají jednotlivým adresám budov. V rámci vchodu jsou pak byty očíslovány téměř vždy od 1. Byla představena podrobná metodika číslování bytů v budově a mechanismus údržby číslování bytů v podmínkách statistického registru. Evidence se využívá ve více informačních úrovních (pro úlohy šetření v domácnostech, pro sčítání lidu – od adresy bytu po jeho technické parametry). Údaje o bytech ze zdroje sčítání lidu využívají zejména záchranné systémy a na významu nabývají aplikace zaměřené na zdraví obyvatelstva (hlukové mapy MZdrav a rozložení bytů v prostoru). Problémy v evidenci bytů se odvíjejí od omezené vypovídací schopnosti dat a z nedokonalé identifikace bytů, která spočívá v nejednoznačné identifikaci bytu a neexistujícím systému údržby označení bytů. Za těchto okolností na data o bytech ze sčítání 2001 nebudou moci být navázána data z dalšího sčítání 2011! Bylo představeno technické řešení prohloubení jednoznačné identifikace bytu (typologie podlaží aj. prvky) a představa údržby systému číslování bytů vlastníky objektů. Zcela zásadním krokem je nastavení jednoznačné identifikace bytů a spuštění její údržby, které se může odehrát ve více variantách, od varianty (izolovaného) řešení na straně ČSÚ, tak po optimální variantu na straně základních registrů a návazných agend. Každopádně nastavení jednoznačné identifikace a spuštění systému údržby bytů je minimálním, relativně samostatným krokem, na kterém by se dal stavět další rozvoj datové základny.

6. Byty v katastru nemovitostí

Obsahem této presentace byla evidence bytů v katastru nemovitostí podle platných právních předpisů.

7. Prezentace Ministerstva vnitra

V rámci této prezentace byla uvedena představa o vzniku agendy bytů, která by měla zdroje v katastru nemovitostí, SLDB 2011 s tím, že je nutné definovat bytovou jednotku, její vymezení (pod uzavřením či nikoliv), nebytový prostor, příslušenství bytů. Pokud jde o identifikaci a lokalizaci bytů, toto by bylo možné jedině cestou přes povinnosti vlastníků budovy; mezi zdroje patří katastr nemovitostí, RSO v návaznosti na SLDB (archívy stavebních úřadů – nereálné); vymezení seznamu údajů jako jeden z nejbližších kroků; mělo by jít o neveřejný registr.

8. Využití trojrozměrných GIS v katastru nemovitostí a ve vytvoření registru bytů

Poslední prezentace kladla důraz na fakt, že dvourozměrné zapisování nestačí, ale že do vlastnických hranic se musí začít promítat nemovitosti v třetí dimenzi; byty nejsou součástí katastru nemovitostí a evidují se na základě prohlášení vlastníka včetně jeho zákresu bytové jednotky (není standardizováno); je propracován 2,5 D model dle vrstev (podlaží?), ale přechod na 3D u bytového fondu se nevyvíjí, přičemž je nanejvýš vhodný; využití 3D by bylo mnohočetné, náročné – šlo by o vývoj na úrovni vědeckého projektu.

Po odprezentování všech příspěvků mezi přítomnými probíhala diskuse, která přinesla následující závěry semináře:

1. prosazovat členy sdružení realizaci návazných jednání o závěrech semináře (případně iniciovat vznik mezirezortní pracovní skupiny pro byty);
2. s podporou členů sdružení prosazovat legislativní řešení;
3. s podporou členů sdružení prosazovat metodické řešení – definování bytu a jeho atributů v měnících se podmínkách bydlení v ČR;
4. s podporou členů sdružení prosazovat obsahové řešení;
5. uspořádat obdobné fórum Nemofora v roce 2008/2009 s účastí Svazu měst a obcí, zástupců stavebních úřadů.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 149

ZPRÁVY Z NOTÁŘSKÉ KOMORY

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY
vyhlašuje podle § 8 odst. 6 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen „notářský řád"), ve znění pozdějších předpisů, a § 2 odst. 1 předpisu o postupu při vyhlašování a organizaci konkurzu na obsazení notářského úřadu (konkurzní řád),

KONKURZ
na obsazení uvolněného notářského úřadu
pro obvod Okresního v Trutnově se sídlem v **Trutnově** na úterý **4. listopadu 2008**

Notářská komora České republiky přijímá přihlášky do konkurzu ve svém sídle v Praze 2, Apolinářská 12, nejpozději do 4. října 2008.

Konkurz se koná ve shora uvedeném termínu od 10,00 hod. v sídle Notářské komory České republiky v Praze 2, Apolinářská 12.
Výše účastnického poplatku za podání přihlášky do konkurzu činí 10 000 Kč a je třeba jej zaplatit nejpozději při podání přihlášky do konkurzu. Poplatek se platí převodem nebo složením na účet Notářské komory ČR u UniCredit Bank Czech Republik, a.s., č. ú. 45818009/2700, variabilní symbol rodné číslo uchazeče, převodem poštovní poukázkou nebo v hotovosti v sídle Notářské komory ČR v Praze 2, Apolinářská 12.

Podmínkou zařazení **uchazeče** do konkurzu je podání přihlášky a předložení těchto dokladů:
a) Osvědčení o státním občanství České republiky.
b) Prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům.
c) Výpis z rejstříku trestů ne starší tří měsíců.
d) Doklad o získání vysokoškolského vzdělání v rámci magisterského studijního programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice, úplného vysokoškolského vzdělání na právnické fakultě vysoké školy podle dřívějších právních předpisů nebo vzdělání v oblasti práva na vysoké škole v zahraničí, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, anebo je toto vzdělání uznáno podle zvláštních právních předpisů.
e) Doklad o alespoň pětileté délce notářské praxe (definice notářské praxe v § 7 odst. 2 věta první notářského řádu) nebo jiné praxe (výčet této praxe v § 7 odstavec 2 věta druhá notářského řádu).
f) Doklad o složení notářské zkoušky (definice notářské zkoušky v § 7 odst. 3 věta první notářského řádu) nebo jiné zkoušky (výčet těchto zkoušek v § 7 odstavec 3 věta druhá notářského řádu).
g) Osvědčení podle zákona č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, v platném znění, jde-li o uchazeče narozeného před 1. 12. 1971.
h) Doklad o zaplacení poplatku za podání přihlášky do konkurzu (kopie výpisu z účtu, kopie ústřižku poštovní poukázky, kopie příjmového dokladu Notářské komory České republiky).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notáře** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladu uvedeného shora pod písm. h).

Podmínkou zařazení **uchazeče – notářského kandidáta** do konkurzu je podání přihlášky a předložení dokladů uvedených shora pod písm. e), g), h) a dokladu o tom, že je zapsán v seznamu kandidátů příslušné notářské komory.

Notářská komora České republiky zašle účastníkům zařazeným do konkurzu nejpozději desátého dne před dnem konání konkurzu písemnou pozvánku k jednání před konkurzní komisí.

Notářská komora České republiky předloží na základě výsledku konkurzu ministru spravedlnosti návrh na jmenování notáře do notářského úřadu.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY
připravuje pro notáře a jejich zaměstnance následující akce

1. VI. celostátní notářskou konferenci
při příležitosti 15 let od obnovy svobodného notářství, 60 let od založení Mezinárodní unie notářství a slavnostního otevření nového sídla Notářské komory České republiky,

která se bude konat v **Praze** ve dnech **20.–21. října 2008**

2. Celostátní školení
zaměřené na aktuální problematiku obchodního práva (zákon o přeměnách obchodních společností a družstev) a zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (lektoři prof. JUDr. Dědič, JUDr. Čech, Mgr. Tvrdý),

které se bude konat v **Hradci Králové** dne **2. prosince 2008**

3. Školení notářských koncipientů,

které se bude konat ve dnech **8.–12. prosince 2008 v hotelu Devět skal**

Podrobné informace o uvedených připravovaných akcích budou zaslány všem notářským kancelářím.

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 150

KULTURA

V mracích

Náš kolega, notář v Praze, **dr. Tomáš Oulík**, je autorem knihy v básních, kterou vydal v roce 2005 pod názvem „V mracích“ (informovali jsme Ad Notam, 2005, č. 3). Jedná se především o tzv. poezii v próze. Dr. Oulík se na naši žádost uvolil, aby v našem notářském časopise bylo zveřejněno několik ukázek z jeho knihy. V tomto čísle se tedy výjimečně objeví nikoli jen právnické texty. Děkujeme autorovi a přejeme Vám příjemný zážitek z četby.

I. Životopis

Vyrůstal jsem v Nuslích jako nejmladší ze čtyř bratrů. K lítosti otce jsme tak byli nepoužitelní k nošení dámských klobouků, jichž byl po babičce, známé pražské modistce, plný byt. Píšu od svých šesti let – začal jsem evidencí bonbonů, které mi mají moji bratři vrátit. Tato písemná památka, za léta značně rozsáhlá, se žel nedochovala. Nedochovaly se ani pozdější dlužní úpisy mých bratrů, byť znějící na někdy desetihaléřové částky. Neboť mne o ně obehrál v kartách bratr Jiří (básník). Když jsem namítl, že podvádí, řekl – tak to chodí brácho.

II. Na silnici

Lekl se, pevně sevřel volant, a vůz se hned vrátil do původního směru. Neusnul? Poposedl, narovnal se a podíval se na tachometr. Tempomat udržoval na přehledném úseku silnice stálou rychlost. Jede něco přes hodinu. Lekl se znovu, nyní už méně. Kde vlastně je? Okolí vůbec nepoznával. Možná si spletl cestu. Nebo udělali novu silnici? Všechno, od reklamního poutače až po kopce uzavírající obzor, mu bylo cizí. Divné stromy. Tu a tam zvláštní dům, z něhož občas někdo vyjde, aniž by věnoval jediný pohled silnici.

Možná se mu to vše zdá. Možná už je ortel vykonán. Možná už je v ráji, v němž, jak vidno, není jistoty.

III. Dům

Úžasný dům. Perla perel. Architektonický skvost. Halu osvětluje slunce, v noci zas měsíc s hvězdami. Po schodišti lze směle stoupat do rozbíhajících se chodeb, vedoucích na tři světové strany. Lze i důstojně sestupovat po tlustých kobercích, a lze pohodlně jezdit bezhlučnými výtahy, ukrytými za leštěnými kameny a ušlechtilými dřevy. Vůně čerstvých květin navozuje stálé jaro. Šplouchání křišťálové vody v umně zdobených fontánkách. Vzácné obrazy a vkusně vybrané plastiky. Jen, jen se rozezpívat. Pouze obava z falešného tónu v přemíře pravosti to nedovolí. Dokonalý bezpečnostní systém kamer a jiných technických vymožeností chrání obyvatele domu jak nedobytná pevnost.

Dozvíš se od zaraženého zahradníka či řidiče, že jedna z ložnic zůstane prázdná, protože někdo z tvých blízkých odešel. Z otevřených dveří nejvyššího balkónu už dlouho povlává lehký závěs, a mává jak andělská křídla za odletu.

IV. Notář 2014

U notáře právě nastala událost, k jakým docházelo pouze několikrát do roka – totiž k přijetí klienta. Klient zaparkoval svůj vůz na prostranství před halami, kde panoval toho dne poměrně klid. Pouze ze skříňového automobilu nosili zřízenci v pracovních pláštích balíky sbírky zákonů z posledního týdne do notářova skladu.

Notář svůj pracovní plášť již odložil, uvázal si kravatu, ale byl ještě celý zadýchaný a ruměnec v jeho tváři by nezasvěcenec mohl přisoudit i pobytu na horách. Klient byl usazen v přijímací místnosti, odkud byl výhled do sálu operátorů se svítícími monitory, na nichž se měnily tabulky čísel, grafů a podivných kódů. Vzácný host se pohodlně uvelebil v sedací soupravě ze starých dob, všechna jeho identifikační čísla z čtecích karet byla již zpracována, a mohl si spolu s notářem vychutnávat instantní kávu. Klientovy záležitosti byly vyřízeny.

„Neuvažujete o nástavbě skladu?“ zeptal se klient.

„Je to velká investice. Musel bych pořídit i vysokozdvižné vozíky,“ odpověděl notář, „a pak bych měl několik nadbytečných skladových dělnic.“

„To je pravda, není nad levné pracovní síly ze západu. Dostáváte na ně dotace pravidelně?“

„Ano, funguje to. Polovinu dotací obratem vydám na nadrevize, dohodili mi ale slušnou firmu. Platím až po skončení účetního období.“

„Hm, vy notáři jste si to zařídili,“ zasnil se klient.

„Ale kdepak!“ vyjel notář popuzeně, „skoro celá druhá polovina dotací padne na evidenci zaměstnanců a na recyklaci použitých materiálů.“

„Tak to máte zlé. S tím byste měli něco dělat.“

Nyní se zasnil notář.

Když klient odešel, sundal si notář usměvavou masku s ruměncem. Byl smutný. Klient složil jen zálohu.

Klient nasedal do auta celý mrzutý. Klidně mohl nechat tomu tajtrlíkovi poloviční zálohu.

V. Mraky

Dotek tepla z kamenů. Odlesk slunce v hladině zahradní konve. Pípnutí ptáka a břinkot cvrčka. Vůně letní trávy a v ní malý kvítek. Všechno se v tobě sbíhá. A tato konstelace vjemů zasáhla tě mžitkovým pochopením podstaty jevů. V tom známém světě už jsi byl, a vnímal klidnou vlídnost. Zastavilo tě to uprostřed pohybu, zvedl jsi prst, abys ukázal na něco veledůležitého. Jako bys teď hrozil. Přijde ti to legrační, jako všechno kolem. Ruka ti klesne a na dovršení směšnosti plácne do stehna.

Víš, že ti zas všechno uniklo. V konvi je včela a kola na vodě. Zvedá se vítr. Mraky letí rychleji a mění se.

Vybral a úvodem opatřil
JUDr. Karel Wawerka

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 151

FEJETON

Noční výlet

Je tomu už více než čtyřicet let a zvlášť v posledních letech si na to vzpomenu. Na počátku nástupu do deváté třídy základní školy jsme byli odveleni na chmelovou brigádu. Bylo třeba pomoci při sklizni, která se protahovala. Ubytovali nás všechny chlapce společně ve velkém sále jednoho statku a šli jsme do práce. Po večeři jsme zalehli do postelí a začala zábava. Kdo by chtěl spát. Náš třídní několikrát přišel, napomínal nás, ale všechno nám bylo pro legraci. Když pak začala vzduchem létat vajíčka a zábava byla v pokročilé noční době v nejlepším, přišel opět náš třídní, rozsvítil a přikázal všem jít před budovu. Každý si myslel, že zábava bude pokračovat venku, natáhli jsme si trička, tepláky, někdo si nechal pyžamo i trepky, a šli jsme ven. Tam třídní zavelel k běhu. Běželi jsme s ním cestou necestou, polmi, kolem neznámého nádraží, několik kilometrů. Někdo stačil a držel se v hlavní skupině, nicméně pole těch třiceti nebo čtyřiceti kluků co nás běželo, se roztrhalo, každý běžel jak se dá, snažil se neztratit příliš kontakt s hlavní skupinou, protože by sám netrefil na ubytovnu. Vzpomínám dodnes jak jsme byli vzteklí, zatínali zuby, ale běželi jsme. Nic jiného nám ostatně nezbývalo. Byla tma, jen hvězdy a měsíc osvětlovaly cestu, zpátky jít nešlo, ani jsme nevěděli kudy. Ztratit se z houfu a sám hledat cestu, to se nikomu nechtělo, kdo by mu také o půlnoci poradil cestu. Dodnes si vzpomínám na to jak vztek na učitele, že nás vyhnal do noci, mizí. Postupně každý z nás chytal druhý dech a ve mně narůstala hrdost na to, že se držím v hlavní skupině, že neztrácím dech, že jsem doběhl a nejsem, jak se říká, srab. Myslím, že stejné pocity měli i ostatní noční běžci a myslím také, že jsme získali i jiný, lepší vztah k učiteli, který s námi běžel. V družné zábavě jsme doběhli k ubytovně. Po doběhu jsme zalehli, každý usnul jako špalek a do konce brigády jsme už po večerce žádnou zábavu neprovozovali.

Když si na to vše dnes vzpomenu, říkám si, jak by asi celý příběh dopadl dnes. Už odjezd na chmelovou brigádu ve třinácti, čtrnácti letech by asi byl nemyslitelný. Slyším ty stížnosti ochránců práv dětí a jejich kvičení o otrocké práci nezletilých dětí. Společné ubytování třiceti až čtyřiceti dětí by bylo nemyslitelné, při pohledu na latriny by hygienici omdlévali. Nejspíš by také každé dítě muselo projít lékařskou prohlídkou, očkováním, nějakými testy, také školením bezpečnosti práce, každý by asi musel mít písemnou pracovní smlouvu, souhlas rodičů a helmu na hlavě pro případ, že na sebe strhne štok. Polovinu dětí by rodiče právem omluvili z účasti z důvodů různých alergií, další část dětí by byla pod různými záminkami omluvena nejspíš pro to aby děti nemusely manuálně pracovat, protože si to ony ani jejich rodiče nepřejí. A co ten třídní. Vyhnat děti do noci, nechat je běžet několik kilometrů. Myslím, že by šel sedět. Zvlášť když by si někdo vyvrknul kotník nebo měl puchýře na nohách. A těch stížností rodičů co by přišlo, škola by vyšetřovala, ministryně v televizi by se pohoršovala nad tím jak byla pošlapána lidská práva dětí blbnout po večeři jak se jim zachce. V novinách by vyšly titulky o týrání dětí, i mezinárodní organizace by si smlsly – otrocká práce dětí dnes ve střední Evropě a ještě k tomu týrání, běh tmou místo spaní. Na chmel by přijela televize, pořídila by záběr na chmelnici, odřenou nohu, vyvrklý kotník, rozhovor s ošetřujícím lékařem, pohled na učitele s pouty na rukou a urychlený odjezd dětí z brigády. Pak by navštívili jednoho z rodičů a natočili jeho rozhořčení.

To ještě nemluvím o tom, co by se stalo dnes a co v té době, v roce 1963, bylo nemyslitelné. Dá se předpokládat, že dnes by se neházelo vejci, spíše by se kouřila tráva, pilo by se jako o závod, některé děti by odmítly vůbec vstát, jít na dvůr a vyběhnout do noci a některé by učiteli začaly nadávat a možná by učitel utržil i nějakou ránu. To za nás nebylo myslitelné. Učitel měl autoritu, uměl si ji zjednat, případné prohřešky se řešily na místě, třeba zataháním za pejzy, také pohlavkem v případě vážného přestupku. My jsme své prohřešky doma neoznamovali, protože bychom dostali po druhé. Učitel měl prostě pravdu, o tom se doma nediskutovalo. Neumím si také představit, že by některý z našich učitelů šel do stávky. Když naše paní učitelka z druhé třídy základní školy byla dána do penze, nepřežila prázdniny. Ta by snad učila i zadarmo.

Myslím, že tento příběh má ještě hlubší smysl. Nebylo by bývalo dobré, kdyby po listopadu roku 1989 vláda postupovala tak jako náš třídní a obrazně řečeno, vyhnala nás všechny do tmy, abychom běželi s ní tmou do svítání, vyčistili si při tom běhu hlavu, překonávali překážky, chytili druhý dech, získali hrdost z toho, že stačíme tempu, že jsme překonali sami sebe, že se každý umí postavit na vlastní nohy, že není nutné každého vodit za ruku? Prošli bychom zkouškou, ukázalo by se co v každém z nás je. Možná bychom byli dnes jinde.

JUDr. Martin Šešina

str_113_152_verze_2 19.8.2008 7:22 Stránka 152

Notářská komora České republiky

bude pořádat ve dnech 20.–21. října 2008 v Praze

VI. celostátní notářskou konferenci,

nad kterou převzal záštitu prezident České republiky
pan Václav Klaus.

Konference bude zaměřena zejména k jubileu
15 let obnovy notářství v České republice
a 60 let od založení Mezinárodní unie notářství (UINL).

Notářům budou bližší podrobnosti k účasti v nejbližší době
zaslány elektronicky Notářskou komorou České republiky.

Na této významné akci
se podílí též nakladatelství
C. H. BECK.

Obalka_str_3 18.8.2008 13:17 Stránka 1

Inhalt

AUFSÄTZE
Hojdnová, I. Erbanteile und ihre Berechnung 113
Pěcha, F. Nachdenken über Privilegium des Ausnutzungsrechts zu landwirtschaftlichen Nutzflächen vor dem Jahr 1980 121

DISKUSSION
Šešina, M. Fortbildung der Notarkonzipienten 123
Kouba, V. Aufklärung den Lesern 125
Novotný, F. Oberstes Gericht vs. Einzelaktionär? 126

AUS DEN LEBEN DER AUSLÄNDISCHEN NOTARKAMMERN
Woschnak, K. Österreichische Notariat 128
Duriš, M. Slowakische Notarkammer stellt sich vor. 130
Äußerung von Anna Vittekova, Staatssekretärin des Justizministeriums. 135

VOM AUSLAND
Svoboda, J. Sitzung der Direktionskomitee, Generalrat und der Kommissionen der Internationalen Union des Notariats 136
Lokayová, M. Europäisches Notarnetz. 137

GERICHTSENTSCHEIDUNGEN
Oberstes Gericht der ČR Die Folgen von Konkurs und Exekution für gemeinsame Wohnungsmiete. 138

BEMERKENSWERTES

REZENSION
Jurčík, R. Ostřížek, J. Öffentliche Aufträge und public-private Partnership 143
Chovancová, K. Internationale Handelsschiedsverfahren in ausgewählten Ländern der Europa 144

INFORMATION
Kovářová, D. Justizakademie stellt sich vor. 145
Vaňková, L., Müllerová, V. Nemoforum Verein. 146

NACHRICHTEN AUS DER NOTARKAMMER

KULTUR
In Bewölkung 150

FEUILLETON
Nachtausflug 151

Table des matières

ARTICLES
Hojdnová, I. Parts de succession et leur calcul. 113
Pěcha, F. Réflexion concernant la position privilégiée du droit d'usage de la terre agricole avant l'année 1990. 121

DISCUSSION
Šešina, M. Sur la formation des notaires-stagiaires 123
Kouba, V. Explication pour les lecteurs 125
Novotný, F. Cours suprême vs. actionnaire unique?. 126

DE LA VIE DES CHAMBRES ETRANGERES
Woschnak, K. Notariat autrichien. 128
Duriš, M. Chambre des notaires de la République slovaque se présente 130
Déclaration du secrétaire d'Etat du Ministère de la justice de la République slovaque, Mme Anna VITTEKOVÁ. 135

DE L'ETRANGER
Svoboda, J. Session du Conseil de présidence, du Conseil général et des Commissions de l'Union internationale des notaires à Bucarest. 136
Lokayová, M. Réseau européen des notaires 137

DÉCISIONS JURIDICTIONNELLES
Cour suprême de la République tchèque Conséquences de la faillite et de la saisie pour la location commune du logement . . 138

CELA VAUT VOTRE ATTENTION

COMPTE RENDU
Jurčík, R., Ostřížek, J. Marchés publics et les partenariats public-privé 143
Chovancová, K. Arbitrage commercial international dans les pays choisis de l'Europe. 144

INFORMATIONS
Kovářová, D. Académie de justice se présente 145
Vaňková, L., Müllerová, V. Association Nemoforum 146

NOUVELLES DE LA CHAMBRE DE NOTAIRES

CULTURE
Dans les nuages 150

FEUILLETON
Excursion de nuit. 151

Obalka_str_4 19.8.2008 7:28 Stránka 1

NOTÁRSKÁ KOMORA

ČESKÉ REPUBLIKY